İSTANBULUM

18

Azıcık Cihangir

Haydar Ergülen

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti

heyamola yayınları

II. baskı

Azıcık Cihangir

Haydar Ergülen

Heyamola - 2010

Teşekkür

Cihangir'e ve Cihangir kitabına katkılarından ötürü; Cihangir Güzelleştirme Derneği'ne, Cihangirlink'e, Cihangir Postası'na, Necile Deliceoğlu, Mine Söğüt, Feza Kürkçüoğlu, Korhan Gümüş, Fethi İzan, Caner Kuzuimamlar, Reyhan Ankan, Uğur Emeksiz, Yusuf Eradam'a... "İstanbulum" dizisindeki güzel kitaplarını okumama izin veren Ayşe Sansayın ve Hasan Öztoprak'a... Bu kitapta yazılarıyla yer alan tüm dostlarıma... Karım İdil, kızım Nar, kedim Kiraz'a, ve Cihangir sokaklarında yaşayan bütün kedilere, köpeklere, martılara, evsizlere, çocuklara çok teşekkür ederim. Bu yaz yitirdiğim canım arkadaşım Süha Tuğtepe ye de dostluğu için ne kadar teşekkür etsem az gelir... Keşke bu 'eksik Cihangir' kitabını da o yazsaydı, bu kitabı onun güzel hatırasına adıyorum.

Haydar Ergülen, Ağustos 2009, Cihangir

Zaman…

Haziran başından beri, okullar tatil olalı, işler yavaşlayalı, hemen her sabah Nar'ı Sanatkârlar Parkına götürüyorum. Batarya Sokağı'nın Tüfekçi Salih'e döndüğü köşede, yani Nar'ın denizi, vapurları görüp 'ad-da' dediği yerde, bir duvar yazısı var, TKP yazmış: 'zamlar geri alınsın", biri de ilk kelimenin yarısını karalayıp, şöyle yazmış: "zaman geri alınsın". Eh, bence de hemen geri alınsın, bilhassa Cihangir'deki zaman!

Cihangir’de zaman

İstanbul semtleriyle var

Kadim şehir İstanbul. Roma gibi, Paris gibi, Lizbon gibi, Endülüs’ün şehirleri gibi, elbette Bağdat gibi, Halep, Şam, Beyrut gibi. Tarihleriyle var olan şehirler hepsi de. Ve yine hepsi de dişi şehirler. Tüm imparatorların, cihangirlerin onlan ele geçirmek için çabaladıklarına, bunu yaşamlarının tutkusu hâline getirdiklerine, bu uğurda can alıp can verdiklerine bakılırsa dişi şehirler olmalı. Fatihlerse tutkudan çılgına dönmüş ve bir dişiyi sevmek değil, onu fethetmek arzusuyla yanıp tutuşan kimseler olmalı. O yüzden güzel olup olmadıkları ikinci planda kalıyor bu şehirlerin, cazibeleri öne geçiyor. Bazıları için bu cazibe su yollarının deltasını oluşturması, bazısında Karun’un hâzineleri gibi hâzinelerin saklı olması, bazılarının yayılmayı ve başka ülkelere, şehirlere akın etmeyi kolaylaştıran stratejik bir noktada olması, bazılarının yalnızca yüz görümlüğü için armağan edilecek olması, bazılarının denize açılmak için bir kapı olması, bazılarının benzerlerinden ileri olması, gelişkin olması, vb... pek çok sebepten ölürü bu kadim şehirlerin, sakin şehirlere göre kaderleri daha karanlık. İşgaller, kuşatmalar, bombardımanlar, yakıp yıkmalar, taş üstünde taş bırakmamalar, mutlaka ele geçirme hırsı bu güzel şehirlerin kaderini kötü getiriyor. Beyrut’un, Bağdat’ın çilesine bakın, hâlâ sürüyor, ne zaman rahat bırakacakları da belli değil bu güzelleri. Umalım ki son karanlık günleri olsun bu kadersiz kadim kentlerin.

Şehirler tarihleriyle, konumlarıyla, su kaynaklarıyla, nehirleriyle var ama asıl olarak da semtleriyle var. Modern şiir gibi bir şey, dizenin güzelliği de önemli ama, onun şiire bütünlük katması ve bütünün içindeki yeri daha önemli. Tıpkı şehir ve semt ilişkisi gibi. Evet Cihangir farklı, Arnavutköy güzel, Kuzguncuk hâlâ mahalle, Üsküdar mistik, Beyoğlu bir nevi Soho, Beykoz doğal, Emirgan hiç bozulmadı, Suadiye insana ve şehre saygılı... Uzar gider bu semt güzellemeleri, ama hepsi İstanbul’da olduğu için de ayrıca kıymetli. Cihangir, Üsküdar olduğu için farklı; Üsküdar, Cihangir olduğu için hayal şehrin kapısı. Ve İstanbul da böyle semtleri olduğu için İstanbul, yalnızca yedi tepesinden, artık çoğu kaçak yapı, villa, site tepesi olan ve kalmayan yedi tepesinden ötürü değil, Boğaz’dan, Adalardan ötürü de değil tek başına.

Bir semti sevmek bir şehri sevmektir; bir şehri sevmeye bir semtinden başlanır, ama bence bir ülkeyi sevmeye de onun bir semtini sevmekle başlanır. Cihangir sevgisi de böyle bir şey benim için. “Semt ile Vatan” başlıklı bir yazımda semt ile vatan ilişkisini daha ayrıntılı olarak anlatmıştım:

“Ardında vatan semtinin ormanları kuytu” dizesi Yahya Kemal’in “Ses” şiirinden. Şiir, “Kendi Gök Kubbemiz” kitabının ‘Vuslat’ bölümünde duruyor. ‘Semt ile Vatan’ı da benim vuslatıma yazın, çoktur onun uzletindeyim çünkü.

Eski taşrayı bilenler bu uzleti anlar. Yeni taşrada kavuşma neye yarar? Yeni taşraların tadı yok, taşranın da eskisi makbuldür. Taşranın lezzetini eski kalmayı göze alanlar bilir. Şimdi yeniler sorar: Taşra neresidir? Taşra, bizim eski yurdumuzdur. Taşra, semtin biraz büyüğü, vatanın ise oldukça küçüğüdür. Ben de eskiden eski taşrada, semti vatan gibi severdim. Şimdi vatanı o eski semt gibi sevmek isliyorum. Yahya Kemal’in bir ‘daüssıla’ olarak andığı ve galiba en çok gurbetinde yandığı ‘Vatan Semti’nde eski komşularımla eskisi gibi oturmak istiyorum...

Komşuluk ve arkadaşlık: ‘Vatan Semti’ni bu iki duygudan daha iyi ne tanımlayabilir? Bir semt, komşuluğa gönül vermiş insanları bağrına bastığı, arkadaşlığın elinden tutmuş çocukları sokaklarında yürüttüğü için vatan kadar büyüktür. Bazen vatan gibidir. İkisi de duygudur çünkü öncelikle: Semt bir duygudur, vatan bir duygudur ve bu duygular ruhumuzu doyurur. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Beş Şehir”in önsözünde şöyle der: ‘Beş Şehir’in asıl konusu hayatımızda kaybolan şeylerin ardından duyulan üzüntü ile yeniye karşı beslenen iştiyaktır. İlk bakışta birbiriyle çatışır gibi görünen bu iki duyguyu sevgi kelimesinde birleştirebiliriz. Bu sevginin kendisine çerçeve olarak seçtiği şehirler, benim hayatımın tesadüfleridir. Ancak sevdiğimiz şeyler bizimle beraber değişirler ve değiştikleri için de hayatımızın bir zenginliği olarak bizimle beraber yaşarlar.’

Hayatımızın bir zenginliği olarak birlikte yaşayacağımız, birlikte oturacağımız o semtlerden söz ediyorum ben de. Ama o hiçbir şey olmadığımız zamanların zenginliğinde yeniden yaşayabilmek mümkün

mü? Mümkün olmalı. O şehir, o semt, bu vatan “bütün mümkünlerin kıyısında” kurulmamış mıydı zaten?

Hâlâ bütün mümkünlerin kıyısındayız. Hâlâ anlatmaya değecek bir hikâyesi var o semtin. Ünlü gezgin Marco Polo gibi de söylenebilir: “Hangi şehir olursa olsun, anlatacağım bütün şehirler Venedik’tir.” Benim anlattığım semt de ‘Vatan Semti’dir. ‘Aşk-ı Vatan’ın yazıldığı her semt, onun semtidir.

Öyledir, çünkü ‘insan komşusudur’. Bu semt-i Cihangir’de biraz çocukluğumu da hatırlıyorum aslında. Celal Başlangıç yönetiminde çıkan Beyoğlu gazetesi, şimdi ne yazık ki çıkmıyor, bir ara komşuluk sayfaları açmıştı, ‘Kültürler Birbirine Bakıyor’ başlıklı bu bölümde Musevi, Rum. Ermeni ve Süryanilerin bayramları, okulları, gazeteleri, ibadethaneleri, törenleri anlatılıp tanıtılıyordu. Niye? İnsan insanın kurdu olmasın diye. Birbirine bakmak da, dost olmak, komşu olmak ve insan olmak değil midir hem? Hem de

Sözgelimi bir ağaç kaybolsa da, orman yine orman,
ya bir harfi kaybolsa, zaten kaç harf ki insan?

değil mi? Kaybolmasın komşumuzun bir harfi bile. Onun kaybolan her harfiyle çünkü insan kaybolur, dostluk yok olur, cem eksik olur.

Cihangir işte bana bu duygularla çocukluğumu hatırlattı birden. Burada artık çok az kalsa da Rumlar, Ermeniler, Museviler, Süryaniler, levantenler, artık yerlileşmiş Almanlar, Kürtler, dünyanın her yerinden gelip burada oturan, çalışan, yaşayanlar keşke daha güçlü olsaydık da buradan polis ve ‘bir kısım halk’ tarafından sürülmelerine izin vermeseydik; travestiler, sokak çocukları, tinerciler, berduşlar, ayyaşlar, itilmişler, unutulmuşlar, tutulmuşlar, velhasıl ‘kainatın tüm renkleri ve seslerinin’ varlığıyla var Cihangir çünkü. Onlar yoksa yine var, ama benim için yok hükmünde olurdu. Nişantaşı ne kadar varsa, Etiler ne kadar varsa o kadar var olurdu söz gelimi. Öyle bir Cihangir, onlarsız bir Cihangir istemem, hem de Cihangir olmaz orası zaten.

Çocukluğumu hatırladım Cihangir’de, Eskişehir Kurtuluş Mahallesi’ndeki o ‘cennet çayırları’ duygusuyla oynadığımız geniş düzlükte başlayıp Porsuk Nehrinin kıyısında süren Hıdrellez

şenliklerini; Yerliler, Manavlar, Tatarlar, Göçmenler (Muhacirler), Çingeneler, Abdallar, Aleviler, Kürtler ve Lazları... Bizi komşu ve dünyayı bir semt, mahallemizi ise bir dünya kılan o eşsiz duyguyu, inanılmaz yakınlığı hatırladım. Komşumuz varsa varız, komşumuzu sevdiğimiz kadar varız. Bütün dinlerin, dillerin, inançların, kültürlerin buluşma noktası komşuluktur. Kimin önce, kimin sonra geldiğinin zerre kadar önemi yoktur. Benim Eskişehir tutkumda, o şehri bir mahalle, bir semt gibi yaşamış olmamın da büyük payı vardır. İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Kayseri, Yozgat, Tunceli, Diyarbakır, Konya, Antakya neresi olduğunun da şu kadar önemi yok. Yeter ki bir şehri çocuk Eskişehir'de yaşadığım semt duygusuyla yaşayayım, komşularımla birlikte yaşayayım. Çünkü insan komşusudur ve komşusu yoksa yoktur.

Çünkü bir şehir de semtleridir ve semtleri yoksa yoktur. Hele o şehir İstanbul'sa. En çok da İstanbul semtleriyle vardır, dünya güzeli semtlerinin her biri başka bir kültürü, anlayışı, inancı temsil eder ve onların komşuluğu İstanbul'u İstanbul eder. Bu semtler içinde elbette Cihangir, İstanbul'u dünyada da temsil edecek bir semttir. İstanbul'un dünya semtidir, dünyaya açılan kapılarından biridir diyelim.

Cihangir'in yarı resmi tarihi

İstanbul'un Beyoğlu ilçesine bağlı bir semt. Böyle geçiyor ansiklopedide ve Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin internet sitesinden alınma bilgide. Başka bilgiler de var tabii, yeni Türkçeyle "gugıllarsak" (okunduğu gibi böyle mi yazılıyor ki bu?) beş on bilgi kırıntısının sürekli dolaşıp tekrarlandığını da görüyoruz. 'Emelden entelektüele' giden bir 'genişlik' içinde tanımlanıyor semt. Eh enteli bol olan yerin de, horozu çok olan köyde sabahın geç olduğu gibi, bir kitabının olmaması da gayet anlaşılır bir şey. O nedenle Cihangir'in kitabını yazmak bugüne kalıyor. Son kırk yılın Cihangir'ini anlatmak isterdim ama kırk yıldır burada yaşamadığım için, bir bölümünü duyduğum, bir bölümünü okuduğum, bir bölümünü de hatırlayabildiğim ve yaşadığım Cihangir'i anlatmaya çalışacağım.

Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin 2000-2006 arası yayımladığı Cihangir Postası'nın eşsiz bir arşiv olduğunu ve temel olarak ondan yararlandığımı yazarak başlayayım söze, burada olmadığım zamanlara dair pek çok bilgiyi de oradan aldım.

Önce ‘bugünü anlamak için dünü bilmek gerekir düsturundan hareketle, kendi Cihangir’ime gelinceye dek olan dönemden, Cihangir’in uzak ve yakın tarihinden söz etmek isterim.

Cihangir, Beyoğlu’nun eteklerine yapışmış olan beş kardeşten biri, bu kardeşler Ayaspaşa (Gümüşsüyü), Tophane, Galata, Tarlabaşı ve Cihangir. Deniz tarafından Salıpazarı, Fındıklı ve Kabataş’la komşu; karadan Tophane, Taksim ve Ayaspaşa ile akraba. Bu komşuluk-akrabalık ilişkileri biraz karışık, ama bilinen, Cihangir’in hepsinin ortasında korunan bir kardeş gibi olduğu. Eh, şimdilerdeki jeopolitik, kültürel, küresel, siyasal, etnik yapısıyla da korunaklı bir ada oluşturduğunu söylemek mümkün.

Daha ‘bilimsel’ bir tarif için ansiklopediye başvuralım öyleyse, İstanbul Ansiklopedisi’ne: “Kuzeyde Taksim tarafında Sıraselviler Caddesi ile Kazancıbaşı Yokuşu arasından başlayıp, güneyde dik yokuş ve merdivenlerle Salıpazarı ve Fındıklı’ya inilen tepe yamaçlarına dek uzanan semt.” (Behzat Üsdiken, Cihangir, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt: 2, s.431)

O tepe yamaçlarından Boğaz’ın seyrine doyum olmadığı muhakkak, yalnızca Boğaz’ın mı, Topkapı’dan Üsküdar’a yekpare bir tablo gibi göz alabildiğine uzanır o eşsiz âlem. Göz alabildiği sözün gelişi, gözün hepsini kucaklaması ne mümkün, birazını da gönüle ayırmak gerek. Gözün ve gönlün birlikte gördükleri o âlemi yazmıştır sanırım şair de. Burada şair elbette, aynı zamanda İstanbul’un da büyük şairi olan Yahya Kemal Beyatlı’dan başkası değildir. Üstat yıllarca konakladığı, daha doğrusu evi olan Park Otel’den ve yaşadığı Ayaspaşa semtinden yazılarında, şiirlerinde hiç haber vermese de, herhâlde ‘ezansız’ semtlerde oturmanın sonradan verdiği ıstırapla ‘ezanlı’ semtlere gönül düşürecek ve Pera’da yaşasa da gözü ve gönlü Anadolu’da, Üsküdar’da kalacaktır. Yahya Kemal bildiğim kadarıyla Cihangir için bir tek dize yazmıştır, onu da bir Üsküdar güzellemesi olarak yazmıştır. Ama olsun, “Git bu mevsimde gurub vakti Cihangir'den bak” dizesi neredeyse bir berceste mısra güzelliğiyle ve kazandığı aforizma şöhretiyle, biraz da yanlış bir okuma sonucu sanırım, “Git bu mevsimde gurub vakti Cihangir’e bak” diye algılanmıştır. Hele de son yıllarda. Hâl böyle olunca da tıpkı Evliya Çelebi merhumun “Seyahat ya Resulullah” dediğine benzer biçimde, Cihangir’den bakacaklarına

Cihangir'e bakanlar semtin şöhretinin artmasına ziyadesiyle katkıda bulunmuşlardır.

Reşat Ekrem Koçu'nun meşhur "İstanbul Ansiklopedisi"ndeki Cihangir maddesi ise maalesef pek kısadır. İnsan o ansiklopediden, Reşat Ekrem Koçu'dan daha uzun, daha renkli bir Cihangir makalesi bekliyor. Aynen alıyorum:

"Büyük şehrin meşhur semtlerinden biri, Tophane'nin arkasındaki bayır üstünün adı, ki ismini burada Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Cihangir adına yapılan bir camiden almıştır.

Zamanımızda bir kısmı hakikaten güzel büyük büyük apartmanlarla dolmuş ve halkının ekseriyeti hâli vakti yerinde, hatta zengin aileler teşkil eder bir semt olmuştur. Cihangir'in limana, Boğaz ağzına ve karşısındaki Üsküdar'a harikulade bir nezareti vardır, ki Yahya Kemal Beyatlı 'Hayal Şehir' isimli meşhur şiirinde bu muhteşem manzarayı teshil etmiştir. Yahya Kemal'in bu konuşması, Cihangir'in tasviri için kafidir." Cihangir maddesini Hikmet Şinasi Önöl yazmıştır.

Cihangir'in şöhreti artmıştır artmasına da, İstanbul'un pek çok ilçesi, mahallesi ve semti üstüne cilt cilt kitaplar yayımlanırken, Cihangir bu hususta öksüz ve dahi boynu bükük kalmıştır. Sözgelimi Beyoğlu'nun eteğine yapışan kardeşlerinden Galata'ya göre üveyliği aşikârdır. Biz Cihangir tarihini Tarih Vakfı'nın yayımladığı "İstanbul Ansiklopedisi'nden okumaya devam edelim ve yazının sahibi Behzat Üsdiken'e de teşekkürlerimizi gönderelim: "Cihangir tepesi karşıda Anadolu yakasında Kuzguncuk'tan Selimiye'ye dek uzanan geniş kıyı ve yamaçları, Kızkulesi'ni, Rumeli yakasında Boğaziçi'nin girişini, tarihi yarımadanın uç kısmını ve onun üzerindeki Topkapı Sarayı'nı ya da berrak havalarda Adaları bile görmeyi mümkün kılan panoramasıyla, kentin 'en güzel manzaralı' mevkilerinden birisidir."

Adaları ve diğer güzellikleri görmek için o kadar da berrak ve asude havaya gerek yok aslında, bazen incecik bir sisin ardından, tülünden sıyrılan güzel bir kadın gibi Cihangir'den görmek mümkün İstanbul'u. Lenger Sokak'ta oturuyorum ve altıncı kattaki evimizin arka balkonundan, zaten ön cephede balkon yok, evlerin hemen çoğunda balkon yok Cihangir'de, bütün bu manzarayı dört mevsim izliyorum.

Bazen ilk kez görüyormuş gibi şaşırdığım oluyor, o da çoğunlukla baharda, güzde genellikle sabahları ya da akşamüstleri oluyor. Öte yandan şehir ışıklarını yaktığı zaman, yaz geceleri denizin üstünden karşı kıyılara dek İstanbul'un ve denizin ışığının uyandırdığı duygular da, bir mevsim olmasa da uzun sürüyor.

Evliya Çelebi merhum, Cihangir'in bilinen en eski tarihine ilişkin şu bilgiyi verir: "Denizden kayalık hâlinde yükselen dik tepenin üzerinde 'Aleksandra adında kadim bir mabede, yani eski bir Pagan tapınağına ya da bir erken Bizans manastırına ait olduğu sanılan kalıntılar bulunmuştur." Bu da doğal olarak semtin Bizans dönemindeki varlığına kuvvetli bir işarettir. 1563 tarihi taşıyan bir Osmanlı belgesi ise, burada oturan birtakım 'nahoş' kadın ve erkeklerden söz eder. Cihangir'in yakın yıllarda yaşadığı kimi 'nahoş' durumların varlığının da bazı insanların ve tercihlerinin hoşa gitmemesinden kaynaklandığını hatırlatıyor bu bilgi. Yani, 'nahoş' durumlar bir bakıma Cihangir'in eski ve yeni tarihinde vakayi adiyeden sayılır.

Cihangir'in ilk iskânı konusunda tarihçilerin, araştırmacıların, Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin, internet sitelerinin, blog yazarlarının, kafe-bar sitelerinin ve "İstanbul'un Semt Adları Nereden Geliyor?" tarzı kitapların görüşü bir ve ortaktır: Kanuni Sultan Süleyman'la Hürrem Sultan'ın küçük oğulları Şehzade Cihangir Halep'te 22 yaşında ölür. Onun anısına, İstanbul'a hakim bir tepenin üzerinde, eski dini yapının harabelerinin bulunduğu mevkide, 1559-1560'da Mimar Sinan tarafından bir cami inşa edilir. Ayrıca Cihangir Camisine "meşihat konulmak suretiyle tesis edilen" Cihangir Tekkesi ve Sıbyan Mektebiyle caminin çevresinde bir yerleşim başlarsa da, bu tam anlamıyla bir semt olarak adlandırılacak yoğunluğa ve sayıya ulaşmaz. Kıyıdan camiye kayalıklar içine oyulmuş 200 basamaktan fazla mermer merdivenle çıkılması da, cami cemaatinin başka semtlerden kayıklar ya da arabalarla Fındıklı'ya gelerek buradan Cihangir Camisi'ne çıktıklarını gösterir.

Evliya Çelebi'nin "Cihannüma" diye tanımladığı bu semtle aynı adı taşıyan camiden bakıldığında, sanki aradaki deniz çekilmiş, kadim semtler birbiriyle kucaklaşıyor gibidir. 1559'da Kanuni'nin Mimar Sinan'a yaptırdığı bu ahşap cami de birkaç kez yanar, son biçimini 1807'de ünlü Sarkis Balyan verir. Cami yapıldıktan sonra Cihangir adıyla anılmaya başlayan semtte pek çok çeşme de yapılır.

Cihangir'in konukseverliği demek ki yeni değil. Eskiden camiye gelirlermiş, şimdiyse Cihangir'i görmek, kafelerinde oturmak, biraz da görünmek için geliyorlar. Aziz İstanbul'a Cihangir sırtlarından bir nazar atmak için gelenler, yalnızca İstanbul'un başka semtlerinden, başka kentlerden değil. Turistlerin, gezginlerin ellerinde "Time Out", "Lonely Planet" gibi gezi rehberleriyle dolaştıklarını da görmek kabildir. Cami de yerinde Cihangir de, ama görünen o ki cemaat değişmiş!

Yine Evliya Çelebi merhumun "Seyahatname"sine göre, Tanrı ondan razı olsun, o olmasa ne yapar ne yazarmışız bilmem, Halveti tarikatının Cihangiri kolunun kurucusu olan Şeyh Hasan Burhaneddin Cihangiri (ö. 1663) tarafından tesis ettirilen tekkenin gelişmesiyle burası da yavaş yavaş canlılık kazanmaya başlar, imar ve iskân faaliyetleri artar. "İstanbul Tarihi"nde şöyle anlatacaktır Çelebi: "Cihangir tepesine kadar olan ev ve binalara bak. Tepeye 240 basamakla çıkılır. Kanuni, Cihangir adına bir cami ve etrafına dairevi bir mevkide aynı adla odalar yaptırdı."

"Gizli Aşk Bu"

Bu kitabı yazarken Özen Yula'nın Cihangir romanı "Gizli Aşk Bu" (Everest Yay., 2009) çıkageldi. Müjde ve Şener'in aşkı, 'Gizli Aşk Bu' şarkısını söyleyen Mediha Demirkıran'ın sesi eşliğinde okunuyor. Güzel bir yaz romanı gibi olmuş, kitaptaki meseleler ve aşk ağır ama, Özen Yula onu limonata tadında diyelim bir romana dönüştürmeyi bilmiş. Kitabın arka kapağında şöyle tarif ediyor mahalleyi: "Cihangir bambaşka bir dünya. Çocukluğumuzun mahallesi ya da çocukluğumuzda öyle olmuş olmasını dilediğimiz masum bir İstanbul ara sokağı." Elhak öyledir. Kitabın ikinci bölümündeyse bir Cihangir tarihi ve tarifi veriyor: "Adını efsanevi Hürrem Sultanla Kanuni Sultan Süleyman'ın sakat oğulları Cihangir'den alan bu semt, çoğu insan için hem mahalle yaşamını sürdürebileceği, ama buna rağmen kimsenin bir diğerinin yaşamına karışmadığı bir bölgeydi, hem de gece yaşamını doya doya yaşayabileceği eğlence mekânlarıyla dolu bir yerdi. Adını aldığı Cihangir'e benzer bir kaderi olmuştu bu semtin. Hep sakat, yarım bırakılmış, mahzun ve eksik bir tarafı vardı. Şehzade Cihangir nasıl ki başka bir kadından doğma ağabeyinin, babası tarafından katledilmesi üzerine iflah olmaz bir acı yaşadıysa, bu semt de yüzlerce yıldır kendi içinde dökülen kanların, üstünde yaşanan

şiddetin, hatta vahşetin acısına tanıklık etmiş, onu sindirmişti. Günümüzde, bir gece vakti takside arkadaşı olan şoförle otururken yüzüne kezzap atılan bir kadının çığlığını taşıyordu sokaklarında. Ya da Tophane mafyasının hak iddia ettiklerini iyice belirgin kılmak için attırdıklan molotof kokteylinin kırdığı camların sesi çınlıyordu Akarsu Caddesi'nde."

"Oysa, yüzlerce yıl önce ve denize inen asma fidanlarıyla dolu boş, verimli topraklarmış burası. Adı 'Pera Bağları' diye geçermiş o zamanın konuşmalarında. Şimdiki zamanlarda ise genelde entelektüellerin, sanatçıların yaşamayı tercih ettikleri bir mahalleye dönüşmüştü. Sokaklarında kedilerin özgürce dolaştıkları, kedi sever ama insan sevmez bazı deli kadınların küfrede küfrede kedileri besledikleri bir semtti. Bir anlamda kurtarılmış bölgeydi. Hem sevecen insanlarıyla mahalle baskısından uzak bir mahalle havasını taşıyordu, hem de insanların her türlü yaşam biçimini özgürce sürdürebilecekleri, kimsenin kimseye karışmadığı büyük şehir ortamını içinde barındırıyordu. Ama en çok da Füruzan'ın olağanüstü güzellikteki bir öyküsünün adını taşıyordu İstanbul, tam da bu civarda "Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Bir Kent"ti işte!" (agy, s. 18)

Cihangir'in semt tarihi

Bildiğim ve Cihangir Postası'ndan izlediğim kadarıyla 2002'de oluşturulan bir kurul Cihangir semt tarihini, sözlü tarih çalışmalarıyla başlatmak üzere yola çıktı. Cihangir sevdalısı Necile Deliceoğlu'nun koordinatörlüğünde, mimar Prof. Zeynep Ahunbay, tarih profesörü Zafer Toprak, sanat tarihi profesörü Baha Tanman ve Cihangir Güzelleştirme Derneği başkan ve üyeleri epey çalıştılar bu konuda. Zafer Toprak konuyla ilgili yazısında, en 'global' semt olarak Cihangir'i görüyor ve çokkültürlü bir semt olduğunu belirtiyordu, yani 'kozmopolit' bir yer. Müslim ve gayrimüslimler yüzyıllarca bir arada yaşamışlar ve yaşamaya devam ediyorlar. Cihangir'in mekan bilgisi de ayrı öneme sahip Zafer hocaya göre, semtteki birçok bina dönemlerine özgü karakteristiklerini hâlâ koruyor. Neo Klasik'ten Art Nouveau'ya, Art Deco'ya değişik üsluplar gözlemleniyor sokak aralarında. Ve "İstanbul'da çekirdek aileye dönüşümü simgeleyen konaktan apartmana geçiş Cadde-i Kebir'le birlikte Sıraselviler Caddesi'nde gözleniyor. Firuzağa'ya kadar uzanan yolda Krissovergi, Georgopulos, Kapbali, Gravier, Flerakle, Aleksiadis, Kahyaoğlu, Stambulian, Yakimopulos, Kristikos, Apostelides gibi dönemin çok daireli ünlü

apartmanlanndan bir kısmı hâlâ ayakta" diyor, bunlara Aslanyatağı'ndaki Rizzo ve Jones apartmanlarını da eklemeli.

CGD (Cihangir Güzelleştirme Derneği)

1995 yılında kurulan derneğin bu yıl tam 15. Yılı. Özellikle Cihangir şenlikleriyle, Cihangir Postası'yla, son olarak da komşuluk projeleri olan Cihangirlink ile çok önemli işler başardılar. Konserler, dinletiler, sergiler, performanslar, tiyatro, açıkhava sineması, Cihangir kültür gezileri, panel ve söyleşiler, çocuk ve genç etkinlikleri, bit pazarı, ve çeşitli yarışmalar vb. etkinliklerle Cihangir'in şenlenmesine, komşuluk duygularının pekişmesine öncülük ettiler. Şimdi de sanatsal kültürel çalışmalarla kurdukları uluslararası ilişkilerle Cihangir'i bir dünya semti hâline getirmeye hazırlanıyorlar. CGD'nden, ve Cihangirlink projesinin öncülerinden Necile Deliceoğlu anlatıyor: "On dört yıldır Cihangir'de yaşıyorum ve artık Cihangirliyim. Cihangir'de yaşamak, Cihangirliyim demek beni mutlu ediyor. Yaşamımın büyük bölümünü farklı ülkelerde, farklı iklimlerde geçirdim. Ancak burada gerçek anlamda yerlilik duygusu yaşıyorum. Bu duyguyu yaşatan olgular üzerine düşündüğümde; konumu gereği hem merkezde olması hem de tümüyle İstanbul'u İstanbul yapan tarihi yarımada, Boğaz, Marmara, Adalar, Üsküdar, Kız Kulesi karşısında konumlanmış bir evde yaşama şansına sahip olmak. Tarih sevgimi tatmin eden tarihî, mimari dokusu.. Edebiyat sevgimi ise, büyük yazar ve şairlerimizin pek çoğunun da burada yaşamış, burada eşsiz eserler vermiş olmaları, o eserleri her yeniden okuyuşumda kendimi eserlerin bir parçası gibi duyumsamam. Buraya taşındığım andan itibaren, bir sivil toplum aktivisti olarak, Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin bir üyesi olup, semtin değişiminde dönüşümünde aktif rol aldım. İçinde yer aldığım projelerin başında, Cihangir Parkı'nın yapılışı, trafik ve çöp sorunlarının çözümü, sokakların ağaçlandırılması, Roma Bahçesi'nin yapılaşma çabalarına karşı korunması, tarihî-tescilli binaların yıkımını engellemek için verilen hukuk mücadeleleri, Cihangir Postası, deprem broşürünün hazırlanması, Cihangirli sanatçılarla birlikte gerçekleştirilen karma sergiler, semt şenlikleri ve festivalleri, komşu semt dernekleriyle işbirlikleri, Heidelberg, Kavaklıderem ve Berlin-Mitte semt dernekleriyle kardeşlik ilişkilerinin kurulması.. Son olarak da, 2010 Kültür Başkenti Projesi olarak Berlinli ve Cihangirli sanatçıların 'komşular arası' teması adı altında buluşarak ortak çalışmalar yapması www.cihangir-link.org web sitesinin açılması da 2009 yılının önemli projesiydi. Bu projeleri hayata geçirme sürecinde pek çok dünya güzeli insan tanıdım, bu sayede kalıcı arkadaşlıklar ve

dostlar edindim sanıyorum. Sıralamaya çalıştığım bütün bu olgular, her şeyiyle sıradışı olan bu semte aşık olmamı sağladı. Tek olumsuzluğu ise, diğer aşklarda da olduğu gibi, başka kentlerde ve diyarlarda uzun süreli kalamayışım diyebilirim."

Cihangir Postası

Cihangir Postası, Mine Söğüt, Necile Deliceoğlu, Tülay Konur, Gün İrk, Olcay Baruter öncülüğünde yayımlandı. Leman, Penguen dergileri ve Tuncay Akgün parasız bastı dergiyi; Cemal Vanlı grafik tasarımını yaptı, fotoğrafçı Hasan Yediyıldız fotoğraflarını çekti; Şubat 2001-Kasım 2006 arası tam 30 sayı. Cihangir'de bugüne kadar yapılan en güzel, en anlamlı, en dolu işlerden biriydi, düşünenlere, çıkaranlara, destekleyenlere, yazanlara, çizenlere semtin büyük teşekkür borcu var.

Mehmet Küreli'nin "Cihangir Postası" şiirinden bir bölüm:
"Gazetemizin yegâne iftiharı Tülay Konur/yakışmış böyle bir insana güzel bir onur/mahalleleri dolaşır koşar dertlisine hastasına/saygımız hep Cihangir Postası'na/... /Gazetenin sayın müdürü Olcay/Gazetecilik onun hobisi çok kolay/görev adamı o, emanetimiz ustasına/gururumuz hep Cihangir Postasına/... /Genç bir filiz harikadır Mine Söğüt/okurları her zaman ondan alır öğüt/ikazları Cihangirlilere, anasına, babasına/ağzımız, dilimiz, lafımız Cihangir Postasına/... Koordinatörümüz değerli Necile Deliceoğlu/O bir Cihangirli ne batılı ne doğulu/o bir misafirperver oturuyor sofrasına/menüleri hazırdır dergide, buyurun Cihangir Postası'na/... /Yeni buluşumuz harikulade Gün İrk'e/gazetecilik ruhunu kendine yapmış ilke/ onlar iyi bir camia, iyi bir ekip allah vergisi/yeni desteğimiz ve baş tacımız Penguen dergisi/... /Şiirlerimi ballattım kelimeler az bile/sizleri mutlu ettimse, getirdimse dile/böyle şeyler bahtiyar eder Mehmet Küreliyi/ Cihangirliler lütfen destekleyin bu dergiyi."

Mehmet Küreli, tam Firuzağa Camisi'nin karşısında, Ağahamam Caddesi'nin başında, yani Çukurcuma'ya dönülen köşede, yumurtacının yanında, yakın zamanlara kadar kırtasiyeci-oyuncakçıydı, Basel Kırtasiye. Nar'a oradan oyuncak aldım, Mehmet amca da sevdi onu, fakat şimdi acaba oğlu, torunu filan mı, saat, gözlük satan bir genç var dükkânda. Merak ettim. (Son dakika: Mehmet amca Çamlıca'ya taşınmış, o küçücük dükkânı da devretmiş. Cihangir'de de anılar yavaş yavaş devrediliyor, devren satılık ya da kiralık hatıra ilanlan çıkmadan, şu kitabı bitirip Cihangir'den gitsem

iyi olacak galiba!)

Cihangir yangınları

Gerçi Cihangir'de de 'Yangın vaar!' çığlıkları çok atılmıştır ama, o yangının büyüklüğünden ve şiddetinden değil, Cihangir'in sarp ve engebeli coğrafyasındandır. 1916'da çıkan yangınsa tüm ahşap binaları yakıp kül ederken, kagir yapılar da hayli hasar görmüştür. O tarihten sonradır ki Cihangir'e bir daha ahşap bina yapılmamıştır. Elbette şimdi Sanatkârlar Parkı olarak konumlanan, eski Roma Bahçesi'nin hemen üstündeki müstakil ahşap binayı saymıyorum! Arkasındaki yüksek apartmanlara nispet yapar gibi tek başına yolun kıyısına kurulmuş bu ahşap yapıda gözüm kaldı dersem yalan sayılmaz. Neyse umarım göz yangın çıkarmaz! Bir büyük aile oturuyor orada, muhafazakâr bir Anadolu ailesine benzettiğim insanlar, eh, yeri iyi muhafaza ettiklerine bakılırsa hayli ileri görüşlü muhafazakârlardan olmalılar. Bir de kapıda koyu yeşil Mercedes'leri var. Adalara kadar büyük İstanbul manzarası, seyri bedava. Sabah olunca da denizin çağrısı ve vapur düdükleriyle uyanma da cabası. Eh o da olmazsa parkı dolduran çocukların cıvıltısı herhâlde bu ahşap konağı uyandırmaya yeter! İdil'in de gözüne kestirdiği bir ev vardı, yıllardır metruk bir hâlde dururdu, üzülürdük, ya büyük bir aile dağıldı ya da çocukları olmayan bir çift yaşlanıp ölünce ev ortada kaldı diye içlenirdik. Batarya Sokak No:2, derken birkaç ay önce evde bir çalışma gözümüze çarptı; iki katlı, villa tarzı, ama eski, görgülü villalardan diyelim, evin yüzü gözü açıldı, meğer sanat galerisi olmuş, içinde de daha önce anlatılanlara göre bir İtalyan adam oturuyormuş. Şimdi A.R.K. adlı bir galeri, neyse en azından bazı sergilerine gideriz de evin içini de dünya gözüyle görmüş oluruz.

Semtin yangınlarından ahşaba geldik, yokuşlar, merdivenler nedeniyle Cihangir yangınını söndürmeye koşan tulumbacıların da hayli meşhur olduğunu, adlarına tekerleme yazıldığını da söyleyelim: "Hendek'le Cihangir, birde Topçular/ Bunlar en iyi tulumbacılar... "

Cihangir'in merdivenleri

Deniz gören semtler merdivenli oluyor! Eskişehir, Ankara gibi düzayak kentlerden gelip tesadüfen de olsa deniz gören semtlerde otururbut,

merdivenleri de basamak basamak saymaya razı olursun! Ben saymadım ama Cihangir Postası'ndan, şimdi 'Ivır Zıvır Dükkânı' adlı 'ne ararsan bulunur derde devadan gayrı' her şeyin olduğu dükkânın sahibi dostumuz Şafak Orbay saymış. Kabataş'tan, Fındıklı Parkı'ndan, Akyol Caddesi'nden, Kazancı Yokuşu'ndan gelen herkes merdivenlerin aşinasıdır. Roma Bahçesi'ne de merdivenle inebilirsiniz ama bir de çıkışı olduğunu unutmamak şartıyla. Fındıklı'dan Sanatkârlar Mektebi'ne de merdivenle çıkabilirsiniz, Kumrulu Yokuşu da öyle. Şafak Orbay tam 16 sokakta merdiven olduğunu, ve bunların toplam basamak sayısının da 1988 adet olduğunu belirtiyor ki inanmamak olmaz!

İşte bizim mahallenin merdivenleri: Somuncu Sokak: 194 basamak, Salı Pazarı Yokuşu:143 basamak, Alçakdam Yokuşu, ki rekor onda, tam 288 basamak, Hardal Sokak da basamak sayısında önlerde, tam tamına 200 basamak, Fındıklı Yokuşu adının hakkını veriyor 219 basamak, Ali Kaptan Sokağı'nın merdiveni 99 basamaklı, Tekke Yokuşu herhalde dervişmeşrep tavrından olmalı, 88 basamakla yetinmiş, İsmail Dümbüllü Sokak 161 basamak, Coşkun Sokak 77 basamak, Enci Yokuşu 63, Taş Merdiven Aralığı 63, Sağıroglu Sokak 68, Kumrulu Yokuşu 99, İlyas Çelebi Cami Sokağı 56, Tüfekçi Salih Sokak 64 ve nihayet en az basamağa sahip olan Taktaki Yokuşu, sadece 12 basamaktan oluşuyor.

Türk öykücülüğünün önde gelenlerinden ve 50 Kuşağı öykücülerinden Orhan Duru'yu 2 yıl önce yitirdik. Yeniyuva Sokak'ta eşi çevirmen Sezer Duru'yla birlikte oturan Orhan Duru'nun adı o sokağa verilse iyi olmaz mı? Belki Akarsu Caddesi'nin adı da Orhan Kemal Caddesi olur, malum orada da Orhan Kemal Müzesi ve İkbal Kahvesi var. Eh Orhan Pamuk un adı da Masumiyet Müzesi'ni yaptırdığı Çukurcuma'da bir sokağa verilse, Türk Edebiyatının Üç Kemalleri gibi (Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Orhan Kemal), Üç Orhan'ı da Cihangir'de buluşmuş olur. Orhan Duru'yu saygıyla anarken onun Taktaki Yokuşu'yla ilgili kısa denemesini de keyifle okuyalım:

"Taktaki Yokuşu, Beyoğlu'nun Tophane'ye doğru sarkan yamacında Firuzağa ile Çukurcuma arasında kısa bir yokuştur. Firuzağa Cami'nin ardından geçince Ağa Hamamı Sokak'tan başlar ve Çukurcuma'nın çukurluğuna kadar iner. Bugünkü durumuyla yukandan gelirken merdivenlerden inmek gerekir. Merdivenler Kadiriler Yokuşu'nun açıldığı yere kadar gelir, buradan düz asfalt bir yola dönüşür. Yokuş

bitip sağa dönünce Çukurcuma Camii'ne erişilir. Karşısında eski bir çeşme de bulunan bu camii Mimar Sinan işidir. Ancak çok kez yangın geçirdiği için sık onarım geçirdiği belirtiliyor. Ardından Çukurcuma Caddesi Boğazkesen Caddesi'ne kadar uzanır. Burası antikacıların yerleştiği bir yöredir.

Taktaki Yokuşunun başındaki Firuzağa Camii de çevrenin önemli camilerinden biridir. Ancak Sultanahmet'teki Firuz Ağa Camii ile karıştırılmaz. Bu Firuz Ağa Camii'nin kimin tarafından yaptırıldığı bilinmiyor. Üzerinde 1491 tarihi var. Sultan İkinci Mahmud döneminde bir yangında harap olduğu sonradan onarıldığı biliniyor.

Taktaki Yokuşuna Tophane'den gelerek açılan Kadiriler Yokuşu'nda ise Kadiri tekkesi bulunmaktadır. Bu tekke de bir yangın geçirdi sonradan yeniden yapıldı.

İşte sözünü ettiğimiz Taktaki Yokuşu'nun adının nereden kaynaklandığını bir türlü saptayamadık. Sözlüklerde ve belediye kaynaklarında bu adın ne anlama geldiğini bulmak olası değil. Biraz benzer bir biçimde 'tak' sözcüğü var ki Arapçadan geliyor ve kemer biçiminde yapılmış, bayraklarla donanmış süslemelere benziyor. Bir zaferin anısı için yapılanlara 'tak-ı zafer' deniliyor. Bunun yanında 'takkapı' diye bir deyim var ki, büyük evlere açılan büyük kapılara bu ad veriliyor. Tüm bunlar taktaki sözcüğünü aydınlatmıyor. Ressam Yusuf Taktak'ın ad benzerliği var ama bu sokakla bir ilgisi yok. Onun soyadının da ne anlama geldiğini bilmiyoruz.

Günümüz yazarlarından Ferit Edgü'nün Taktaki Yokuşuyla somut bir ilişkisi var. Edgü'nün nüfusu bu yokuşa kayıtlı. Babası: Mehmet Nuri Bey bu yokuşta doğdu. Sonra doğduğu 8 numaralı ahşap haneye oğlunu kaydettirdi. Bugün burada bir apartman bulunuyor: "Selime Hanım Apartmanı".

Bugün Taktaki Yokuşu'nun köşesinde "Ağa Bilardo Salonu" bulunuyor. Salonun bir üst katında ise kapıları Ağa Hamamı Sokağı'na açılan "Ada Bank" şubesi var. Yokuşun öbür köşesinde de "Cihangir Tesisat" adıyla bir tesisatçı dükkânı bulunuyor.

En revaçta olan merdivenler özellikle bahar, yaz ve güz aylarında Tüfekçi Salih'in merdivenleri; ki gurup vakti Cihangir'den yalnızca Üsküdar'a değil dünyaya, içine, geleceğine, geçmişine, anılarına, sevgiline, Adalara, vapurlara, denize, geceye, yıldızlara, aya, yalnızlığa vb. bakmak için de birebir. Sabahları alkolikler, evsizler dolduruyor geceden kalma uykusuzlukları, yorgunluklarıyla; akşamüstü bu kez evsiz değil, yerleşik alkolikler, delikanlılar, Cihangir'de 'karı-kız' seyretmeye gelenler (bir de böyle bir kategori var artık), meraklılar, gençler, yalnızlar, yerli turistler, ecnebiler, örtülüler, açıklar, ezcümle herkes meşrebine göre birası, şarabı, kolası, suyu, gazozuyla geliyor; lâkin polis de cirit atıyor orada, yakındır kamuya açık yerde alkol muhabbeti vesilesiyle bir şeylerin olması, ne yazık ki! Nitekim kolluk güçlerimiz daha fazla dayanamadılar bu özgürlük ortamına. Denetimleri sıklaştırdılar, Sanatkarlar Parkı'nın hemen üstünde insanlann hem denizi seyrettiği, dinlendiği, hem de ufak ufak sohbet ederek demlendiği bankları benim bu uğursuz kehanetimden 1 ay sonra yer ile yeksan ettiler! Bre aslanlarım, gazanız mübarek ola!

Cihangir'in apartmanları

Cihangir'in bugünkü hâli 19. yy sonları ile 20. yy'ın ilk çeyreğinde şekillenmeye başlar, çok sayıda kagir bina yapılır; öte yandan çoğunu bugün sokaklarda hayranlıkla seyrettiğimiz büyük apartmanların da yapımı bu yıllarda başlamıştır. Semtte yoğun bir yerleşimin de başlaması elbette bu güzel apartmanlar sayesindedir.

19. yy sonu, İstanbul'un, Cihangir'in de içinde olduğu Pera (Beyoğlu) bölgesinde çalışan Rum ve İtalyan mimarların Art Nouveau tarzı, imzalı (üstlerinde mimarların adlarının yazılı olduğu) binaların çok yapıldığı bir dönemdir. Cihangir de bundan ziyadesiyle payını almıştır. Keşke yalnızca bu yapılardan payını alsaydı, bizi terk eden ahşabın yerini Art Nouveau apartmanlar alsaydı, fakat öyle olmadı. Cihangir gibi artık İstanbul'un kalbi sayılan bir semt bile malum 'mütayit'in gözü dönmüşlüğünden ve hırsından kendini kurtaramadı. O yüzden Cihangir gibi 'nezih' bir semte hiç yakışmayan çirkinlikte yapılar görürseniz sakın şaşırmayın! Fakat beni şaşırtan 'fevkalade' bir örnek var, Oba Sokak. Sıraselviler Caddesi'ne Taksim'den girip Tophane'ye doğru yürürseniz, biraz sonra solda Alman Hastanesi, sağda Taksim İlkyardım Hastanesiyle karşılaşırsınız. Bu hastanenin tam karşısındaki, araçlar için 'Tek Yön' gösteren trafik levhasını

izleyin, ilk sağdaki sokak Oba Sokaktır. O sokağı şöyle bir gidin gelin, sağdaki yapılarla soldaki yapıların iki ayrı semte, iki ayrı döneme, iki ayrı tarza ait olduğunu görürsünüz. Solda üç kız kardeş gibi süzüm süzüm süzülen, ortadaki Frida apartmanıdır; güzel apartmanlar dururken, kazara gözünüz hemen karşısındaki yapılara kayarsa kendinizi bedbaht hissedersiniz. Ben öyle hissetmiştim. O yüzden Cihangir'de gezerken, hani benden söylemesi, hayalinizdeki Cihangir'e halel gelmesin diye, pek öyle serazat gezinmeyin, çünkü istemediğiniz pek çok görüntüyle, görüntü kirliliğiyle diyelim bir klişe olarak, karşılaşmanız mümkün. Ama Cihangir'in güzellikleri ve orayı günün her saatinde dolduran yerli-yabancı güzel insanların yanında bu kadarcık çirkinlikten ne çıkar diye düşünmeniz de olası ve bence bu daha doğru.

Yıllardır her gün en az bir kere önlerinden geçtiğim apartmanları, yürüdüğüm sokakları ve caddeleri bu kez bir 'araştırmacı Cihangirli' olarak dolaşmaya kalkınca doğal olarak, biraz heyecandan, biraz şaşkınlıktan, biraz da eksik bir şey bırakmama kaygısından fazla söylediğimin farkındayım. Diyeceğim, çarpık yapılaşma ne kadar bizim mahalleye de sirayet etmiş olsa da, her sokakta 50-120 yıl arası bir tarihî geçmişi olan Art Nouveau, Art Deco ve Birinci Ulusal Mimarlık tarzında yapılmış güzel apartmanlarla da karşılaşırsınız. O apartmanların bir miktar hüzün vermesi kaçınılmazdır; çünkü çoğunun sahipleri olan ekalliyetten -ne yazık ki artık son temsilcilerinden başka- kimsecikler kalmamıştır. "Kendi gitti, apartmanı kaldı yadigâr" biçiminde değiştirdiğimiz sözün elbette ekseriyetten bazılarını memnun etmiş olduğu da bir gerçektir. Lenger Sokak'ta oturduğumuz, her ne kadar üzerinde adı yazılı olmasa da Demir Palas da bu eski güzel yapılardan biridir ve apartmanın daha kapısından, girişindeki ferahlıktan, geniş holdeki yağlı boya resimlerden anlarsınız bir zamanlar ev ve apartman duygusunun insanları nasıl kucakladığını ve aslında apartmanın büyük bir aile duygusunun karşılığı olduğunu. Çölde bir vaha, metropolde bir ada, adada güngörmüş bir apartman, ve apartmanda mesut insanlardan oluşan bir büyük aile.

Cihangir biraz öyleydi. Şimdi bu kitabı yazdığım 2009 yılında büyük şehirlerin, Roma, Paris, Londra, Berlin hemen hepsinde olan ve genellikle de şehrin merkezine yakın, fakat gizli bir bahçe gibi duran sanatçı semtleri vardır. Turistler pek bir şey anlamazlar o semtlerden, hatta tur programlarına almazlar, tesadüfen geçseler de bir an önce oradan kaçıp kurtulmak isterler. Cihangir öyle olmadı; fakat meraklısı

çok oldu diyelim. Bunda elbette orada oturanların yalnızca edebiyatçı, gazeteci, şair, ressam olmasından çok sinema ve TV sektöründe çalışan yapımcıların, oyuncu, senarist ve yönetmenlerin de büyük payı var. Dizi filmlerin mekânlarının da semtteki kimi apartmanlar, birkaç eski konak, köşk ve sayıları son yıllarda inanılmaz ölçüde artan kafe ve bar gibi yerler olmasının da bunda etkisi büyük. O yüzden tam da bir arkadaşımın, ama kimdi, dediği gibi, Cihangir son yıllarda bir "yarı ünlüler cenneti" olmuş durumda. Markette, caddede, kahvede rastlıyorsunuz o yarı ünlülere ve yüzleri bir yerden tanıdık geliyor mutlaka. Ama çıkaramıyorsunuz; Nereden? Ya da yolda bir çiftin, genç bir adamı ya da kadını durdurup beraber bir fotoğraf çektirdiğini ve bunu çoğunlukla da kameralı cep telefonlarıyla yaptığını görünce, şimdi 'mesut insanlar fotoğrafhanesi'nin yeni semtinin Cihangir olduğunu anlıyorsunuz elbette.

Akarsu Caddesi, Cihangir Caddesi, Coşkun, Altın Bilezik, Tüfekçi Salih, Oba, Kamacı Ustası, Anahtar, Bakraç, Havyar, Lenger, Yeni Yuva, Susam, Güneşli ve diğer sokaklardan geçerken hem kendinizi daha mesut hisseder, hem de bir zaman tünelinde olduğunuz duygusunu yaşayabilirsiniz.

Bayan Rizzo'nun apartmanı

"İmparatorluğun son yıllarıydı. O kadar uzun bir zaman geçti ki üzerinden ne zaman inşa edildiğimi ben bile unuttum. Ama bana bugünkü ismimi veren Rizzo ailesini daha dün gibi anımsıyorum. 1894 yılıydı. Marianne adında bir kadın, John Francis Rizzo'nun sevgili eşi. Beni ilk o gördü, beğendi ve ailesi adına satın aldıktan sonra kendi soyadlarını vererek beni de o kalabalık aileye dahil etti. İsimlerinin anlamı İtalyanca'da 'kıvırcık'mış. Çoğu dairemde kendileri otururdu, bazılarında da kiracıları; neşeli, mutlu günlerdi o günler... Dökme demir ve ferforjeden yapılan ve Rum demirci ustalarının elinden çıkma olan giriş kapımı görür görmez büyüleniyor insanlar. Hele beş metre yüksekliğindeki ana giriş holü âdeta nefeslerini kesiyor. Dış cephemdeki Osmanlı figürlerini andıran geometrik süslemeler bir yandan, Neoklasik, Art Nouveau, Barok bezemeler diğer yandan eklektik mimarim dillerden düşmüyor. Aslan figürlerinin, ferforje kapının üzerindeki armaların, madalyonların, lalelerin yarattığı şaşkınlıkla karışık hayranlığı...

Sonra bir gün Rizzolar teker teker taşındılar. 1947'de bu kez bir Rum

aileye satıldım. Bayan Eleni Vasiliadis. Dünyanın dört bir dilinin de odalarımda konuşulduğu, şarkıların söylendiği savaş sonrasının büyülü günleri. O harika Noel sofraları kurulduğunda, paskalyalarda sakızlı çöreklerin şahane kokusu pencerelerden sokağa taştığı...

Ama 50'lerden sonrasını anımsamak bile istemiyorum. Herkesin teker teker ve ağlayarak gittiği; beni, çok sevdikleri arkadaşlarını, evlerini, komşularını, anavatanlarını, binlerce yıldır kadim bir miras olarak atalarından devraldıkları melez kültürlerini bırakıp teker teker ve ağlayarak gittiği, uzaklara çok uzaklara, bir daha dönmemecesine gidiverdiği, o karartma gecelerinden daha karanlık günleri geceleri anımsamak istemiyorum.

O lanetli günlerden sonra yoksullaştım, köhnedim, unutuldum, terk edildim. O kadar bakımsız kalmıştım ki çoğu Anadolu'dan gelen ve yabancısı oldukları bu şehirde yabancısı oldukları benim gibi tuhaf bir mimariye sahip bu dev binada eğreti yaşamlar süren yeni sahipleri/ kiracılar da sonunda çekip kapıları çıktılar. Bahçemdeki tüm güller soldu, ağaçlar meyve vermez oldu. 15 yıldır bu daracık Aslanyatağı Sokağında bir başıma kalakaldım..."

Cihangir Postası'ndaki 'Eminim Bayan Rizzo beni bugün görebilseydi, en az eskisi kadar severdi" başlıklı yazısında Zeynep Kırmızı böyle anlatıyor Rizzo Apartmanının hikâyesini. (Mine Söğüt, Zeynep Kırmızı'nın kendisi olduğunu itiraf etti! Mine'nin Dolapdere kitabı, bu diziden çıkan en harikulâde kitap, mutlaka okuyun.) Allahtan bu sonu acıklı değil, mutlu biten öykülerden. Hurdaya dönmüş binalan 'öyküleriyle birlikte satın alarak' âdeta yeni baştan yaratarak insanlara satmayı planlayan Beyoğlu A.Ş. eşsiz güzelliğini yeniden ortaya çıkardı Rizzo Apartmanının. Yolu Aslanyatağı'ndan geçen herkesin hayranlıkla mırıldandığı gibi, ev arıyoruz ya bugünlerde, biz de mırıldanıyoruz: 'Ah o apartmanda ben de olsaydım'. Bugünlerde hem bu kitabı yazıyorum hem de ev arıyorum ya, geçen gün Jones Apartmanı'na ev bakmaya gittiğimde Rizzo Apartmanını gördüm bir daha, önünden ayrılamadım! Evet Bayan Rizzo, apartmanınız şu 2009 senesinde de insanların hayran bakışlarıyla önünde mıhlanıp kaldığı bir mekân olmayı sürdürüyor. Rahat uyuyun.

"Gidenler Dönmeyenler '

Hulki Aktunç'un çok sevdiğim bir hikâye kitabının adı "Gidenler Dönmeyenler". Cihangir'in 1950'lerden itibaren kaybettiklerini, Hulki Aktunç'un kitabının adı çok iyi tanımlıyor, belki olan biteni de. Semtin eskileri azaldığı, azınlıktan da pek kalmadığı için ne yazık ki geçmişe dair bilgilere tesadüfen ulaşılıyor artık. Bu konuda anıları olanlarsa ya yazmıyor ya da yazmak için bekliyor. 6-7 Eylül 1955 olaylarında azınlıklara olan saldırılardan, yağmalardan payını en çok alan semtlerden biri de Cihangir. Çünkü Beyoğlu'nun bir mahallesi ve Galata, Tepebaşı gibi, azınlıkların yoğun olarak oturduğu bir bölge, özellikle de Rumların. Onlar canlarını kurtarıp mallarını, taşınmazlarını, geçmişlerini, hatıralarını ne yazık ki vandallar ve barbarlar yüzünden terk etmek zorunda kalınca, o dönemdeki kimi yaşlıların anlatımına göre polisler, emniyet amirleri, istihbaratçılar el koyuyor evlere; böylece bir karakolda komiserlikten başka geliri olmayan küçücük bir devlet memuru birdenbire İstanbul'un en mutena semtinde, rüyasında bile göremeyeceği bir apartmanın ve servetin sahibi oluyor; 4-5 katlı apartmanlar ve içinde pek çok daire… Aynca bir kısım apartmanlar da kapıcılara, şimdiki deyimle apartman görevlilerine kalıyor, onlar da 6-7 Eylül zengini oluyorlar birdenbire.

Ünlü yazarımız, çocukluğu Cihangir'de geçmiş olan Selim İleri de anılar kitabı "Issız ve Yağmurlu"da (Doğan Kitap), söyleştiği Handan Şenköken'e o korkunç 6-7 Eylül günlerini şöyle anlatıyor. (Öte yandan "Gramofon Hâlâ Çalıyor" romanında da anlatır bunları Selim İleri): "Korkunç bir olaydı. Hayli küçük olmama rağmen çok açık seçik hatırlıyorum... Tuhaf bir akşamdı. Beyoğlu'nda olayların patlak verdiğini işitmiştik. Teyzem de arkadaşı karı kocayla o taraflarda akşam yemeğine gitmişti; gece Kadıköyü'ne eve dönmeyecek, bizde kalacak. Onu merak ediyorduk. Derken güruh bizim sokağa geldi. Evlerin camlarını kırıyorlar, azınlık yurttaşlarını tartaklıyorlar, arada Türklerden itiraz eden olursa onları da hırpalıyorlar. Büyük bir panik. Babam müdahale etmeye kalkışmıştı. Annemin yalvarışları... Titreyerek bekleşiyorduk. Güruh sokaktan nihayet çıkıp gitti. Bayar-Menderes döneminin büyük rezaletidir. Ertesi gün sokağa çıktığımızda, kasabımız Todori'nin yıkık bir dükkân önünde ağladığını gördük. Güzelim Savoy Pastanesi'nin, mahallemize o kadar emeği geçmiş Savoy'un vitrinleri yerle bir edilmiş, sokakta kremalı pastalar, ezilmiş badem ezmesi, pasta gülleri, eriyip gitmiş dondurmalar... Beni Beyoğlu'na çıkarmadılar. Orası tanınmaz hâldeymiş. Böylesi bir arbedeyle nereye varılır?" (agy., s.22) Alman Hastanesinin karşısındaki Hocazade Sokağı'nın başındaki Çam Çiçekevi'nin sahibi olan Ali Bey de hem 6-7 Eylülü hatırlıyor, orada yardım ettikleri

Ermeni bir esnafın sonra onlara iyilik ettiğini belirtiyor, hem de 1966'larda Cihangir'deki kimi olayları aktarıyor: "Emlakçı Baba adında biri buradaki evleri hayat kadınlarına vermeye başlayınca aileler buradan uzaklaştı. Orta yaşın üstünde olan gayrimüslimlerden kimi Yunanistan'a, kimi Almanya'ya, kimi Amerika'ya gitti."

1952 Aslanyatağı Sokağı doğumlu bir Cihangirli olan F. Nusret Ülkü Cihangir Postası'nda anılarını anlatırken eski komşularından da özlemle söz ediyor: "Mahallemizde, komşularımızın, arkadaşlarımızın birçoğu gayrimüslimdi, onlarla çok iyi anlaşırdık. Sofula, Fofo, Zozo, Ananasti, Kuşta, Naria, Farida, hiçbiri Türkiye'de değil şimdi... Üst sokağımız Oba Sokak'ta Yaşova adlı Musevi bir adamın dükkânı vardı. O dükkânda yok yoktu; kuş lokumundan, iğdeden tutun da mantar, çatapat, oyuncak, kırtasiye ve terzi malzemeleri, çivi, çekiç aklınıza ne gelirse orada bulabilirdiniz. İlkyardım Hastanesinin tam karşı köşesi, şimdi eczane, boydan boya market gibi bir bakkal dükkânıydı: Mazaraki. İki Rum kardeş işletirdi, güzel hizmet verir, çok iyi muamele ederlerdi... Mazaraki bizi kapıda karşılar, 'Hoşgeldin küçük kraliçe' derdi, tabii ben bu iltifata bayılırdım."

F. Nusret Ülkü anılarında Cihangir Caddesi'nden de söz ediyor: "1958-1965 arası Cihangir Caddesi çok daha güzel ve temizdi. Yavuz Bakkal o zaman da yerindeydi (bir efsane olan Yavuz Bakkal ne yazık ki genç yaşta vefat etti, şimdi oğlu işletiyor ve sevimli iki elemanıyla devam ediyor.) Cihangir Caddesinin her köşesinden denizi görmek mümkündü... Rahmetli babaan-neciğim çok hoşsohbet bir kadındı, çok iyi İspanyolca ve Rumca bilirdi, onun için gayrimüslim komşularımızla çok iyi geçinir ve çok sevilirdi. Kandillerde lokmalar döker, helvalar yapardı, gayrimüslim komşularımıza da dağıtırdık. Onlar da yortularında bize Paskalya çörekleri, boyanmış yumurtalar gönderirlerdi. Bizim çocukluğumuzda Rum, Ermeni, Musevi, Kürt, Laz, Alevi, Sünni gibi kavramlar, ayrımcılık asla yoktu. Cihangir'de çarşaflı kadın görmeniz mümkün değildi... .

Cihangirli gerçek beyefendi sevgili Ediz Hun'un çok zarif, çok kibar hanımefendi annesi rahmetli Neşvet Hun'u da saygıyla ve sevgiyle anıyorum. Sosyoloji ve Dinler Tarihi hocamdı. Bugüne kadar talebeleriyle 'siz' diye konuşan tek öğretmenimdir... Ben okula giderken elinde kitaplarıyla genç bir delikanlı da okuluna gidiyor. Caddeden gelip geçerken birbirimizi hep görüyoruz. Ve yıllar sonra çok büyük bir yazar olarak karşımıza çıkıyor: Selim İleri. Yine

çocukluğumuzda selâmlaştığımız iki efendi kardeş vardı. Soyadlarını bilmiyorum, Talat ve Mehmet kardeşler. (Güreli'den söz ediyor) Talat bey şimdi çok iyi bir karikatürist ve ressam, Mehmet bey hâlâ Cihangir'de oturuyor, çok iyi sinemacı oldu, ödülleri var.

O yıllarda hatırladığım Cihangir'deki ünlüler de şunlardı: Rüçhan Adlı, milli kaleci Özcan Arkoç, Sadri Alışık (şimdi adına bir kültür merkezi kuruldu Cihangir'de), Sezer Sezin, Yılmaz Duru, Ahmet Tarık Tekçe, Necdet Tosun, İbrahim Çallı ailesi, Seyhan Karabay, Halit Refiğ, Mine Soley, Osman Çarmıklı...

Yazın Cihangir'in en büyük etkinliği Galatasaray Sineması'ydı. 1965-67 arası Galatasaray Lisesinin bahçesi sinema olurdu. Filmden önce müthiş konserler olurdu. Orada kimleri seyretmedik ki! Cem Karaca, Tanju Okan, Berkant, Mavi Işıklar, Banş Manço, Beyaz Kelebekler, Ajda Pekkan... (Benim notum: Şimdi yıkılmış olan ve hızla yapımı süren Cihangir Parkında 2006'dan başlayarak birkaç yıl yazın film gösterildi, ne var ki Beyoğlu Belediyesi filmden önce öyle çok propaganda yaptı ki, millet sıkıldı ve parkı terk etti!)

Bir de Sıraselviler Pasajı'nın en başındaki dükkân, şimdi çiçekçi, Melek Pastanesi'ydi, Rum bir bayan işletirdi, hayatımda yediğim en güzel piramit pastayı o yapardı, 60 kuruştu."

Cihangir'in yakışıklı şekercisi olarak bilinen Mehmet Şentürk'e göre de mahallenin havası 1970'lerden sonra değişmiş, ekalliyet (azınlık) yani Rumlar varken, eskilerin deyimiyle burası 'Rumluk'ken Cihangir cıvıl cıvılmış. Hepsi namuslu, çalışkan, doğru insanlardı, hile, hurda bilmezlerdi' diyor Mehmet Şentürk. O zamanlar Ege Bahçesinde buluşurlarmış, burayı da Moiz isimli bir Cihangirli işletirmiş.

Eskilere dair bir başka hikâye de Asmalı Kahvenin sahibi Oğuz Sertbaş'dan: Üç kuşaktır Cihangirli olan Oğuz'un dedesi Kete Mehmet askerde Cihangirli Rum Yorgo ile tanışıyor. Yorgo dedesine 'Gel burada çalış' diyor, aile böylece Erzincan'dan kalkıp Cihangir'e geliyor. Dede önce caminin arkasındaki -hâlâ duruyor- küçük simit fırınını işletiyor. Sonradan kahve sahibi oluyorlar ve bu iş bir aile geleneği olarak devam ediyor.

Semtteki eskilerle ilgili bilgilerden biri de ayakkabıcı İrfan Akat'tan. O da işe tanınmış ayakkabı imalatçısı Niko Usta'nın yanında başlıyor. Sipariş zamanları henüz, Cihangir'in Rum hanımlan özellikle yılbaşı yaklaşınca ayakkabı, kemer ve çantayı bir örnek sipariş verirlermiş ve yenilikleri, günün modasını yabancı dergilerden takip ederlermiş. O zamanlar haftada 35 çift ayakkabı imal edermiş İrfan Usta. İtalyan ustaların da bir ara Beyoğlu'na gelip hizmet verdiklerini belirtiyor; Cakaradis, Yani, Pandeli adında Rum ustalar da varmış.

Helva ile Koliva: Sesleri ve yazılışlan birbirine benziyor, biri Müslüman tatlısı biri Hıristiyan tadı. Müslümanlarda ölmüşlerin ruhu için yapılan helvanın kardeşi Koliva. Hıristiyanlar, daha doğrusu Rumlar, çünkü Cihangir Rum bölgesi, Galata Musevi, Pangaltı ise Ermeni; bir yakınlarını kaybettiklerinde yaptıklan buğday haşlaması, hurdar şekeri ve çeşitli maddelerin kanşımı olan Koliva'yı dağıtırlarmış.

Hikâyeler ortak ya da hepsi birbirine benziyor. Cihangir olunca doğal… Genellikle de eskilerin, gidenlerin, devredenlerin, ustaların adı Yorgo oluyor. Bakkal Hüseyin'in hikâyesi de öyle. Yıllar önce Başkurt Sokağının başında bakkallık yapan ve yanında üç çırak çalıştıran Yorgo'nun dükkânı öyle ünlüymüş ki, peynirlerinin, zeytinlerinin, ballarının doyum olmayan lezzetlerinin Balık Pazarı'ndan hatta Adalardan müşterileri varmış, çıraklar fileler içinde oralara sipariş götürürlermiş. Bu çıraklardan biri de o zamanlar 14 yaşında olan, Sivas Divriği'den ailesiyle birlikte İstanbul'a göçen Hüseyin Doğan'mış. Yorgo Yani vefat edip, Hüseyin de askerden dönünce, çocuklarıyla anlaşıp dükkânı devralmış. Otuz yıldan fazla zamandır o köşede Cihangir'e hizmet etmiş Hüseyin Bakkal; Rumlann, Ermenilerin mahalleyi terk edişini, çocukluk arkadaşlarını yitirişini, travestileri, uyuşturucu satıcılarını, kaçak göçmenleri hepsini görmüş.

Cihangir Postası'ndan, Korhan Gümüş'ün "Sesler, Yüzler, Sokaklar... " köşesinden aldığımız bilgileri iletmeyi sürdürüyoruz. 1943 yılında kayınpederi helvacı Sadık Bey'in yanında işe başlayan helvacı İhsan Alyap da, sakaların sokak çeşmelerinden su doldurduğu günleri hatırlıyor. O kadar eski yani, çünkü çeşmelerin suyu 1960'larda kesilmiş. O da Rumlar için "Onlar gitti, İstanbul öldü!' diyor. "Şaka yapmayı seven, gönülleri neşe saçan, dürüst insanlardı!" diye ekliyor.

İlhan Berk

Sözün burasında, “Pera” ve “Galata’ adlı iki kitabı da bulunan ünlü şairimiz İlhan Berk’in bu kitaplarda Cihangir’i ziyaret etmediğini de belirtelim. Oysa arkadaşlarından biri olarak Cihangir’i ne kadar çok sevdiğini, başta Ece Ayhan ve Mustafa Irgat’la buluşmak üzere burayı çok sık ziyaret ettiğini, sonra da Lale Müldür gibi, hadi o klişeyi kullanarak, ‘bu satırların yazarı’ gibi pek çok şair ve yazan da ziyaret ettiğini, onlarla Cihangir’de buluştuğunu da belirtelim. Nedense o zamanlar sormak hiç aklıma gelmemişti, belki bu kitabı yazıyor olmasaydım yine aklıma gelmeyecekti, ama İlhan Berk “Pera”da Cihangir için ne yazmış merakıyla kitabı açınca bunu bir kez daha hatırladım.

Berk “Galata” kitabında oradaki sokakların yanı sıra, esnafları, onların işlerini de tek tek yazar. Cihangir’e yalnızca Sıraselviler Caddesi vesilesiyle değinir, ‘Sıraserviler’ demeyi tercih eder.

İlhan Berk “Pera” kitabında “Caddeler İçinde Bir Cadde Sıraserviler Onun Üzerinedir” bölümünde şöyle yazar: “Sıraserviler Caddesi’ sonunda da bütün caddeler gibi o da başını alıp gitmiştir. Tek soluk alınacak yerin de Cihangir olduğunu bildiği için, orda adını sanını silip yoklara karışmıştır.” (Adam Y., Şubat 1990, s.31) Biraz ilerde ise bu caddeye ve oradan da Cihangir’e bir çıkma yapacaktır ve “Çıkmagir’deki “Bir Aşk Yuvası” başlıklı bölümde bize eskiden yeniden hayli kıymetli bilgi verecektir:

“Sıraserviler, Fuhuş-u Atik tarihçilerine göre bir aşk yuvasıdır. Bu aşk yuvasının en ünlüsü de Randevucular Kraliçesi Madam Atina’nın evidir. Evin güzelliği de dış kapısından başlar: Mermer merdivenler, süslü bir giriş, büyük geniş bir salon (salonda dolaşan bir kurt köpeği) ve sıra sıra birbirinden güzel loş odalar, komodinler, aynalar... Fiyatlar da 5 liradan başlar, iki Reşat altına değin de çıkar. Buranın güllerinden biri de, ünü cihanı tutan, Zozo Dalmas’dır.

Madam Atina’nın defterinde Zozo Dalmas (buraya geleceğiz) ‘Misafir Artist’ diye geçer. Cumhuriyet’in bütün büyükleri burdan nasibini alır. Bu büyükler adına da ev ‘basılmaz’ diye bilinir. Ama bir gün bu ev

basılır, Madam Atina da Sıraserviler'den asıl Pera'ya (Pera, Cadde-ı Kebir demektir), bu antik fuhuş yatağına taşınır (Reşat Paşa Han).

Sıraserviler'in bu evlerinin (ki eski Majik Sinemasından başlayıp Romanya ve Belçika Konsolosluklarına değin uzanırlar ve Mithat Nermi ile Kara Ailesi evleridir) öyküleri bitmez. Pierre Loti, bu çapkın Eyüplü ruh da bu evlere bulaşmıştır. Kırık Hayatlar adlı yapıtının kahramanları olan Zennur ile Nuriye Hanımlar da bu sıra evlerde otururlar. Pierre Loti yalnız Aziyade yi değil, bu iki güzel kızkardeşi de baştan çıkaracaktır.

Sıraserviler Caddesi ardında böyle -kısa da olsa- bir tarih bıraktıktan sonra, aşağılarda (aşağılar Cihangirdir), birden yitiverir. Bu yitiş haklı bir yitiştir de. Öyle ya, Pera, Cihangir'e geldiğinde birden ezan sesleriyle (ki Pera ezan sesi duyulmayan da demektir) boğuluverecektir. Yalnız ezan sesleriyle mi? Cihangir kasvet de saçıyordur. Bu kasveti de en iyi duyan Halit Ziya'dır. Bu büyük barok romancımız nasıl olduysa buraya düşmüştür: 'Yazın uzun ferah gecelerine karşı şimdi kışın ıslak havası altında, çamurlar içinde sabah akşam bu gidiş gelişler, Cihangir'in bu dar sokağında, geceleri insana garip bir hüzün veren bozacıların, simitçilerin, mısır buğdaycıların ağlar gibi nağmeleriyle uyumaya çalışıp, sabahleyin salepçilerin çocuklan kapılara üşüştüren bağrışlarıyla uyanışlar, bende gittikçe artan bir iç sıkıntısı uyandırıyordu." diyecektir ki bu da -Pera'nın Cihangir'i dışlaması gibi- bizi de oraya uzandırmayacaktır. Hem Pera değil mi ki bir adadır, bir ada da sınır nedir bilir." (agy, s.34-5).

Eh bu uzun alıntıdan da anlaşılacağı gibi şiirimizin uzun boylu tarihi ve şairi İlhan Berk de Pera'nın, yani Beyoğlu'nun Cihangir'i dışladığı kanısında ve o yüzden oraya uzanmadığını söylüyor, ardından da onun bir ada olduğunu ekliyor. Galiba şimdi işler tersine döndü. Pera zaten hep öyleydi ya, şimdi iyiden iyiye dünyanın en büyük yolgeçen hanlarından biri olurken, ada sıfatı da Cihangir'e geçti, şimdi Cihangir bir ada, çölde bir vaha muamelesi görüyor.

Sıraselviler Caddesi

Sıraserviler ya da Sıraselviler: Ne dersek diyelim, serviler ya da selviler kalmadıktan sonra ne önemi var, 'selvi gitti, caddesi kaldı

yadigâr!' Selvileri hatırlayan olmadığı gibi, öyle uzun zamandır yoklar ki, İlber Ortaylı'nın sözleriyle "servilerin ne zaman yok olduğunu hatırlayanlar da yaşamıyorlar." Şimdi sıraselviler yok, onun yerine sıradiskolar, sıradükkanlar, sıraeczaneler, sırakalabalık, sıragürültü, sıraotomobil, sırageceleri, sıraçalgılar, sıra sıralar var...

Dar, ince, uzun bir cadde ve günün her saati yoğun. Özellikle üzerinde iki hastane olması, Taksim İlkyardım ve Alman Hastanesi, yoğunluğu artırıyor; hasta araçları, ambulanslar, caddenin darlığı, park eden araçlar, özellikle perşembe gecelerinden başlayarak hafta sonuna dek caddede sıralı gece kulüplerinin önünde bekleyen 'bodyguard'lardan geçemiyor insan, her biri 2 metre boyunda ve 150 kilo ağırlığında adamlar, sonra kaldırıma park edilen görgüsüz cipler...

Bu caddenin 40-50 yıl önceki hâlini Cihangir Postasında, Emine Tunçel Taştaban'ın yazısında görelim: "Evimizin yanında, bugün Taksim Hastanesine bağlı otoparkın yerinde binası 200 senelik olan Şeyhler (Paşababa) Tekkesi vardı. Bina bugün hâlâ otoparkın ortasında duruyor. Otoparkın Sıraselviler Caddesi tarafında Yedi Şeyhlerin kabirleri vardır. Tekkeye büyük bir tahta kapıyla giriliyordu. Kapıdan gireni akan bir çeşme ve çok güzel mor salkım karşılardı. Çok büyük incir ağacı, iğde, dut, çam ve başka ağaçlar, asma, gül ve çiçeklerle dolu güzel bir bahçeydi. Zaman zaman su çekilip kullanılan kuyu ve bahçede dolaşan köpek, Jimmy, ayrıca hastanenin olduğu söylenen ama hep bu bahçede gördüğümüz bir çift de tavus kuşu vardı. Erkek tavus kuşunun haşmetli ve çirkin sesini unutamayız...

Sıraselviler Caddesi'nin en ilginç bina grubu ise tam karşımızdaki Alman Hastanesiydi. Ön tarafta hastaneye bağlı iki katlı Alman Arkeoloji Kütüphanesi, girişte bekçi ve bekleme bölümü, çamaşırlığı, ve hastanenin bahçesine köprüyle bağlı müstakil villa tipinde, içinde İstanbul'a aşık, uzun yıllar burada yaşamış, çalışmış, ölmüş ve gömülmüş olan başhekim Dr. Quince'in yaşadığı ev ve hastanenin ön ve arkasında bulunan park benzeri bahçesi bu grubu oluştururdu."

"Bir Zamanlar Cihangir"

Hazır geçmişe uzanmışken, değerli yazarımız Selim İleri'ye kulak verelim. Onun artık özel bir İstanbul Kitaplığı oluşturacak sayı, sıklık

ve yoğunlukta yazıp yayımladığı İstanbul kitapları da bir bakıma, nevi şahsına münhasır bir "Selim İleri'nin İstanbul Ansiklopedisi" olabilir. Çocukluğunu Cihangir'de yaşayan Türk edebiyatının büyük romancısı ve öykücüsü Selim İleri "Yıldızlar Altında İstanbul" kitabında çocukluğunun Cihangir'ini şöyle hatırlıyor:

"Çocukluğumun bir bölümü Cihangir'de geçti. Cihangir'i dik yokuşları, taşları yenik merdivenleriyle hatırlarım. Bu yokuşlar, bu merdivenler mutlaka rüzgârlı bir dönemece, bir deniz manzarasına açılırdı. O rüzgâr yaz kış dinmezdi. Sonra deniz sanki daha mavi, daha ışıklı...

Cihangir'e Kadıköyü'nden taşınmıştık. Kadıköyü'nde "apartıman'da oturuyorduk. Ama Kadıköyü, benim için bir bahçeler demetiydi.

Cihangir'e gelince şaşırmıştım; çünkü Cihangir baştan aşağı apartmanlıktı. Çocuk parkını unuttuğum sanılmasın. Çocuk parkında çok oynadık. Tahterevallide parmağım bile sıkıştı.

Cihangir'in çocuk parkı o zamanlar ağaçlıktı. Bir de öbek öbek tarhlarda mevsime göre çiçekler belirir kaybolurdu. Hercai menekşeler, ateş çiçekleri, kırmızı pembe papatyalar.

Ege Bahçesi vardı. Şimdi yerinde yeller esiyor. Şimdi orası bir bar. Ege Bahçesine bütün yaz gidilirdi. Çay, kahve, gazoz ve köpüklü bira. O köpüklü bira pek ender olarak beyler tarafından içilirdi, hanımlar içmezlerdi. İçen hanımlar çıkarsa da onlar semtimizin yabancıları, Ege Bahçesine şöyle bir uğrayıvermiş hanımlardı.

Ege Bahçesi'ne gittiğimiz bazı sonbahar günlerini anımsıyorum. Cihangir İlkokulunda birinci sınıf, sonra Firuzağa İlkokulu. Annem okul çıkışı beni alır, Yeni Yuva Sokağındaki fırından sıcak halkalar satın alırız, hafif eğimli yokuştan doğru aşağı ve Ege Bahçesi'nde bir akşamüstü çayı. Artık gün batıncaya kadar bahçede, açık havada otururuz. Ege Bahçesi, Lenger Sokak'tadır ve zaten asıl adı Ege Aile Bahçesi'dir. Buradan bütün Sarayburnu görülür. Vapurlar gemiler görülürdü. Özellikle sonbahar akşamlarında ışıklar, renkler keskinleşir, gün birçok şurup alacasıyla batardı." (Selim İleri, Yıldızlar Altında İstanbul, Oğlak Y., Şubat 1999, s.80-83)

Ben Cihangir'e geldiğimde, ne yazık ki Ege Bahçesi'nde gün çoktan akşam olmuştu, şurup alacasıyla batan günün yerini hatıralardaki Ege Bahçesi'ne hiç benzemeyen ve 1990'larda Cihangir'i müziğiyle perişan eden, önüne park eden ciplerin, 4x4'lerin, şimdi Sıraselviler Caddesi'ni geçilmez kılan o 'bodyguard'ların ilk örneklerinin de kapılarında nöbet tuttuğu, sosyetenin, sonradan görmelerin, görgüsüzlüğün Cihangir'e ilk çıkarma yaptığı yer de burasıdır: Susam Bar! (Şimdi tam karşısında Bakraç Sokakla Yeni Yuva'nın kesiştiği yerde bulunan sevimli Susam Cafe'yle karıştırılmaması önemle rica olunur!) Birkaç sene Cihangir halkını perişan ettikten sonra sanırım Ege Bahçesi'nin kullanım hakkıyla ilgili sorunlar yüzünden kapandı. Bir 'duyum'a göre de gürültü, yüksek sesle müzik çalınması gibi nedenlerle kapanmış, buna pek ihtimal vermiyorum ya! Şükürler olsun! 10 yılı çoktan geçti, kapanış o kapanış. Elbette sorun olmasa şimdiye oraya nasıl değerlendirirlerdi kimbilir! Apartman diker adını da 'panorama' filan koyarlardı! Ege Bahçesiyle ilgili anılara başka edebiyatçıların kitaplarında da rastladım, kendisi de eski Cihangirlilerden olan sevgili Fethi Naci, İzmir'de oturmasına rağmen ilk eşi Ülker'in tedavisi nedeniyle uzun zaman İstanbul'da kalmak zorunda kalan, şimdi uzaklardaki 'canım abi'm Mehmet H. Doğan da anı kitaplarında Ege Bahçesinden uzun uzun söz ederler. İnsan da o zamanlara, Ege Bahçesi'ne yetişemediğine, onlarla iki kadeh parlatamadığına hayıflanır. Oradan mavi denizi, bir zamanların yeşil Kadıköy'ünü ve şükürler olsun hâlâ mavi yeşil Sa-rayburnu'nu, Topkapı Sarayı'nı seyredemesek de artık, bir vakitler bizim yerimize de bakmış olmalarıyla teselli buluyoruz sevgili edebiyatçılarımızın.

Roma Bahçesi

Madem sözü bahçeden açtık, arasını uzatmadan Roma Bahçesi'ne de bir uzanalım da, orada lebiderya mı dersiniz artık "bir semtine yekpare acem mülkü fedadır" dizesini mi tekrarlarsınız Nedim'in, bilemem. İnsan oraya gidince, hiç şiir okumasa da, okuduğu şiirlerden aklında iki dize, bir beyit kalmasa da, mutlaka 'şiir gibi' benzetmesini aklından geçirir: Denizin, adaların, o yoğun deniz trafiğinde geçen mavnaların, küçük balıkçı teknelerinin, şehir hatları vapurlarının, elbette ve bittabi ada vapurlarının, balinaları andıran transatlantiklerin, dev turist gemilerinin, turna gibi süzülüp seyreden yelkenlilerin, denizin üstündeki martı kuşlarının, ezcümle şehir hatlarının, orada, Met-Üst'ün deyimiyle 'şiyir hatları' gibi

görünmesidir buna sebep.

Orası Roma Bahçesi. 1919'a kadar bir yeşil alanmış, bizim "Cihangir Postası"nın Şubat 2001 tarihli 1. Sayısında bu konuda bir haber var, Roma Bahçesi'nin kurtulduğunu müjdeleyen bu habere göre, o tarihte çıkan büyük bir yangınla hem Cihangir'in büyük bir bölümü yanar hem de Roma Bahçesi. Bunun üzerine Hazine tarafından yeşil alana çevrilir, adı da Roma Çay Bahçesi ya da Yangın Yeri olarak söylenir. Meclis-i Mebusan Caddesi ile Sanatkârlar Mektebi, yani bugünün Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi arasında kalan bu on dönümlük arazi Beyoğlu Belediyesine devredilir. Hazine şart koyar, eğer yeşil alan olarak düzenlenmezse araziyi geri alacaktır. İyi ki böyle bir şart koyar, yoksa şimdiye dek oraya Cihangir Villaları çoktan kondurulurdu! Ya da hiç olmadı otopark yapılır, otomobiller de Boğaz'ı en mutena ve müstesna mevkiden seyre dalarlardı. Roma Bahçesinin merkezi konumunu bir düşünün, bir yandan Topkapı Sarayı, Sarayburnu, Kızkulesi, Adalar, Çamlıca, Haydarpaşa, göz alabildiğince uzanan bir deniz, son korular ve yeşillikler içindeki Kadıköy, Üsküdar cihetleri gözler önünde sere serpe. İçindeki mescit ve Mimar Sinan'a ait olabileceği düşünülen hamam kalıntıları ve doğal bitki örtüsüyle, kolay kolay rastlanmayacak yeşillikte bir sit alanı, ki insan sittin sene böyle kalsın istiyor.

Daha önce de iki kez, 1998 ve 2003, saldırı girişimiyle karşılaşan Roma Bahçesini, işgale karşı savunmuştu Cihangir sakinleri. Dozerlerle kesilen, sökülen ağaçların yerine yeni fidanlar dikmişlerdi ve burasının bir 'arkeolojik park' olarak düzenlenmesi talebini dile getirmişlerdi. Gerçi Mimar Sinan Üniversitesi de daha önce, 1995'te Tophane-i Amire'nin restorasyonu sırasında -ki o da Cihangir'in sınırları içindedir- o binanın devamı olduğu gerekçesiyle istemişti, güzel sanatlar öğrencileri için atölyeler yapılması planlanıyordu.

Fakat geldik bu bölümün 'bana kalırsa' kısmına: Bana kalırsa, Roma Bahçesi ya da diğer adıyla Sanatkârlar Parkı şimdiki hâliyle kalmalı. Çünkü şimdi bir yaşam alanı hâline geldi. Cihangir Parkı'nın yeniden yapılmak üzere yıkılması sebebiyle -ki Mayıs 2008'de yıkılmıştı- civar sokakları, en azından Lenger, Güneşli Sokak ve Cihangir Caddesi sakinlerini gece yanlarına kadar hayli rahatsız eden iş makineleri, harç karma makineleri, ağır taşıtların sesleri... Bu kitabı son hızla yazdığım Haziran'ın ortasında pencereleri açamıyorum, tozla birlikte gürültü de giriyor içeri, çalışmak mümkün değil. Allahtan Nar arka odada uyuyor

da bu gürültüden fazla etkilenmiyor. Fakat onun da oynaması için gerekiyor bu park, daha 20 aylık çünkü. Cihangir Parkı'nın altındaki otoparkın genişletilmesi/katlanması amacıyla yapılan bu çalışmanın, Ekim 2009'da bitirileceği söyleniyor, bence daha da erken bitirilir! İşte, parktaki üç tane plastik oyuncak, şunun tahtası yok mudur acaba, Roma Bahçesine taşındı. Paket program gibi, çocuk parklarında aynı neviden oyuncaklar ve büyükler için de spor ve sağlık bantları/ gereçleri hazırlanıyor. Türkiye'nin her yanında bunlardan var. Plastik-milastik ama renkli ya hiç olmazsa, gittikçe içi kararan bir Türkiye'de gönlümüzü pek olmasa da gözümüzü okşuyor!

Dediğim olmadı, park geç açıldı. Üç katlı otopark yaptılar üstüne de, eski parkı mumla aratan ve adını 'utanç duvarı'ndan mülhem 'utanç parkı' koyduğum bir park çıktı ortaya sonunda. Böyle bir rezalet görülmemiştir! Nato kafa, nato mermer! Belediye herhalde mermer tüccarı yandaşlarını biraz daha zenginleştirmek için, Cihangir'in bebeklerine, çocuklarına mermerden bir park armağan etti, utanmasalar çimleri bile mermerden yapacaklar! "Lale devri çocuklarıyız..." ya! Şehir planlamacılarını, mimar odalarını göreve çağırıyorum, gelsinler, incelesinler ve suç duyurusunda bulunsunlar. Çocuklar için tehlike oluşturan bu parkı yapanlardan da yaptıranlardan da hesap sorulmasını sağlasınlar! Pilavüstü az döner gibi, üç kat otopark üstü az park! Sokaklarımızı da İspark işgal etti, arabalarımız için otopark parası ödüyoruz ayrıca!

İki günde bir sabahları Nar'ı Sanatkârlar Parkı'na götürüyoruz; Fransızlar, İspanyollar, Türkler, Kürtler, türbanlılar, başı açıklardan oluşan, eh benim de, Nar'ın dedesi olacak yaşta olduğum ve başka bebekler de sakalıma bakıp 'ded-de' dediği için biraz aykırı durduğum bu parkta salıncağa bindiriyor, kaydıraktan kaydırıyoruz Nar'ımızı. Parkın bir de köpekli genç kadınlar ahalisi var; onlar da soluğu burada alıyorlar, hani Çehov'un hikâyesi gibi "Küçük Köpekli Kadın"lar diyesim geliyor. Onların buluşmasına sokak köpekleri de geliyor, kimi aşktan kimi de biraz ilgi ve şefkat görme isteğinden, çoğu da aç olduğundan elbette. Bir de sarhoşlar, alkolikler, evsizler ve tinerciler geliyor, yani eski deyimle adem babalar ya da berduşlar diyelim. Kimseyi rahatsız etmeden bahçenin alt taraflarında birbirlerine her gün gördükleri kıyıları anlatarak, geceleri yıldızların altında gördükleri rüyaları da anlatıyorlardır muhtemelen, siyah poşetlere sarıp içtikleri şaraplar ya da teneke kutulardan içtikleri biralarla hem vakit öldürüyorlar hem de kendilerini. Hemen hepsinin yüzünde sonradan çökme bir karalık, karanlık var. Bu elbette şu Hazirana, yaz

günlerine, bugünlerin sıcaklığına özgü bir yanmışlık hâli değil, yağmurun, soğuğun, yoksulluğun karanlığı da da yüzlerine vurmuş, eh bir de aşırı alkol tüketiminin yorduğu, iflas ettirdiği karaciğer de insanın yüzüne çıkıyor... Öte yandan polis pek göz açtırmıyor bu garibanlara, yalnızca güvenlik açısından değil elbette, alkol içilmesi de 'yassah' ya artık kamuya açık her yerde, polisimiz de vazifesini tam yapmak üzere, konu da 'alkol' gibi pek hassas olduğu için, bunların başından eksik olmuyor.

İyi de parklar ne içindir? Biraz da buluşmak içindir; kaçamaklar, gizli buluşmalar, aşklar, ayrılıklar, ağlamalar, küfürler, hakaretler, beddualar, yalvarmalar, affetmeler, barışmalar içindir... Her seferinde rastlarım bu durumlara. Nereden biliyorsun diyeceksiniz. Parkların sessizliği az şey mi anlatır?

Roma Bahçesi'nin yeni konukları ise yaklaşık bir yıldır yazın pazar günleri kurulan Paz-Art yani sanatkârlar pazarı; takıdan doğal yaşam ürünlerine, giysilere, defter tasarımlarına kadar pek çok el yapımı sanat ürünü sergileniyor, satılıyor. Paz-Art, Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin uluslararası etkinliklerinden birine sahne oldu 2009 Mayıs-Haziran aylarında. Cihangirlink platformunda "Komşulararası Sanat" kapsamında Berlin'in Mitte semtindeki sanatçılarla Cihangirli sanatçılar birbirlerinin semtlerine konuk oldular ve performanslarını gerçekleştirdiler, sergiler açtılar, bu etkinliklerin bir kısmı da Paz-Art'ta yapıldı Ne yazık ki tam da o günlerde değerli fotoğraf sanatçısı Yorgo Emre Hiristidis'i yitirdik, ki o da kısa süre önce eşiyle birlikte Berlin'e konuk olan sanatçılar arasındaydı. Tam da Berlin'den döndükleri günlerden biriydi sanırım, eşi Şengün Kılıç'la el ele yürürlerken görmüştüm onlan.

2007'yi 2008'e bağlayan yılbaşıydı sanırım. Yıllar önce Paris'teki eğitiminden döndüğü günlerde tanıştığım hoca ve sanatçı Hüseyin Alptekin'i görmüştüm, "La Cave" Esat Bey'in şarap dükkânının önünde. Ben de bir akrabamla birlikte karşıdaki Dia mağazasının önünden yürüyordum. Uzaktan el sallayabilirdim, yeni yılını kutlayabilirdim, nedense böylesi tuhaf geldi, işim aceleydi, yanına gidecek zamanım da yoktu, karşılaşırız nasılsa diye içimden kutladım yeni yılını Hüseyin'in. Ertesi gün gazetelerde ölüm haberini okudum. Galiba onu gördüğüm saatlerde atölyesine gidiyormuş ve orada da yaşamını yitirmiş. Bazen öyle düşünüyor insan, selam verseydim ya da karşıya geçseydim, yeni yılını kutlasaydım, iki satır konuşsaydık, o

biraz daha oyalansaydı yani, acaba bugün aramızda olur muydu, acaba, acaba... Sonsuz değilse bile uçsuz ve bucaksız acabalar, keşkeler, belkiler...

Bazılan, Yorgo Emre gibi, Cihangir'de doğmuş, genç ömrünü yine burada yaşamış, burada tamam demiş, bazılan da Hüseyin Alptekin gibi Ankara'dan, Paris'ten gelmiş buradan gitmiş genç insanlar, Cihangir'e dair bir kitapta parklardan, bahçelerden doğru da hatırlanacaklar!

Cihangir'de ateş böcekleri

Keşke Cihangir Postası yeniden yayımlanabilse, o gazetede öyle çok şey okudum ki Cihangir'e dair, bu kitabı yazarken de ondan ne kadar çok yararlandığımı görüyorsunuz. Cihangirli olmadığım eski yılları ancak Cihangir Postasındaki yazılar aracılığıyla tanıyor ve size aktarabiliyorum. Gönen Güzey'in yazısı da hani o nostaljik tadı hem duyuran hem de yaşatan bir yazı, ondan birkaç bölümü paylaşalım:

"1940'lı yıllarda... Cihangir'in denize yakın olan tarafında; hâlâ bahçeli ahşap evlerin ve boş arsaların bulunduğu bölümde oturduğumuz için ateş böcekleriyle karşılaşıp onları kovalıyabiliyorduk... Alçakdam Yokuşu boyunca boş arsalar vardı. Her evin mutlaka bir kümesi olurdu. Bugün inanması güç ama, sabahları horoz sesleriyle uyanır, kendi tavuklarımızın yumurtalarıyla kahvaltı ederdik. Ağabeyimle arkadaşları Fındıklı'da denize girerlerdi. Gelirken yanlarında getirdikleri midyeleri, hep beraber, ateş yakıp, pişirip yerdik... Sütçüler sütümüzü kapımıza getirir, yoğurdumuzu yoğurtçudan kendi kaplarımızla alırdık...

Tavuk Uçmaz Yokuşu'ndan (şimdiki Akyol Caddesi) Fındıklı'ya doğru inerken, sağdaki küçük Vişne Sokağı'nın sonundaydı evimiz. Bütün evler ahşaptı. Birbirine bitişik üç katlı evler vardı, bahçeleri deniz tarafındaydı. Hardal Yokuşunda ve Mezarlık Yokuşunda (bugün İsmail Dümbüllü Sokağı) sağlı sollu yine bahçeli iki üç katlı evler yer alıyordu. Bahçelerinde meyve ağaçları, sarnıçtan, kuyularıyla, zemin katlarında iri kare mermer döşeli taşlıklarıyla, hepsi aşağı yukarı birbirine benzerdi...

Denizden gelen çatanaların sesi bizim evden duyulurdu. Ya o Cennet Bahçesi'nden gelen şarkılar... "Yu ar olveyz in may hart" diyordu aklımda en çok kalanı. Kadife gibi bir sesten yayılıyordu etrafa. Ardından "Mümkün mü unutmak güzelim, neydi o akşam?" diyordu bir başkası. Onu "Ada sahillerinde bekliyorum" ya da "Bir tatlı huzur almaya geldim Kalamış'tan…" diyenleri izliyordu. Bir de Rumca şarkılar yankılanırdı rüzgârla..."

Bu büyünün 1960'lardan itibaren bozulduğunu belirtiyor yazar, 1950'lerden itibaren demek daha doğru. DP iktidarının 'küçük Amerikacı' politikası, kültürel değişme, İstanbul'a göç, nüfus artışı derken müstakil, bahçeli, ahşap apartmanların yıkılıp, 'mütayit'e verilip yerlerine ortalama on daireli apartmanların yapılması, bahçelerin küçülmesi, neredeyse hiç kalmaması, şükürler olsun ki hâlâ bazı evlerde balkon, oralarda bitkiler, evlerin pencerelerinde saksılar kaldı da çiçek, yeşillik ve bitki görüyoruz. Ne boş arsa kaldı ne yangın yeri, manzaraların önü kapandı, apartmanlar birbirinin önünü kapattı, evler birbirine küstü, büyük şehir önce evleri küstürdü, sonra komşulukları, insanları. 1970'den sonrasını ise hiç konuşmasak daha iyi olur, bu kez de devreye deyimin tam anlamıyla Laz 'mütayit' girince, ne estetik kaldı ne malzemede kalite, depremde gördüğümüz gibi oldu her şey.

Cihangir'in eski bahçeleri

Osman Cemal Kaygılı'nın Köşe Bucak İstanbul'unda (Selis Yay., 2004) Cihangir'e ayırdığı yerde bahçeler var, hem de yanyana dört bahçe. "Yeniden Kurulan Bir Semt: Cihangir" başlığıyla kaleme aldığı yazıda Cihangir'in bahçelerini uzun uzun anlatıyor Kaygılı, biz de kitabımıza biraz ferahlık versin diye aynen alıyoruz:

"Yanyana dört bahçe. Üçünde de saz, söz, oyun, eğlence, hava, manzara ve alay alay, küme küme kalabalık. Birinci bahçenin kapısındaki tabelada şunlar yazılı: Dünyadan uzak. İlk Yunan filmi... Harikulade sinema...Burası Cihan bahçesidir. Ve bu civardaki bahçelerin en serini, en gölgelisi budur. Gündüzleri garsonlar, sandalyelerle masalarla hasbihal ederek vakit geçirirler, Cuma, Pazar akşamlan burası seyirci ile dolar, geceleri de sinema oynar. Bu bahçenin methalinde üzeri salkım çardaklı bir bölme vardır ki burası civarın tavla meraklılarına mahsustur. Bir Cuma akşamı buraya

gidenler yanyana ve karşı karşıya tavla oynayan on beş yirmi çifti birden görürler. Buna bitişik olan ikinci bahçenin ismi Yeşil Palas'tır. Burası da birinci bahçe gibidir, yalnız buranın tavla oynayanları yoktur. Daha beride Koval Palas aile bahçesi diye iki bahçe daha vardır ki bunlarda da çalgı, atlıkarınca, kayık salıncakları, kukla, tiyatro vardır. Kukla tiyatro olan bahçenin en göze çarpan hususiyeti oranın eşekli reklamcısıdır Seyfi ismindeki bu delikanlı yüzünü gözünü boyar, sırtına mavi ve kısa kürklü bir salta geçirir, eline bir trampet alır bir boş eşeğe ters binip bahçenin kapısı önünde boyuna trampet çalar, bahçeyi de reklam eder: Bu akşam efendim, fevkalade program...Komik (…) B. ve refikası tarafından: (Tereyağlı köy düğünü) komedi dram üç perde… ve ayrıca şarkılar, doetolar, varyeteler, numaralar...Sonra efendim kantolar, mantolar, fistanlar, kostümler, envai türlü yünlü ipekliler...Buyurun efendim, Marmara'ya, Boğaza nazır has bahçe burasıdır." (agy., s.250)

1930'lu yıllardaki bu bahçelerin hangileri olduğunu epey kaynak karıştırdımsa da bulamadım. Yazıyı biraz daha okuyalım, belki orada bir ipucu yakalanz diye düşündüm, baktım sonraki cümle şimdi yokluğunu çektiğimiz bir çocukluk rüyasını anlatıyor. Maçka'ya çıkarken İnönü Stadyumu'nun arkasında yer alan Küçükçiftlikpark Gazinosunda bulunan atlıkarınca ya da diğer adıyla Carousel. Kızımız Nar'ı 1,5 yaşındayken bir şiir festivali için gittiğim Paris'e götürmüştük eşim İdil'le beraber ve biz de o zaman bu şehirde ne kadar çok atlıkarınca olduğunu farketmiştik, banliyölerinden en ünlü meydanlarına kadar her yerde atlıkarıncalar vardı. Nar ilk orada tanıştı, defalarca bindi, bazılarında sonraki binişleri için para almadılar. Sonra da evdeki ablası Kiraz, yani kedimiz, sokak kedileri ve köpeklerden sonra adını ilk öğrendiği hayvan at oldu, Narca söylersek 'dıgıdık', kuşkusuz atlıkarıncaların güzelliği sebebiyle oldu bu. Sonra da bir iki kez bir iki dakika kadar ata bindi, herhalde atlıkarınca deneyiminden olsa gerek, kırk yıllık binici gibi duruyordu atın üstünde. Eh yani şu yeniden yapılan ve 2009 sonbaharına yetiştirileceği söylenen Cihangir Parkında bir de atlıkarınca olsa fena mı olur?

(Bırakın atlıkarıncayı, doğru dürüst kaydırak yok çocuklar için, Oğuz Aral heykeli kimbilir hangi köşeye atıldı, Cihangir Güzeli heykeli -çıplak kadın ya- önce şöyle bir göründü, şimdiyse parktan sürüldü, bir kedi heykeli var, tıpkı kedilerin barınağını parkın yanından attıkları gibi, o heykeli de yakında parktan atarlar!)

Nereden nereye? Bir atlıkarınca sözü geçince, eh artık çoluk çocuk sahibi de olduğumuz için hemen hassasiyet gösterdik, Osman Cemal Kaygılı'nın yazısına bağlanalım: "Bu bahçede tiyatrodan maada bir de kukla yeri vardır. Gündüzleri burada çocuklar babaları ve anneleriyle birlikte atlıkarıncaya binerler; fakat atlıkarıncanın böylesi görülmemiştir dersem yalan değil, çünkü burada dönme dolabın atları hakiki birer at kadar büyük, arabaları ise Eminönü'nden Balat'a işleyen otobüslerden biraz küçüktür.

Bu dört bahçeden maada mahalle aralarında birkaç küçük bahçemsi yer daha vardır ki, buralarda aşağı taraftaki Kazancılar cihetinden gelenler oturup ağızlarını bedava tarafından Boğazdan gelen poyraza açar, gözlerini Çengelköyü koyuna dikip akşam zevki yaparlar." (agy).

Kaygılı sonra da bu kitabın temel sorularından birini soruyor: "Acaba Beyoğlu'nun maruf bahçelerini dolaşanlardan kaç kişi bu şimdi söylediğimiz bahçelerden haberdardır?" Gerçekten de haberdar olmayı çok isterdim, ama o zamanda yaşamadığım için bunun imkansızlığını bir yana bırakın, şimdi bu bahçelerden haberli eski Cihangirli bulmak bile neredeyse imkansız sayılır. Kaynak göstererek alıntı yapabileceğimize göre, o günlerin Cihangir atmosferini, sakinlerini, dillerini biraz daha tanımak için kaynağına dönelim, belki bugünle bir koşutluk da kurabiliriz: "Değneğine dayanarak ıhlaya ıhlaya bu bahçelere doğru giden Barba Sotiraki, hiç şüphesiz birinci bahçenin methalindeki çardaklı tavla pavyonuna gidiyor. Kendisi zaten o civarın meşhur tavla meraklılarındandır. Barba Sotiraki'nin peşinden seke seke yürüyen alaca bulaca japonez şemsiyeli matmazeller de dördüncü bahçeye kukla seyretmeğe teşrif buyuruyorlar.

Nasıl dediniz, bu matmazeller Fındıklı'da tütün amelesi mi? Amma yaptınız ha, baksanız a, ayol onlarda hiç amele kıyafeti var mı? Vakıa arkalarındaki saman rengi zemin üzerine açık mavi hareli margizet entariler arşını otuz beşlik cinsinden amma, gene şıklıklarına, yürüyüşlerine, gururlarına, diğer süslerine, zarafetlerine diyecek yok!"

Matmazellerin konuşmalarından Cihangir'in Rum sakinleri oldukları anlaşılır. İbranice, Ermenice de, Yahudi İspanyolcası da o zamanlar konuşulan dillerden. Şimdi o diller konuşulmuyor, onlan konuşanların ağzına biber sürmüşüz, kimini 1942'de Aşkale'ye taş kırmaya

yollamışız, kiminin 6-7 Eylül 1955'de -Hitler'in 'Kristal Gece'sine mi öykünmüşüz ne- evini, işyerini basıp kırıp yağmalamışız, onlar da çareyi Türkiye'den kaçmakta bulmuşlar. Böylece 'vatandaş Türkçe konuş'muş yalnızca. Kaygılı'nın yazısında ilginçtir, bir de Karamanlı Rum vardır, onun konuşmasını da nakleder bize yazar:

— O ne ya, bizim şık matmazeller bahçenin kapısındaki simitçiden simit alıyorlar.

— Ne yapsınlar, ikindi üzeri safra bastıracaklar. Altmışar paradan iki simit üç kuruş, içeride birer de limonata alıp bu simitleri ona batırdılar mı işte kendilerine mükemmel bir ikindi kahvaltısı!

— Durun bakalım, matmazeller bahçenin iç kapısında başı siyah yemenili, geniş dallı entarili bir madamla karşılaştılar, konuşacaklar galiba!

— Evet, o madam Galatasaray'ın arka tarafında oturur. İsmi Anastasya'dır. Kendisi Karamanlıdır. Hah işte konuşuyorlar:

Artık sıra biri İstanbullu, biri Karamanlı iki Rum'un konuşmasında:

— Kalispera Kirye Anastasya!

— Galisprasis Goriçamu! Tihanarya geleysi!

— Kalo...Efharista poli apupu erkete Madam Anastasya? (Nereden geliyorsunuz Madam Anastasya?)

— Emene irte bahçecisi...Akşamınan didim biraz çıham da şurada hava ne alam!

— Ey, nişin sabuk sabuk döndün ya? Daha erken deyil!

— Erkenniğine erken ya...İlle üşüdüm gizlar, Boğaz'ın sert örüzgeri beni buydurdu. Varam biraz da gedem, gomşuları dolaşanı dedim!

— Sok iyi ettin! Haydi orakali!

— De haydi, güle güle!

Şimdi nadiren de olsa benzer konuşmaları bazen sokak aralarında, karşılıklı iki pencereden ya da biri sokakta biri penceredeki iki kadın arasında işittiğim oluyor. Çok ilginç -aslında hiç ilginç değil diyecektim ki- tam bunu yazarken farkettim, iki kadının konuştuğunu belirttim, muhtelif 'iki kadınlar' bunlar, Cihangir'de Rumca konuşan erkek sesi hiç duymadım desem yeri var. Hem Rumlar azaldı, hem de önce erkekler gittiği için geriye Rum kadınları kaldı, doğal olarak onlann Rumca konuşmalarını duyuyoruz.

Ama kadınlı-erkekli pek çok yabancının konuşmalarını günün her anında, Cihangir'in her yerinde işitmek mümkün. Belki İstanbul'un hemen her semti için yazılan kitaplarda, sözkonusu semtlerin '...yabancıları' başlıklı bir bölüm yer alabilir ama galiba bunun en son yapılacağı ya da hiç yapılamayacağı bir semt varsa o da Cihangir'dir. Çünkü bu bir yazının boyutunu çoktan geçip kitap hacminde bir çalışmaya dönüşebilir. Anlık yabancılardan tutun günlük yabancılara, haftalıklardan tutun aylıklara, yıllıklardan tutun yerleşik yabancılara kadar Cihangir -doğrusu- yabancının da, hadi 'ecnebi' diyelim, yerliler kadar çok olduğu nadir semtlerden birisidir.

Kafelerde restoranlarda, marketlerde, pet shoplarda, sokaklarda, Firuzağa'nın kahvelerinde her dilden, İngilizce, Almanca, Yunanca, Fransızca, İspanyolca, Japonca, Farsça, Sırpça, Rusça, vb. pek çok dilden konuşanları duyduğunuzda büyük olasılıkla bunların turist olduğunu düşünürsünüz. Oysa marketlerde arabaları dolduran, poşetleri yüklenen, kadınları, erkekleri, çocukları gördüğünüzde anlarsınız ki bunlar Cihangir'in yerleşik yabancılarıdır. Evet, yabancı da pek yaban bir laf ama, siz daha iyisini ve doğrusunu biliyorsanız, lütfen onunla değiştirerek okuyun yabancıyı. 'Öteki' demek gibi 'yabancı' demeyi de hiç sevmem, ecnebi diyorum bunun yerine.

Varlıklarından hoşnutum elbette. Dünyanın hiçbir yerinde, yerleşik de olsa yabancı da, geçici de kalıcı da her neyse hiç kimsenin kendisini 'azınlık' gibi hissetmesini istemem, ama çoğunluk gibi de hissetmemeli kimse, daha doğrusu bu iki kavramla ilgili bir his taşımamalı. Azınlık ne çoğunluk ne, sevdiğimiz yurdumuzdur, semtimiz yurdumuzdur, insanın öyle çok yurdu olmalı ki, hepsini de birbirinden çok sevmeli, gezmeli, yaşamalı, kalmalı, konaklamalı, eğlenmeli, gitmeli, gelmeli, dönmeli, nefret etmeli, özlemeli, küsmeli, ağlamalı, sevinmeli...O yüzden Cihangir'in renklerinden de, seslerinden de, yüzlerinden de

ziyadesiyle memnunum. Hem eskiyi de aratmıyorlar, hem dünya küçüldü, artık eski radyo istasyonları gibi, bir semti açıyorsunuz içinden Açık Radyo gibi tıpkı, kainatın tüm renklerini, seslerini işitiyorsunuz, görüyorsunuz.

Cihangir bir filme de benzetilebilir, bir Yeşilçam filmine de, bir radyoya da...

Ne yazık ki son zamanlarda, yaz aylarında 'sezon finali' yapılan yerli tv dizilerine benziyor, eh zaten hangi sokaktan, hangi kafenin önünden geçseniz jönü, esas oğlanı, başkadını, figüranı, artık Cihangir için çoktan eskimiş yüzleriyle size bakarken kendilerine bakıyorlar, ya da onlara bakmanız için size bakıyorlar ya da…

Şişli, Nişantaşı ne ki...

Osman Cemal Kaygılı'nın kitabındaki Cihangir bahsinin sonuna geldik, ilginç bir öngörüde bulunuyor Kaygılı, bundan tam 80 yıl önce, yani Cumhuriyetin kurulmasından 7 yıl sonra, Cihangir'deki binaların değişen mimari yapılarından söz ederken aynı zamanda bir tür 'fütürist' gibi davranıyor ve bugünleri görüyor. Şu cümleleri okuyun, özellikle Şişli, Nişantaşı bahsinde yazara hak vereceksiniz: "Eski ahşap Cihangir'in yerine şimdi baştan başa kagir ve hemen hepsi de apartman şeklinde yepyeni bir Cihangir kurulmuş ve bir yandan da kurulmakta. Kurulmuş ve kurulmakla olan bu muazzam ve mükemmel binalar bir taraftan tabak gibi Marmara'ya, bir taraftan çanak gibi Boğaz'ın beri kısmına bakan bu yüksek havadar mevkie ne kadar yaraşıyorlar! Eski ahşap Cihangir'in bu yeni şekli pek yakın bir istikbalde, Beyoğlu'nun en şerefli bir yeri olacağına, belki de Şişli'nin, Nişantaşı'nın pabuçlarını dama atacağa benziyor." (agy, s.253)

Şişli zaten eski bir semt olarak kaldı, ama Cihangir son yıllarda doğrusu her bakımdan Nişantaşı'nın da pabucunu dama attı, özellikle yüksek kiralar ve ev fiyatları düşünüldüğünde!

Bir Cihangir efsanesi

Kaygılı yazısının son bölümüne bir de inanması güç, küçük bir

Cihangir efsanesi sıkıştırır ki, doğrusu bunca alıntı yapmışken onu bırakmaya gönlüm elvermedi:

“Deminden beri bahçelerinden seyir yerlerinden bahsettiğimiz yer işte burasıdır ki, Beyoğlu halkının bir kısmı Cuma günlerini burada geçirmektedir. Buranın şimdi Cin isminde meşhur bir de tilkisi vardır ki, Alaattin Bey isminde bir genç bu tilkiyi kah kucağında kah yedeğinde gezdirmekte ve oralardaki boş arsalarda eşinen tavuklar bu tilkiyi görünce korkudan yumurtalarını yol ortasına düşürmektedirler.” Doğruysa pes, değilse de bu yaratıcılığa pes!

Cihangir Parkı

Giriş kapısı Güneşli Sokak’ta bulunan ve bulunduğu alan açısından Cihangir Caddesine bağlanan Cihangir Parkı, Türkiye’yi demir ağlarla donatanlardan birinin bağışı. Nuri Demirağ. Adını duymuş olmalısınız. Fabrikalar yapan, fabrikalarında uçaklar yapan ve 1000 km demiryolu yaptığı için de Atatürk tarafından çok anlamlı bir jestle, ‘Demirağ' soyadıyla ödüllendirilen bir müteşebbis. Cihangir Parkı’nın arazisini bağışlayan kişi.

Park 1990’larda harabe hâldeydi. Mart 1995’te Cihangir Güzelleştirme Derneği’nin kurulmasıyla birlikte, alttaki otopark olarak kullanılan alanın üstüne otuz santim yüksekliğinde toprak döşenerek Cihangir Parkı oluşturuldu. Park Nuri Demirağ’ın vasiyetine rağmen 1983’te otopark olmuştu. 2004’te yenilenen parka Penguen dergisi çizerleri tarafından Oğuz Aral heykeli yerleştirilmişti, bir de kedi heykeli vardı. Yıllar önce yerleştirilen, İnayet Türkoğlu’nun yaptığı soyut kadın heykeli (Cihangir Güzeli) ise otopark işletmecisi bir yobaz tarafından ahlaksız olduğu gerekçesiyle parçalanmıştı.

2004 öncesi, Cihangir’in kediler kraliçesi Nermin abla ve arkadaşlarının gayretiyle parkın bir köşesinde kartonlardan, kalın naylonlardan derme çatma da olsa bir kedi barınağı oluşturulmuştu. Sonra o barınak parkın dışına, merdivenlerin hemen başındaki apartmanların arka bahçelerine taşınmıştı, fakat apartman sakinlerinin ‘istemezük’ çığlıkları eşliğinde barınak belediye tarafından kaldırılmış ve otoparkın hemen üstünde, merdivenlerin yanında küçük bir oda, ki ufacık bir girişi vardır, kedilere ayrılmıştı. Ne var ki havasız, bacasız

bu oda kediler için iyi bir çözüm değildi. Çünkü sokak kedilerinde sık rastlanan hastalıklar orada özellikle yavru kedilere hemen bulaşıyor ve onların ölmelerine yol açıyordu. Bakalım yeni yapılan parkta kediler kendilerine yer bulabilecekler mi? (Tabii ki hayır, ne çocuklar ne kediler kendilerine yer bulabildiler yeni parkta!)

Park aslında bize depremde de birkaç gece ev sahipliği yapmıştı. 17 Ağustos 1999 depreminde, oturduğumuz Lenger Sokak 17 numaralı Demir Palas'ta 6 katın merdivenlerini hızla inerek kendimizi sokağa atmıştık. Tabii o zamanlar 1 yaşında olan sevgili kedimiz Mısır'ı evde unutarak, bırakarak, artık bu duyarsızlığa ne derseniz deyin! (Ne yazık ki Mısır'ı da 8,5 yaşındayken 31 Mayıs 2007'de yitirdik.) Birkaç saat sonra aklımız başımıza geldi, yukarı çıktık, suyunu, mamasını verdik ama ilk kaçış anında onu düşünmemiştik bile! İnsanlar parkın önünde toplanıyorlardı, küçük transistörlü radyolardan, açık olan çalışan radyo istasyonlarının verdiği haberleri dinliyor, deprem hakkında yorum yapıyorduk. Sonra Dolmabahçe sahiline indik, biraz bilinçsiz bir hâlde oradan oraya gidiyorduk, çeşitli semtlerde, o zamanlar ikisi Dikilitaş'ta, biri de Acıbadem'de oturan kardeşlerimden haber alamadan dolaşıyorduk. Sonra Cihangir'den başka semtlerden arkadaşlar gelmeye başladı, Cihangir Parkı'nı işgal etmiştik bile. O gece evden getirdiğimiz örtülerle orada yattığımızı hatırlıyorum, bütün bir semt için Cihangir şenlikleri aslında o deprem gecesinden sonra başlamış sayılır. Kuşkusuz parkın depreme dayanıklı olmadığı, çökebileceği uyarıları da vardı, ama hepimiz bunu kulak ardı etmiştik. Umarım şimdi depreme dayanıklı olacak şekilde yapılıyordur park.

Cihangir'in pazarı yok!

Mahalle ve semt pazarları artık tarihe karışıyor. Bu cümle bir klişe ama, sahiden de süpermarketleri saymazsak, manavları geçersek en yakın pazar için Tarlabaşı'na gitmemiz gerekiyor Pazar günleri. Aslında bir ara gidiyorduk da. 2004-6 yıllarında eski yeşil vosvosumuza, yani Hayta'mıza atlayıp şurdan bir koşu gidiyorduk İdil'le. Semtin yerleşikleri olan Çingeneler (bazıları kendilerine Roman denmesini istiyor, isteyen desin, bazıları da kibarlık olsun diye, onlar kendilerini aşağılanmış hissetmesinler, ayrımcılığa maruz kalmasınlar diye Roman diyor, Çingenelerin de bir kısmı herhalde böyle denince insanlar onların Çingenelikleriyle alay etmeyecekler, küçümsemeyecekler, kendilerini adam yerine konulmuş hissedecekler diye Roman denilmesini istiyorlar, ama bence asıl sorun da burada

başlıyor. Bence asıl böyle diyerek Çingenelere ikinci sınıf muamelesi yapılıyor. Bence hem adları Çingene, ki ‘gyspy’den geliyor, çok güzel bir sözcük ayrıca da. O yüzden ben Çingene demeye devam edeceğim. Düşünsenize bazıları da ‘esmer vatandaş’ diyor, Çingene derse ayıp olur!)

Çingeneler, Kürtler ve Zenciler, onlara da Siyah demem gerekiyor ama emin değilim anlaşılacağından. Çoğu mülteci olarak Avrupa'ya gitmek üzere Afrika’dan geliyorlar. Tarlabaşı’nda kötü şartlarda üstüste yaşıyorlar, bulabilirlerse en berbat işlerde, en az paraya çalışıyorlar. Bir tür kader birliği, yerleşikleri de mülteci gibi yaşayan bir mahalle Tarlabaşı.

Bizim pazar Salı Pazarıydı, 1999 yılında kaldırıldı. O zamanlar şimdi her sokağı dolduran otopark ve market zincirinin esamesi okunmuyordu. Şimdiki Carrefour'un yerinde bir Spar market açıldı, Salı Pazarı kaldırıldı, gerçi Spar market de çok uzun ömürlü olmadı Cihangir’de, ama öncü oldu. Sonra her sokakta üç emlakçı iki pizzacı gibi, bakkallarımızın yerini süpermarketler aldı, sahiden de her sokağa bir zincir market düşüyor.

Bu pazar meselesi de biraz karışık aslında, kimi kaldırılmasına sevindi kimi nostalji yaptı, pazarlarımızı niye kaldırıyorlar diye isyan etti, yazılar yazdı. Bu pazarın aslı galiba eskiden Tophane’de kurulan Salı Pazarıymış. Pek sevdiğim, gençliğimde keşfetmiş olmakla övündüğüm hikayecimiz Osman Cemal Kaygı-lı’nın İstanbul üzerine bir kitabından okudum. Kaygılı’nın en ünlü yapıtları Çingeneler ve Aygır Fatma adlarını taşıyor. Köşe Bucak İstanbul (Selis Y., Nisan 2004) kitabını ise Cihangir Güzelleştirme Derneği’nden Necile hanım (Deliceoğlu) tavsiye etti. Anadolu ve Avrupa yakalarındaki tüm eski semtlere ilişkin çok hoş yazılar var içinde. 1931’de Yeni Gün gazetesinde “İstanbul’un Köşe Bucağı” başlığıyla kaleme almış bu gezi yazılarını. Aslında yaşasaydı da şu Cihangir kitabını o yazsaydı çok iyi olurdu, çünkü kitap zamanında gazetede şu cümlelerle takdim edilmiş: “Mesela Beyoğlu’nu herkes bilir. Fakat bu herkesin acaba yüzde kaçı Kalyoncu’daki bir akşam manzarasını, Dolapderesi’ndeki bir gece alemini görmüş, seyretmiş, oradaki maruf tipleri tanımıştır?” Bugün Tophane olarak bildiğimiz ve Cihangir’in kapı komşusu olan semt kitapta “Topane” olarak geçiyor, ve İstanbul’un en kalabalık bekar yatağı’ olarak belirtiliyor: “Topane”nin en kalabalık günü Salı günüdür. İstanbul pazarlarının oldukça büyüklerinden sayılan Salı Pazarı diğer pazarlara nisbetle manifatura, tuhafiye, kavafiye gibi

şeyler cihetinden epey zayıf ise de yiyinti, içinti, kullanılmış eşya ve hırdavat sergileri itibariyle öteki pazarların hepsine taş çıkarır. Ve buraya kullanılmış elbise, çamaşır, çorap, mendil gibi şeyler almak için ta Balat'tan, Hasköy'den sırtlarında koca koca bohçalarla bir takım Musevi kadınlan bile gelir." (agy,s.248)

Cihangir'in kafeleri, barları...

5. Kat en eskilerden, Cuppa sağlık vaad eden bir yer, Fincan yol üstünde adı gibi küçücük bir kafe, karşısında Yemek Yemek diye bir lokanta var, hiç yemedim, ama sanki güzel yemekler yapılıyormuş hissi veriyor, hemen yanında eski adlarıyla Manca, Sarmısak, şimdi Gusto adlı bir lokanta, Gusto bir de cadde üstünde şık bir yer açtı, Çınaraltı denen yer de hemen Gusto'nun yanındaki arada. Yemek Yemek kapandı, yerine Kinzi adlı yeni bir lokanta açıldı, ama pek müşterisi var gibi görünmüyor. Zaman zaman aynı sokakta, Bakraç Sokak, temizlik malzemeleri dükkânının sahibi Gürkan'la bu meseleler hakkında üzüntü teatisinde bulunuyoruz. Gusto da kapandı, yerine bir banka şubesi açıldı. Kahve 6 bizim Lale Müldür'ün üstüne yazı yazıp da aman kimse gelmesin burası bizim mekânımız dediği, özellikle bahçesiyle çok şirin bir yer. Van Kahvaltı Salonu da zaman zaman gittiğimiz, değişik kahvaltılıklarıyla bizi sevindiren bir yer. Akarsu Caddesi'nin köşesinde Acıktım diye bir yer açıldı, bir yaz sezonunda kapandı, onun yanındaki Coşkun Sokağının başında bulunan bin yıllık Pan Cafe, Hane adını aldı. Meyhan, Cihangir'de bir meyhane, Kahvedan da sanırım en eski kafesi Cihangir'in, rahmetli Şafak Kobaş işletirdi, Gülsüm'ün Kaktüs kahvesi Cihangir Caddesinde de açıldı, Baykuş da geldi. Baykuş'un yanında 37/B Kafe tam bir sürpriz oldu benim için, akşamları Ermeni ve Karadeniz yemekleri, mezeleri de yapan bu şirin kafe/bar/meyhaneye, ODTÜ'den sınıf arkadaşlarım, şimdi profesörlerim, hocalarım Ahmet İçduygu ve Orhan Tekelioğlu ile gittik bir akşam. Koca bir tepsi hamsili pilav eşliğinde rakı içtik, hamsili pilav çok lezzetliydi. Arman Bey ve Güler Hanım İkilisi bu küçücük yeri sevgi ve ilgiyle büyütmüşler. O akşam soyadı gibi içi duygulu olan Ahmet, 30 yıl sonra ODTÜ-ÖTK adına çıkardığımız edebiyat dergisi Yasak'ın ilk ve tek sayısını getirdi bana. Çıkar çıkmaz sıkıyönetim komutanlığının toplattığı bu dergi yasaklanmıştı, Ahmet'in annesi sandığında bir kaç tane saklamış, bizimkileri jandarma götürmüştü. Şimdi söz verdiğim gibi bir şiirimi Ahmet'e ithaf edeceğim... Devam ediyorum, Leyla idi Meyra oldu, Kahvedan'ın karşı köşesi, onun yanında Cihangir'in en şık oteli olan Hotel Villa Zürich ve en üst katında da meşhur Doğa Balık, balığıyla olduğu kadar

sayısız lezzetli otlarıyla da ünlü, ee tabi bir de manzarasıyla, Porte, Olivia Cafe, Rafineri, Smyrna Cafe, Susam Cafe hepsine birer kez gitmişimdir ama o kadar, ve White Mill bahçe komşumuz, hepsi de semtimizin en ünlü kafe barları, özellikle ünlüler ve daha ziyade yarı ünlülerin takıldığı mekânlar. Galiba Cihangir'de ünlüler ve yarı ünlüler ayrımı şöyle yapılabilir: Ünlüler çok rahattır, saklanmak, bakışlarını kaçırmak, kimse kendilerini tanısın istemezmiş gibi bir havaya girmek, hiç kimseye bakmamak gibi pozlar takınmazlar, rahat olurlar; yarı ünlüler ise herkes onları tanıyormuş hissiyle dolaşıp kendilerine daha gizemli bir hava vereceği düşüncesiyle herhâlde, tedirgin bir hâletiruhiye içinde dolaşırlar; ünlülere selam verirsiniz alırlar, hatta onlar size selam da verirler bunlara selam verirsiniz almazlar, bilmiyorum niye, ben de Cihangir'de kala kala onları böyle tanıdım işte!

Cihangir Postası'nda gördüğüm, 'Aşık Cihangir' mahlasını taşıyan şu şiirin kime ait olduğunu bilmiyorum. 2003 yılında mevcut kafeler için yazılmış, komik ve hoş bir şey: *"Bu Eylül'de de gelmediyse sevdiğin/ canını hiç sıkma/o güzel başını Leyla'ya yasla/kısaları gündüzleri/ İskeçeli'de tamamla/ sonra da ver elini Smyrna/ Akşam oldu hüzünlendim ben yine/ önce Çınaraltı'na gidelim/ sıkılırsak uzanırız Porte'ye/ çay içelim, kahvaltı edelim/ ilk gö-zağrımız Kahvedan'da/ fotoğraf çektirelim/ İzmir'in kavakları/ Ordu'nun dereleri varsa/ Cihangir'in de cafeleri... / Her gece birine takıl/unut gizli özneleri/yaz başlamış, bitmiş/ ne diye üzülesin/Bu mevsim Leyla'nın gözdesi/yine sensin!"*

Cihangir'in martıları

Cihangir'in entelleri, kedileri ve martıları. Cihangir'in en çok nesi meşhur diye sorulsa, ilk üçe bunlar girer. Martıların yerinden çalmayalım, göğünden, çatısından, balkonundan; fakat şunu da eklemeden geçmeyelim, buradaki 'entel' muhabbeti semtimizin 'entelektüel'lerini hiçbir şekilde içermez, bunu söylemeye bile gerek yok ama söylemesen de olmuyor.

Evimiz en üst katta, hatta yanındaki apartmanlardan daha yüksek olduğu için de diğer çatılara tepeden bakıyoruz! Çatılar yaz-kış martıdan geçilmiyor, gece gündüz sesleri hiç eksilmiyor, bir de tabii deniz üstü bir semt olduğu için, Cihangir martı seslerine uyanıyor denebilir, martı seslerinden hiç uyumuyor da denebilir. Bizim

apartmanın bahçesi belki de Cihangir'in en yeşil, en ağaçlı yeri olduğu için kuşlar da orada, serçesinden kargasına pek çok kuş, bilhassa baharda ötüşleriyle bahçeyi konser salonuna çeviriyorlar. Fakat ne yazık ki iki yıl önce açılan ve entellerin pek rağbet ettiği kafe-barda gece yarılarına kadar saçma sapan müzikler çalınıyor ve bahçe halkı bundan çok rahatsız oluyor.

Neyse şimdi salonun balkonundan ve mutfak camından kuşları da beslediğimiz için serçeden martıya bütün kuşlar bizim yan apartmanın çatısına diziliyorlar sabahtan itibaren.

Tabii bahçeye bakan evlerde oturmanın iyi yanları da var; çok güzel piyano, bas, saksafon, keman dinlemeniz de mümkün. Bahçe komşusu apartmanlardan biri de hemen Kumrulu Yokuşu'nun girişinde, Bilgi Üniversitesi'nin öğretim üyeleri için kiraladığı apartmandı; bir ara Amerikalı bir saksofoncu orada çalardı, kulaklarımız bayram ederdi ya da alt katta oturan bizim Erten Bey'in kızı Didem'in kemanı, yabancıların çaldığı opera şarkılan, aryalar, gerçekten de başka semtte zor bulunur, böylesi semt de zor bulunur.

Bir de özellikle yaz geceleri balkon, teras kapıları açık yatıldığı için, muhtelif iniltiler, sevişme sesleri, haykırışlar sessiz bahçeyi doldurur. Bir keresinde kız kardeşim Dilek yemeğe gelmişti, yemekten sonra balkonda sohbet ediyoruz., eşim İdil de var. Bilgi Üniversitesi'ne ait apartmanın terasında da selâmlaştığımız bir arkadaş vardı. Ben o zamanlar sigarayı bırakmıştım, çok sigara içen biri olduğum için hayat boyu, sigara tutkunları hep dikkatimi çekmiştir; o arkadaş da çok sigara içiyordu, benimle yarışacak, hatta beni de geçecek kadar. Sonradan öğrendim, o günlerde günde üç paket sigara içiyormuş! Ben de sigarayı bırakanların genel tutumuna uyarak "Günaydın, çok sigara içiyorsunuz, biraz azaltın." deyiverdim. Öyle balkondan balkona sohbet ederdik. İspanyol'dan Almana, Amerikalı'dan Fransız'a evi, daha doğrusu terası sürekli konuk dolu olurdu, bunların çoğu da tahmin edeceğiniz gibi çok güzel genç kızlar ve hanımlardı, uzun süreli kalanlar da olurdu bir ay kadar. O arkadaşın kapısı açık terasından neredeyse her gece değişik dillerde iniltiler gelirdi, o gece de öyle olmuştu, ama bir, iki, üç, aramıza bir sessizlik çökmüştü, gülümsemekle yetinmiştik. Balkonunda güvercin de besleyen bu arkadaş, öbür apartmanın çatısında güvercin besleyen terzinin oğluyla güvercin uçururlardı, takla atan güvercinler, paçalılar, bazen ben de katılırdım sohbetlerine ve uyarırdım onlan; "Aman bizim balkona

doğru gelmesin, ne olur ne olmaz, kediler zıplar, sıçrar, balkon, yüksek...” korkardım. O zamanlar Mısır ve Kiraz, anne-kız iki kedimiz vardı. (Mısır’ı yitirdiğimizi yazmıştım.)

Cihangir’in martılarıyla ilgili kısa bir yazı yazmıştım, tanık olduğum bir olay üstüne. Olay tam Akarsu Caddesinin sonunda geçiyordu, Susam Sokağa doğru kıvrıldığı köşede, ben de işten mi marketten mi öyle bir yerden geliyordum. Tuhaf haziranın kendini nisan sandığı günlerden biriydi. İstanbul’un manisi bol semtinde bir martı sokakta yürüyordu. Necatigil’in

Çoklarından düşüyor da
bunca eğilip almıyor kimse

dediği solgun gülün sokağa düşmesi gibi, kimse yadırgamıyordu martının acıklı sesler çıkararak yürümesini. Şair, tesadüflerin çocuğu mudur? Öyleyse tesadüfi bir şair de oradan geçiyordu. Hikâyeye göre, tam o esnada şairle martının göz göze gelmeleri gerekir. Şairin gözü, gönlü neredeydi bilmiyorum, maninin gözü onu kovalayan kaderindeydi. Şaşkın martının peşine sokak ahalisinden bir kedi takılmıştı. Şair, kediyi kovalarken, esnaftan yaşlı biri ‘martılar’ dedi, ‘sokağa düşünce bir daha uçamazlar.’ Güzel bir kız ‘Babam adadaki balıkçılardan bilir’ dedi, ‘martıyı alıp çatıya, terasa koyarlarmış’. Martı acıklı bir hâlde dolaşıyordu, uçamıyordu, kaçamıyordu. Yaşlı esnaf kaderin tevekkülünde, Adalı kız üzgünlüğün derininde, şairse tesadüfün töreninde öylece bekleşirlerken... Elinde market torbalarıyla genç bir adam belirdi, ve ‘Aa, martı yürüyor’ dedi; şair öğrenmişti ‘Uçamıyor, çatıya bırakılması gerek’ dedi. ‘Bizim teras var’ dedi genç adam, ‘ama ben tutamam’ diyordu ki tam, birdenbire eğilip martıyı alıverdi, ‘Oğlum geliyor musun?’ diye bir kadın sesi duyuldu. ‘Geliyoruz anne’ diye yanıtladı onu eli martılı genç. Martının bir adı oldu oracıkta, Misafir.

Tuhaf haziranın kendini yağmurla vazifeli hissettiği günlerden biriydi. Kendini her daim yağmurlu hissedenler, bu vakitsiz yağmurlara fazlasıyla sevinir elbette. Şair de sevinir sevinmesine de, Yağmur Kız n’olacak? İki aylık var yok, yuvasız, annesiz, kardeşsiz, yağmurdan sırılsıklam bir kedi, kendini bir apartmanın üçüncü katında buldu. Islaktı, hastaydı, üşümüştü, burnu akıyordu. Üçüncü kattaki iş yerinde kedisever hanımlar ve beyler vardı. Hemen aldılar içeri, sevgileriyle

sarıp, yürekleriyle ısıtmaya giriştiler. Ofiste sessiz soluksuz bir gün geçirdi Yağmur Kız, hiçbir şey yiyip içemeden. Merhametli insanlardı, ertesi gün bir veterinere götürdüler yavruyu. Veteriner tedavisinden sonra, Yağmur Kız delikli bir kutu içinde ofise döndü yeniden, biraz kendine gelmişti. Yuvasını fazlasıyla benimsedi, masaların üstüne çıkmaya, koltukları tabiatıyla tırmalamaya başladı. Aldı insanları bir düşünce. Yağmur Kız ya da martı gibi ona da Misafir diyelim, n'olacaktı? Hepsinin evlerinde kedileri vardı, arkadaşlarını aradılar, kedisi olmayanın da bahanesi vardı! Haftasonu kedi ofiste kalamazdı, kim bakacaktı, hem burası bir iş yeriydi. Son kez veterinere götürüldü, sonra da ofisin yanındaki parka 'hüzüntü'yle bırakıldı Yağmur Kız. Sıcak hava, karanlıkla birlikte yerini yağmura bıraktı. Yağmurlu Cuma: İçmenin ve kederlenmenin keyfini çıkarmak için. Yine de akılları kedideydi merhamet sahiplerinin. Sonra dayanamadılar, biri parka gitti; kedi geldiği yerde, yağmurun altında bekliyordu. Alıp ofise getirdi Yağmur Kız'ı.

Yaşlı esnaf, sokağa düşmüş martıya yakıştırdığı kaderi, o gece rüyasında gördüğü kedi için de tekrarladı, sonra uyandı, 'Yaşlılıktan' dedi, 'kader diyeceğim yerde keder, keder diyeceğim yerde kader diyorum.' Adalı kız, 'hüzüntü'sünü attı, martı bir çatı, kedi geçici de olsa bir yuva bulmuştu. Martılı terasta oturan genç, onu kadere yem olmaktan kurtarmıştı. Şairse, yatağın üstünde hülyalı bir biçimde, bahçeye düşen yağmurun sesini dinleyerek, Adalara bakan evin küçük kedisine 'Her yağmurda benden beter hüzünleniyorsun, şair sen olmalıymışsın, adın da Hülya olmalıymış.' dedi. Ve yazmakta olduğu şiire şunları ekledi:

Yağmurla gelen kedi yağmurla döner
yağmurla gelen keder yağmurla gitmez.

Yağmur Kız dönmeseydi şöyle diyecekti elbet:

Ya yağmuru da alıp gidelim buralardan
ya yağmuru terk ettiğin parka beni de bırak!

Pürtelaş... Bir telaş!

Vaktiyle Cihangir'in iki mahallesinden biri olarak bilinen Pürtelaş'la aynı adı taşıyan bir de sokağı vardır, Ülker Sokak olarak da bilinir. Benim gençlikten ve şiirden yakın arkadaşım Ahmet Erhan da, Ankara'dan İstanbul'a geldiğinde bir yılı aşkın bir süre bu sokakta oturmuş, hatta ona bir de şiir yazmıştır. 1980'li yıllarda Cihangir, bugünkünün aksine 'lüks' bir mahalle olarak kayıtlara geçmemiştir. Batılı başkentlerin çoğunda olduğu gibi sanatçıların, entelektüellerin oturduğu, fiyatları makul, yaşaması çok göze batmayan, merkezde ama kuytu bir ada gibidir, gölgeliktir, ya da 'Burası bir zamanlar dutluktu' esprisi, belki de gerçeği gibi, rahat, düzayak yaşanası yerlerden biridir. O yüzden üniversite öğrencilerinin de, yalnızların, gariplerin de oturduğu bir semttir. Beyoğlu'nun yeniden canlanmaya başlaması, ki 1980'lerin ortalarıdır. İlk kitapçılar açılıyor, İstanbul Sinema Günleri Emek'te başlıyor, sinema sektörü de yeniden canlanıyor; özellikle CD teknolojisiyle birlikte müzik sektöründe âdeta bir patlama yaşanıyor, kafe kültürü yavaş yavaş da olsa Cadde-ı Kebir'deki yerini alıyor. Hayal Kahvesi'yle Kaktüs'le Çiçek Bar, Papirüs gibi solcu, aydın, entelektüel, sanatçı mekânlarına daha yeni tarzda işletmeler ekleniyor; genç kızlar, kadınlar caddede tek başlarına geç saatlerde dolaşabiliyor, sokak aralarına girebiliyor. Sokak aralarında da yeni kafeler, lokantalar, biracılar, meyhaneler açılıyor, vejetaryen lokantaları, organik beslenmeye yönelik lokantalar, vs. İstiklal Caddesi'ni Tünel'e, Asmalımescit'e, oradan Tepebaşı'na, Galata'ya bağlıyordu. Bir telaş bir telaş diyelim, 1985'lerden sonra yaşanan bu hızlı gelişim ve değişime. İşte aynı esnada Cihangir de artık alternatif yaşamlar, farklı cinsel kimlikler, entelektüeller, sanatçılar, aydınlar, gazeteciler, edebiyatçılar, tiyatrocular, yalnızgezerler, yalnızyaşarlar, yalnız kadınlar ve yabancılardan oluşan yeni ahalisine kollarını açmaya başlıyordu. O yıllarda utangaç bir biçimde de olsa, cinsel kimliğini ifşa etmese de belirmeye başlayan eşcinseller ve lezbiyenler de Cihangir'deki yerlerini alıyor, bu farklılığı varlıklarıyla daha renkli hâle getiriyor ve zenginleştiriyorlardı. Cihangir âdeta 'gökkuşağı' rengine bürünmeye başlıyordu... ki Pürtelaş hadisesi patlak verdi.

Aslında tam da o günlerde, yani 1990'lann başında Beyoğlu'nu ve çevresini şiddet uygulamalarıyla kasıp kavuran, Beyoğlu'nda, karakolda hortumla insanları döven Hortum Süleyman lakaplı bir başkomiser ortaya çıkmıştı. Hiç tanımazdım kendisini, Beyoğlu'nda bir akşamüstü yürürken, karşıdan, elindeki sopa mı hortum mu o anda dikkat etmedim, bir adamın geldiğini gördüm, öyle bir yürüyüşü vardı ki, 'İstiklal Caddesi'ni ben yarattım, buralar benden sorulur.' diyordu âdeta; yaklaşınca adam bana, sakalıma öyle bir baktı ki, doğrusu tanımadığım hâlde korktum adamdan, ya polis ya da bir ocak başkanı

filan diye düşündüm. Bir iki gün sonra da gazetede ya da televizyonda gördüm, 'Korktuğum kadar varmış.' dedim. İşte o zatı-ı muhterem, sonra bir partiden belediye başkanı mı milletvekili mi olmak istemişti, MHP mi AKP mi, sanırım ikisi de kabul etmedi. Yani şerrinden ürkmeyen yoktu, ama tabii sonralan 'müdürüm', 'amirim' diye gezinen gazeteci kılıklı bazılarının aklama çabalarına da tanık olmadık değil bu adamı ve gibilerini. Niye yapmış, tabii her zamanki gibi 'vatan, millet, sakarya, din, namus, ahlak'... Bunun yolu da, elde sopa gece yarıları ev basıp insanları dövmekten geçiyor, nasıl olsa mahallede bu işe hazır olan da pek çok kişi var. Ne yazık ki, o yıllarda pek çok kimsenin sesini çıkarmadığı bu olaylar sonucunda Pürtelaş Sokağında oturan travestiler epey dayak yediler, evlerinden sürüldüler. Hortum Süleyman ve özel ekibinin ısrarlı çalışmaları sonucu bir bakıma "mahallenin namusu" da kurtulmuş oldu, bazı muhtarlar, 'bir kısım medya', mahalleli derken sonunda el birliğiyle zafere ulaşıldı. Travestiler gitti de çok şükür, 'nezih' muhitimiz günahlarından arınmış, temizlenmiş oldu.

Yeni ve 'nezih' bir kitle, bilhassa sinema ve televizyoncuların dizici taifesi Cihangir'i mekân tutmuş vaziyette, ki kahvelerinde, meyhanelerinde senaristinden oyuncusuna, yönetmeninden yapımcısına bu sektörün temsilcilerini bol bol görebilirsiniz. İnternette okumuştum sanırım 'Sokağa çıktığımda Cihangir'i açık unutulmuş bir televizyon sanıyorum.' diyordu birisi.

Muhtarımız Günsel Bilgiç

Çok yaşlı bir muhtarımız vardı, Neslihan hanım, kulakları da ağır işitirdi, ama gözleri her şeyi görürdü, muhtar ne de olsa mahalleden haberi olacak. Uzun yıllar kayıt vermeyi ihmal etmiştim, o da bizi beklermiş. Bir defasında 'Profesör bey oğlum' demişti 'sizi bekliyorum'. Uzun zaman geçti yine gidemedim, bu kez de 'Gazeteci bey' demişti, neyse sonunda gittik. Bir türlü benim yaptığım işi tutturamıyordu, evet üniversitede ders veriyordum ama akademik kariyerim yoktu, gazetede yazıyordum ama gazeteci değildim, sonunda anlaşıldı ki tipime ve sakalıma hürmeten böyle diyormuş! Eh Cihangir'de de benim gibi tiplerin sürüsüne bereket!

Sonra vefat etti, yerine de Günsel Bilgiç hanım seçildi, Pürtelaş muhtarı olarak; Başkurt'ta bürosu var, candan bir hanım, ilgili bir

muhtar, iki seçimdir oyumu ona veriyorum, ayrıca kadın muhtarların da artmasını diliyorum. Türk Sanat Müziğiyle ilgileniyor, ÇYDD üyesi, Cihangir Güzelleştirme Derneği üyesi, aktif olarak siyasetle de ilgilenmiş, örnek ve çağdaş bir hanım muhtarımız var kısacası. Aynca da okumayı seviyor ve yüzü her daim gülüyor. Cihangir'de ev o kadar az, kiralar o kadar pahalı ve talep o kadar yoğun ki muhtarımız Günsel hanım bile bir söyleşisinde "Şu anda evim barkım da yok, eşin dostun yanında kalıyorum, ev arıyorum ev bulamıyorum, mahallenin muhtarı ev bulamıyor bu çok acı bir şey, ev var ama benim gücüm yetmiyor!" diyordu 2006'da. Umarım uzun yıllar bu göreve seçilir.

Belediye otobüsü

Cihangir'e ilk taşındığımızda, henüz vosvosumuz Hayta'yı almadan, İdil daha araba kullanmayı öğrenmeden, metro da yokken, Cihangir Caddesi'nde durağı olan bir belediye otobüsümüz vardı. Bir kez ben de binmiştim, ama daha çok İdil kullanıyordu, çünkü Mecidiyeköy'e gidiyordu, sonra sessiz sedasız seferden kaldırıldı. Sanırım Cihangir artık kamu ulaşım araçlarının hiçbirine sahip olmayan yegâne semt. Metro yok, Taksim'e gitmek gerekiyor, hafif metro için Fındıklı ya da Kabataş'a inmek gerekiyor, nostaljik tramvay için Taksim'e, vapur için Kabataş, Karaköy, Beşiktaş iskelelerine, dolmuş için Gümüşsüyü ve Taksim'e, otobüs için de yine Taksim'e ya da Fındıklı'ya inmek lazım. Taksiler var, durakları da var, ama bu kitapta onlara yer vermek istemiyorum; öyle yaparsam her şeye rağmen onları seviyormuşum gibi olacak. Herkesin bildiğini kısaca yazayım: Havaalanına giderken bagajlara da yardım ederler, eğer Havaş durağına, Taksim'e kadar gideceksem bir dövmedikleri kalır üstelik o şoförle daha önce havaalanına da gitmişizdir; o yüzden bu kitapta taksicilere yer yok!

Cihangir Klasikleri

Nermin Abla: Kedilerin Florence Nightingale'i

Sıcak ve nemli bir yaz öğle sonu, Büyükparmakkapı Sokak'taki Pandora Kitabevi'nin önünde gördüm Nermin ablayı. İstanbul'un sıcağının insanlar kadar kedilere, köpeklere de yapıştığı o saatlerde en olmayacak şey soğuk bir espri yapmaktı. Belki benim de başıma güneş geçtiğinden olacak, yaptım espriyi: "Nermin abla, kolay gelsin, işleri büyütmüşsün!" Çömeldiği yerden güçlükle başını çevirdi, beni görünce yarım kalan kızgınlığıyla "Ne yapayım kardeşim, herkes iblis, şu hayvancağızlara bir kap su veren yok bu sıcakta, onun için ta buralara kadar geliyorum." dedi. Onun geldiğini gören irili ufaklı kedilere, yanındaki torbadan çıkardığı ciğerleri ve mamaları paylaştırmaya çalışıyor, bir yandan da tatlı sert azarlıyordu onlan: "Sen çok yedin zilli, çekil bakayım!", "Sen gel benim küçüğüm, seni buraya atanı da Allah cehenneme atsın inşallah !"

Nermin abla Beyoğlu'ndaki ikindi mesaisini tamamlayıp, kedilerini doyurduktan sularını içirdikten sonra, elindeki beş litrelik su şişesi ve yiyecek torbasıyla, Cihangir'e doğru giderken, 30 yıllık kadim arkadaşım 'Simurg' İbrahim belirdi yanımda: "Sen o kadının kim olduğunu biliyor musun?" dedi. 'O kadın!' "Biliyorum tabii, Nermin abla, Cihangir'deki kedilerin ana kraliçesi!" dedim. Güldü İbo, "O kadarını herkes biliyor" dedi. "Kimsenin bilmediği, Nermin ablanın Altın Plak sahibi bir şarkıcı olduğu!" O bunları söyleyip, kimsenin bilmediği bir sırra vakıf olanlara mahsus bir gülümsemeyle, faş ettiği sırrın etkisini görmek istercesine yüzüme bakarken, ben çoktan yıllar öncesine gitmiştim bile...

...Kedi korkumun kedi sevgisine nasıl dönüştüğünü şurda burda hayli yazdım. 1998'de, 43 yaşımdayken tanıştığım ilk kedim Mısır'la başlamıştı kedi aşkım. Eve geldiğinde üç aylık bir kızdı Mısır, 1 yıl sonra doğurduğu kızı Kiraz'ı bize emanet ederek, 2007 yazında geçti gitti dirliğimizden, mutluluğumuzdan, evimizden. Cihangir'in bir kedi cumhuriyeti olduğunu duyardım; ama Mısır'la tanışıncaya kadar kendimi bu cumhuriyete bağlı saymazdım. Mısır'la beraber fark ettim Cihangir'in sokaklarının kedilerle dolu olduğunu ve aslında onların

yalnızca sokakları değil, gözümüzü, gönlümüzü, ruhumuzu da doldurduğunu. Böylece başta yavaş, sonraları hızla artan bir aşkla, elbette ‘kedilerin ablası’ kanm İdil’in de yüreklendirmesiyle, gözü kapalı daldım kedi âlemine. Sokaklardaki kedileri sevmeye, dokunmaya, apartman kapısının önüne su ve mama kaplan koymaya başladım. Bu yetmedi elbette, bir zaman sonra da cebimde, çantamda kedi maması taşımaya başladım. Madem konumuz ‘kahramanlık’, 'benim kahramanım’ı anlatmaya geçmeden önce, araya benim yaptığım bir kahramanlığı sıkıştırmamı da anlayışla karşılarsınız herhalde. Çocukluğumda hiç tırmanmadığım ağaçlara merdiven dayayıp, bir köpekten ya da büyük kedilerden can havliyle kaçarken çıktığı ağaçların tepesinden inemeyen yavru kedileri de kurtardığım oldu birkaç kez. Övünmüyorum ama kendimle gurur duyduğum bir şey de oldu işte hayatımda. ‘Kediden korkan oğlan’ın, 45-50 yaşlarında ‘kedi kurtaran oğlan’ olması da az kahramanlık mı!

90’lı yılların sonuydu, bir akşam iş dönüşü, apartman kapısının önünde beni bekleyen kedilere mama verirken, yanı başımda ‘Allah razı olsun’ diyen bir kadın sesi işittim. Yazının girişinde anlattığım gibi, bir elinde kocaman bir su şişesi, diğer elinde yiyecek torbalarıyla, sonraları sık sık göreceğim bir fotoğraftı bu, ‘o kadın’ı gördüm. Tanıştık. Kedilerin akşam ‘beslenme saa-ti’ydi, Nermin abla oturduğu sokaktan başlayarak Cihangir’in neredeyse bütün sokaklarını geziyor, Cihangir Parkı’nın yanındaki merdivenlerin orada, naylon örtülerle, karton kutularla oluşturduğu barınağa kadar gidiyor, Cihangir’in kedilerini besliyordu. Ahbaplığımız ilerledikçe ben de bazı akşamlar onunla barınağa gitmeye başladım. Hasta, sakat, yaralı kedileri birlikte veterinerlere götürüyor, tedavilerini yaptırıyorduk. Birkaç kez de gece geç saatlerde, gece yarısı 2-3 suları demeliyim, bir yemekten, meyhaneden filan dönerken, sofradaki peynir, et, balık artanlarından yaptırdığım paketleri kedi barınağına götürdüm. Kış, yaz, güz, hemen her seferinde o saatlerde Nermin ablayı da orada gördüm. Tek başına kedileri besliyor, seviyor, okşuyor, onlarla konuşuyordu. O zaman anladım ki, mevsim ne olursa olsun, ister yağmurlu, fırtınalı geceler, ister kann lapa lapa yağıp şehri bir yorgan gibi örttüğü geceler, ister rüzgârın uğramadığı yapış yapış sıcak yaz gecelerinde Nermin abla oradaydı. ‘Kimsesizlerin kimsesi’, gece yarılannın her zaman gönüllü nöbetçi hemşiresi olarak, yavrularına şefkat ve merhamet gösteriyordu.

Nermin abla yüzlerce kediyi neredeyse tek tek tanıyordu, ‘cemaziyelevvel’lerini biliyordu, çoğu elinde doğmuş, büyümüştü,

huylarını, huysuzluklarını da iyi biliyordu. Cihangir Parkı'nın yanındaki derme çatma barınakta kedilere bakıldığını duyanlar, Cihangir'de birkaç 'deli kadının' kedilere baktığını duyanlar, yalnızca Cihangir'den değil uzak semtlerden bile, alıp da bakamadıkları kedileri, kedi yavrularını getirip buraya bırakıyorlardı. Nermin abla bu kedileri bırakanlara, bazen büyük poşetlerin içinde gözü açılmamış yavruların beşini birden bırakıp, bir hava deliği bile açmadan gidenlere karşıysa, ağzını açıp gözünü yumuyordu, 'İblis'ten başlayan bir kargış silsilesi ve sülalesine 'övgü' cihetinden bir güzelleme. Eh, onların da bunu hak etmediği söylenemez!

...İşte Cihangir'deki 'kedi delisi' hanımların başında gelen, kedilerin Florence Nightingale'i, iyilik meleği Nermin abla, meğer bir zamanların ünlü pop yıldızı Nermin Candan'dan başkası değilmiş! O gece yarıları Cihangir'in evsizleri, sarhoşları, belalıları, tinercilerine terk edilen ıssız sokaklarında tek başına, saatlerce 'kedi aşkıyla' dolaşıyor, yoruluyordu; öyleyse benim kahramanım da Cihangir kedilerinin annesi Nermin abladan başkası olamazdı. İnternete girdim, Nermin Candan adını yazdım, karşıma bolca plak adıyla birkaç da yazı çıktı. Türk pop müziğinin eski ve yeni dönemlerinin tartışmasız otoritesi olan Naim Dilmener, "Eski 45'likler" üst başlığıyla kaleme aldığı "Hayat mı Bu ?" yazısında Nermin Candan'ı anlatıyordu: "Şarkının böyle dediğine bakmayın siz; bu şarkıyı söyleyen Nermin Candan'ın da, plağı çıkaran Elif Plak'ın da hayatı bu plak sonrası epey değişmiş ve paraya para demez olmuşlardı 70'lerin ilk yarısında... / ...Benim süperstar'ım Nermin Candan'dı. Nermin Candan; özenle hazırlanmış plak kapaklarıyla, çok keyifli, çok popüler şarkılarıyla her zaman favorilerimden biri olmuştu. İlk 45'liği 'Hayat mı Bu?' zaten Türk popunun en kıyamet koparmış 45'liklerinden biri. Bu plak ile çok çabuk ünlendi şarkıcı ve o dönem Türk popunda çok ender görülen bir şey oldu; 45'liğin 'B' yüzü de çok tuttu. 45'liklerin 'B' yüzleri genellikle âdet yerini bulsun diye herhangi bir şarkı ile geçiştirilirdi ama Nermin Candan'ın bu ilk plağında biz 'B' yüzünü de çok sevmiştik. "O benim her şeyim, o canımın içi..." /... Nermin Candan'ın plakları arka arkaya gelmeye başladı. Sözleri çoğunlukla Ülkü Aker, bazen Fikret Şeneş yazıyor, Türkçe söz yazılacak Yunanca parçalan Norayr Demirci seçiyor, kimi zaman da bunlan kendisi bestelemiş oluyordu. Kimi zaman da işin kolayına kaçtılar elbette. Başkalannın bulduğu ve üne kavuşturduğu parçalan olduğu gibi aldılar ve Nermin Candan da bunlan gayet hoş, gayet cici ve sesinin lezzetini katarak söyledi."

70'li yıllarda 'tavernalar kraliçesi' olarak anılan, şimdiyse Cihangir (ve Beyoğlu) kedilerinin 'ana kraliçesi' olan Nermin Candan doğum tarihi konusunda hemcinslerine özgü bir ketumluk içinde. Agah Özgüç bir kitabında ya da bir yazısında, 1944 doğumlu olduğunu yazmış, bu nedenle ona biraz bozuk, 'başka bir 4 ama 44 değil' diyor. Annesi Erzurumlu, babası Rizeli, sık sık tanık olduğum, kendi deyimiyle 'Laz damarının tutması da babasından geliyormuş. İstanbul doğumlu. Babasıyla annesi ayrılınca, annesi Tünel'de bir ev alır, küçük kardeşi Ömer'le birlikte o evde büyürler. Hayvan sevgisi de bu evde başlar. Doğduğu zaman evlerine güvercinler doluşur, gözünaydına gelen komşu kadınlar 'Bu çocuk çok şanslı olacak.' derler. Çocukluğunda, apartmanın boşluğuna yuva yapan kuşların sesinden çok etkilenir ve kendi kendine şarkılar söylemeye başlar. Ud çalan annesine, Türk sanat müziğinin en ağır, klasik parçalarından Selahattin Pınar şarkılarına kadar hacimli bir külliyatla eşlik eder.

Sonra aşka ve müziğe çalıştığı yıllar başlar. 1963-67 yıllan arasında, aşkı, ve o yıllardan beri 'nişanlısı' olan, şimdinin ünlü kuaförlerinden Mehmet'le birlikte, Beyoğlu'nda Yeni Melek Sineması'nın sokağında kuaförlük yapar. Müzik âleminin, sosyetenin kadınları saç yaptırmaya gelirler. İstanbul'un 'Kulüp' yıllarıdır. Kendi kendine mırıldandığı şarkılar, Adalı Suat'ın (Suat Kulüp'ün sahibi) sevgilisi İrma'nın dikkatini çeker. Böylece, eskiden Cihangir'de, Taksim İlkyardım Hastanesinin karşı sokağında bulunan Suat Kulüp'te ilk kez sahneye çıkar. Adı, neonlarda Tanju Okan, Başar Tamer, Yurdaer Doğulu, Erkin Koray gibi ünlülerin üstüne yazılır.

1968-75 arası çıkmadığı kulüp kalmaz. Bir yandan da 40'a yakın 45'lik doldurur, Almanya'da Yüksel Özkasap'ın şarkılarını da yayımlayan, Yavuz Asöcal'ın ünlü Türküola şirketinden plakları çıkar. Mustafa Sağyaşar, Kamuran Akkor ve Ömür Göksel gibi şöhretlerle çıktığı turnelerde, Muş, Van ve birkaç şehir dışında Türkiye'nin bütün vilayetlerinde şarkı söyler. Hit parçası "Hayal mı bu yaşamak mı / benim aşkta şansım yok mu?'dan 'Çapkınım hovardayım / her gece bir bardayım' şarkısına kadar, pop'tan Anadolu Folk'a söylemediği şarkı yoktur. 'Commercial' (ticari) müzikten fantaziye, o dönem çok revaçta olan İspanyolca, İtalyanca, Rumca'ya kadar pek çok dilde şarkı söyler. Ünlü 'Hayat mı Bu?' şarkısı ve plağın B yüzündeki 'Canımın İçi' şarkısıyla Altın Plak sahibi olurken, söz yazarı Ülkü Aker de Altın Dolma Kalem'le ödüllendirilir. Çıktığı kulüpler arasında, şimdi Tünel'deki Richmond Otel'in yerinde olan Şato Kulüp, ki nişanlısı Mehmet'e olan aşkını orada 'bırakmış'tır, yani Mehmet'i orada

unutmuştur. Babasının felç geçirip genç yaşta öldüğü gece, 'Sanatçı acısını içine gömmeyi bilmelidir.' diyerek sahneye çıktığı Rujenuar da vardır. Zeki Müren'le de çalışır, Ankara'da Gençlik Parkı'ndaki Sahil gazinosunda, İzmir Fuarı'ndaki Manolya'da onunla sahneye çıkar, ve oradan kazandığı 80 bin lira civarında bir parayla, tek mülkü olan, şimdi oturduğu Cihangir'deki daireyi satın alır. SSK primlerini yatırmadığı için emekli de olamaz. 1963'ten beri 'uzatmalı nişanlı'sı olan kuaför Mehmet maddi olarak destekler Nermin ablayı. Gençliğinden beri Franguli, Pancaldi gibi markalı gömlekler, giysiler giyen, hâlâ kadınların gözdesi olan Mehmet de onun gibi evlenmemiştir. Bir zamanlar Feriköy'de futbol oynayan kardeşi Ömer de gençliğinde kapıcılarının kızına aşık olur, nişanlanır, ama evlenemez.

Büyükdere'de bir zamanların gözde mekânı "Gaskonyalı Tomar"da, Yeniköy'de Orhan Günşiray'ın işlettiği Dolce Vita'da da sahne alır. Dönemin sosyetesinin rağbet ettiği bu mekânlarda, pek çok şöhretle de tanışır, onların hayranlığını kazanır. Bunlardan biri de eskinin 'skandal kraliçesi', dansöz Ayşe Nana'dır, bir İtalya dönüşü izlediği Nermin Candan'ın sesini çok beğenir. Yakınlarda yitirdiğimiz sinema oyuncusu Efkan Efekan da Nermin Candan tutkunlarındandır. Ünlü kabadayı Oflu İsmail'in Yeniköy'deki tavernasında çalışırken, çok iyi müşteri kazandırdığı için Oflu İsmail ona şık bir çizme armağan eder. 'Şahane Kadın' Sevim Çağlayan, ünlü Kazablanka'da istiridyeden çıkıp sansasyon yarattığı yıllarda bile, Nermin Candan'ın sesini ve sahnesini çok kıskanır.

Hayranlarından biri de, sıkı durun, 'Çirkin Kral' Yılmaz Güney'dir. Hasan Kazankaya'nın efsane mekânı "Whisky a Go Go"da sahneye çıktığı yıllarda, Yılmaz Güney özel olarak ilgilenir Nermin Candan'la. Adamlarını gönderir, aldırır, bir filmde oynamasını ister. Ne var ki film sonradan iptal edilir. Ama o bir iki filmde rol alır, şarkı söyler. Bunlardan biri Sevtap Çetinkale, Nezahat Bayram, Kerem Güney ve Selami Şahin'le birlikte oynadığı "Köyün Beş Güzeli"dir. (1970). "Hayat mı Bu?" şarkısı da, Yeşilçam filmlerinin unutulmaz müziklerinden oluşan "Aşkın Kanunu" albümünde Nesrin Sipahi, Ajda Pekkan, Behiye Aksoy, Emel Sayın, Gönül Yazar, Suat Sayın, Belkıs Özener, Güzide Kasacı, Kamuran Akkor gibi şöhretlerin yanında yer alır.

Hey, Ses gibi müzik ve sinema dergilerinde röportajları çıkar, Modern

Gazete'de bikinili fotoğrafıyla kapak olur. Bir ara gözünü Avrupa'ya diker. 'Hey' dergisinin Eylül 1974 tarihli sayısında konuyla ilgili bir haber var: "Bir yandan İngilizce ve Fransızca dersleri alarak yabancı dilini ilerletmeye çalışan Nermin Candan, öte yandan piyano derslerine de başladı. Nermin Candan, 'Bugün yabancı müzik piyasasında at koşturan, her konser ve plağından milyonlarca lira kazanan şarkıcılardan neyimiz eksik ?' diyor ve devam ediyor: 'Bu şarkıcıların tek şansı yabancı ülkede dünyaya gelmeleri. Piyasaya çıkan plakları dünyanın her yanına dağılıyor, böylece kısa zamanda şöhret ve servet sahibi oluyorlar. Aynı zamanda diğer ülkelerde konser verebilme olanağına da kavuşuyorlar.' Nermin Candan bazı şarkıcı ve gruplarımızın izlediği yolun aksine ilk ağızda Fransa'ya değil İngiltere'ye gidecek: 'İngiltere'nin pop dünyasının merkezi olduğu bilinen bir gerçek. Evet, böylece bir kumar oynamış olacağım, ya tamamen batarım ya çıkarım. Bence kumar dediğin büyük oynanmak!"

Tam da bu röportajı yaptığı günlerde guatr hastalığı baş gösterir, şarkı söylemeyi bırakmak zorunda kalır, Avrupa hayali de suya düşer. Artık daha önce çalıştığı kulüplerle, bazı yeni kulüplerde, eskiden 'okuyucu'luk yaptığı mekânlarda 'oyunculuk' yapmaya başlar. Röportajında söyledikleri çıkmıştır çıkmasına da, oradaki 'metafor' buradaki 'realite' olmuştur, oyun masalarında bazen fiş dağıtır, bazen de oyunu tamamlar; poker, çanak, yanık, rölans, okey oynar oynatır. Bu yıllar öte yandan Naim Dilmener'in yazısının devamında belirttiği gibi, Anadolu Pop'un patladığı yıllardır: "Selda'nın, Fikret Kızılok'un, Moğollar'ın, Hümeyra'nın ortalığı toza dumana kattığı dönemlerde ise Nermin Candan da folk esintileri taşıyan 45'likler yapmaya başladı. Bunlar elbette böyle şarkılan hayatı boyu söylememiş olan Nermin Candan'ın hanesine artı puan olarak geçmediler ama, yine de Kerem Güney oturup, Nermin Candan'a özel böyle şarkılar bestelemişti işte. Folk rüzgârı dinip, eski günlere dönüldüğünde ise çoğu şarkıcı gibi Nermin Candan'ın da popülerliği pek kalmamıştı. Son 45'liğinde Elif Plak paraya kıyıp; Atilla Özdemiroğlu, Onno Tunç, Fecri Münir Ebcioğlu, Dün Bugün Yarın Orkestrası gibi devasa bir kadroyu bir araya getirdi; ama yapılacak bir şey yoktu artık. Türk popu başka tellerden çalıyordu ve çoktan Selamı Şahin'in hükümranlığı altına girmişti."

Naim Dilmener'in Türk popunun altın çağı 70'lere ilişkin yazdığı yazıların altında hoş öneriler yer alır. Bunlardan birinde 'Nermin Candan'ın bütün plaklarını bulursanız, kaçırmayın!" diye yazar. O

Nermin Candan ki, yabancı müzik sitelerinde, Wikipedia'da, Türkiye'deki 1970'lerin popüler müziğinin temsilcileri arasında; Semiha Yankı, Ayla Dikmen, Erol Büyükburç, Gönül Akkor, Asu Maralman, Hümeyra gibi starlarla birlikte anılır.

Nermin Candan ya da benim tanıdığım, kahramanım Nermin abla, sahneye çıktığı zamanlar hariç hiç makyaj yapmamış, diğerlerinin aksine ağzına içkinin damlasını koymamış. Ünlü organizatör Hasan Kazankaya'nın "Senden hiçbir şey olmaz, çünkü kulüplere bile annenle gelip gidiyorsun" dediği altın kalpli kedisever. Kendisini 'deşifre' etmek istemeyen, Altın Plak sahibi bir şarkıcı olduğunu bile gizleyen, günümüzün şöhretlerinin anlayamayacağı, ulaşamayacağı bir başka 'şöhret'in sahibi: Kediler âleminin en şöhretli insanı. Muharrem ayında aşure yapıp konu komşuya dağıtmayı ihmal etmeyen, kızdığı insanlara 'hayvan' demeyen, diyenlere de çok kızan, çünkü "hayvanlar masum, onlarsa iblis!"tir, "bana dokunmayan yılan bin yaşasın!" diyenlerin büyük günah işlediğini söyleyen, sokak hayvanlarının yanı sıra ağaçları kesenlere, dallarını kıranlara da öfkesini kusmaktan çekinmeyen büyük bir iyilik ve merhamet sahibi.

Kuşkusuz Nermin abladan başka kediseverler de var mahallede, Gönül hanım var sözgelimi, ellerinde mamalarla, su şişeleriyle, kartonlarla pek çok hayırsever hanım görüyorum, fakat ne yazık ki adlarını bilmiyorum, buradan hepsine teşekkür ediyorum.

Kilimci Osman

Sanki 13. yüzyıl Anadolu'sundan kalkıp gelmiş bir derviş, Yunus Emre'nin hemşehrisi gibiydi. Kasketi yan, bıyığı ufacık, hareketleri, adımları biraz sakar gibi, omuzunda heybeler, kilimler... Yolu yanlışlıkla Cihangir'e düşmüş gibi gelmişti bana. Kurban Bayramı'ndan aylar önce Anadolu'dan kurbanlık satmaya gelenler gibi, omuzundaki heybeleri, kilimleri satıp memleketine dönecek bir garip diye düşünmüştüm. Fakat kediler, köpekler de peşine takılmışlar onunla geziyorlardı. Derken Cihangir Caddesi'ndeki Muhsine Apartmanı'nın önünde gördüm onu, omuzundakileri yaymıştı, üstünde de kediler, köpekler oturuyordu, o ise mama, yiyecek veriyordu hayvanlara. Ben selam vermediysem de o mutlaka selam vermiş olmalı, 'Nasılsın abi?', 'İyiyim, sağ ol.', 'Ben de aşağı mahallenin hayvanlarını besledim, şimdi de buraya geldim.' Konuşmalar yıllar

içinde bu minvalde sürdü, zaman zaman sağlığından şikâyet etti, zaman zaman 'Abey Allah razı olsun' dedi. Sonra Osman'ın yanında Mustafa belirdi, hatırladığım kadarıyla Osman sigara içmiyor, ama Mustafa'nın dudağından eksik olmuyor, zaman zaman da kayboluyor, Anadolu'ya gitmiş oluyor, Tunceli'ye.

Kilimci Osman'ın hikâyesi bugünlerde yayımlanan bir kitapta da yer alıyor: Catherine Pinguet'nin "İstanbul Köpekleri" (YKY, Haziran 2009, çev: Saadet Özen) kitabını yazma fikri Osman'ı görünce gelmiş. Pinguet'nin anlattıklarına göre: Osman 1999 depreminin hayvanlara, özellikle köpeklere zulmedilmesi yüzünden olduğunu düşünüyormuş ki, ben de katılırım bu fikre! Yani böyle bir şey oluyorsa, insanlara, hayvanlara, halklara zulüm yüzünden deprem oluyorsa bu çok anlamlı bir şey.

Güneydoğu'dan 60'ların başında İstanbul'a gelen Osman tanıdıklarının yardımıyla geçiniyor, bazı hayvanseverler ona para veriyor. Yabancıların, özellikle Fransızların daha çok para verdiğini söylüyor, Allah'ın evi olan camiye, Cihangir Camisi'ne, bazı imamların onu almadığını söylüyor. Kendisine yardım eden, hayvanlarına mama, yiyecek alan insanlara pek taze olmayan kuru çiçekler veriyor. Osman'ın hayvan sevgisi biraz da şu olaydan kaynaklanıyor. Bir defasında yaylaya çıkma vakti geldiğinde ailesiyle birlikte sürüyü Keban Barajı civarına, Fırat'a doğru sürmüşler. Osman da sıcaktan bunaldığı için tek başına Fırat kıyısına serinlemeye gitmiş, ama rüzgâr onu suya atınca, yüzme de bilmeyen Osman boğulayazmış. Ailesi de uzaktaymış. Köpeklerden biri suya atlayarak paçasından çekmiş, kurtarmış, o gün bugün özellikle köpeklere büyük bir bağlılık var Osman'da.

Osman Ekici köpeklerini gezdiren Cihangirlilerden çok farklı elbette; sabah, gece yarısı, günün her saatinde köpeklerini gezdiren Cihangirlilerin yanı sıra, bir de apartman görevlileri, temizlikçiler, bu iş için tutulmuş insanlar da köpek gezdiriyorlar. Osman farklı; o, fareli köyün kavalcısı gibi geziyor, köpeklerle, kedilerle... Semtin kedileri de artık ona alıştıkları için, onun köpeklerinden bir zarar gelmeyeceğini bildikleri için peşinde geziyorlar, o kedileri de besliyor. Köpekleri Ceylan, Tomi, Panter'iyle Osman da bu çağın, bu sokakların, bu semtin adamı gibi hiç değildir, sürüsüyle gezen bir yalnız çoban gibidir.

Ona “İstanbul’un Köpekleri” kitabını verdim, duymuş ama o hanımı artık göremediği için kitabı da görememiş, ben kitabı armağan edince çok sevindi. Nermin abla kedici, Osman ise köpekçi ama kedileri de kolluyor, besliyor; Osman bu yıl tam 80 yaşında.

Oktay Çetinkaya

Mahallemizin gazetesi Cihangir Postası’nda yazılarını okurdum okumasına da, sonradan Murat’la birlikte Çukurçeşme Sokağı’nda, İHD’nin yanında Lamelif Sahaf’ı açtıklarında tanıdım Oktay’ı. Şimdi yalnız çalışıyor, ara sıra uğruyorum, özellikle de düşünce hayatına ilişkin kitaplar, biyografiler soruyorum. Oktay yazılarının birinde de kendini ve sahaflığını anlatıyordu. Bizim sevgili Oktay, çok kibar ve saygılı bir insandır, bir zamanlar kâğıt toplarmış, bir gün Cihangir’deki Kazancı Yokuşu ile Akyol’un başındaki iki çöp konteynırında torbalar dolusu, belki yüzlerce kitap bulmuş, Nazım Hikmet’ten Yaşar Kemal’e kadar. Zamanla o kitapları hurdacıya satmamayı öğrenmiş, yazısını şöyle bitiriyor: “Eskiden Cihangir sokaklarında çöplerden kâğıt toplarken bulduğum kitapları hurdaya atardım. Şimdi kâğıt hurdacılarından kitap satın alıyorum.” Oktay dükkânında kedilere bakıyor, bir de geçmişine de vefalı olduğu için evsiz arkadaşlarına zaman zaman rastlıyorum Lamelif’te.

Orhan Kemal Müzesi

Mahallenin en sevdiğim köşelerinden biridir Orhan Kemal Müzesi. Hem çocukluğum onun hikâyelerini, romanlarını okuyarak geçtiği, onunla büyüdüğüm ve sosyalist olmamda payı olan ‘iyi yürekli’ yazarlardan olduğu için, hem de tabii halkın, işçinin, köylünün sade, alçakgönüllü büyük yazarı olduğu için böyle bir müzenin varlığı beni çok sevindiriyor. Kendisini tanıyamadım, ama müzedeki eşyalar beni 1970’li yıllara götürdü, evet o sevdiğim yazarın koltuğu, daktilosu, paltosuydu bu, resimlerinden tanıdım hepsini. Oğlu Işık Öğütçü’nün kurduğu müzenin altında da meşhur İkbal Kahvesi var. Cihangir meraklıları ve enteller pek ilgi göstermiyor buraya, belki daha iyi. Zaman zaman uğrarım, bir çay içerim, biraz dergi gazete karıştırırım. Cihangir’e gelen herkese de Akarsu Caddesi’ndeki bu müzeyi gezmelerini öğütlerim. Yeri çok kolay, hemen Smyrna Cafe’nin karşısında! Aynca orada İkbal Kahvesi’nin “Yadigar”ı da Orhan

Kemal'in romanlarından kalmış iyi yürekli bir karakter gibi durmaktadır. Yani, ondan yadigardır. Çayımızı, kahvemizi orada içmek için iyi bir neden daha işte.

Ölümünden kısa bir süre önce kendisini şöyle anlatmıştı gerçekçi edebiyatımızın ve halkımızın namuslu ve büyük yazan Orhan Kemal: "Eşe dosta selam. İnandığım doğruların adamı oldum. Böyle yaşadım, karınca kararınca bu doğruların savaşını daha çok sanatımda yapmaya çalıştım, kursağıma hakkım olmayan tek kuruş dahi girmemiştir."

Asmalı Kahve

Cihangir'e asıl rengini veren yerlerin başında Asmalı Kahve gelir. Firuzağa Camisinin hemen önündedir ve musalla taşı da bu masaların sandalyelerin arasında neredeyse kaybolmuştur. Şimdilerde kahvelerin yanına bir de Cafe Firuz eklenmiştir, onun yanındaysa Komşu Fırın vardır. Komşu Fırın'ın yerinde şimdi biraz ilerde karşıya küçük mezarlığın önüne taşınmış olan Admira Pastanesi vardı. Asmalı Kahvenin yanında Kardeşler Pidecisi, onun karşı köşesinde Elvan Pastanesi, onun da karşısında Kristal Büfe yer alır.

Asmalı Kahve, ortadaki kahve Oğuz'un Kahvesi, Firuz'a yakın olan kahvede ise bir zamanlar çaycı Kadir vardı. Zeki Demirkubuz bu kahvede oturur, çünkü onun adamı Ufuk Bayraktar bu kahvede çalışır; Zeki de Ufuk'u burada keşfedip filmlerinde oynatmıştır zaten, bkz. 'Kader' filmi. Bu arada sık sık yandaki Kardeşler Pidecisinin boş masalarına doğru hamle edip çay isteyenler Cihangir'in yenileridir. Oğuz'un kahvesinde sabahları çayları Volkan dağıtır. Kışları pek kimse olmaz çünkü zaten kahvelerin içi küçücüktür, oturacak yer olmaz. Havaların ısınmasıyla beraber dolmaya başlar kahve, yazın ve özellikle geceleri ise tavan yapar. Mahallenin sakinleri de bundan hâliyle hayli şikâyetçi olurlar ve onlar daha kimseler gelmeden gelirler, çaylarını, kahvelerini içer, poğaçalarını yer, işlerine ya da evlerine giderler. Tuğrul Eryılmaz'dan Sevda Ferdağ'a, Lale Müldür'den Ertuğrul Kürkçü'ye, Mine Söğüt'ten Kemal Gökhan Gürses'e kadar pek çok ünlüye o saatlerde burada rastlarsınız.

Asmalı Kahve Cihangir'deki değişimi en tipik yansıtan mekânlardan. Eskiden Rum madamların çay içmeye geldiği bu kahve, sonralan cami

cemaatinin mekânı olmuş, son yıllarda ise ‘entel'ler doldurduğu için onlar ayak basmaz olmuş.

Birkaç yıldır 1 Mayıs kutlamaları Taksim’den Cihangire kaydığı için, bilhassa son 3 yıldır polis kuvvetlerimiz Cihangir’de mevzilenmekte, Alman Hastanesinden itibaren barikat kurmakta, sonra da sokaklardan insanları toplamaktadırlar, göz yaşartıcı bombalarıyla, coplarıyla, sopalarıyla, tadına doyulmaz Cihangir meydan muharebeleri yaşatmaktadırlar. Ee, kahveler de bundan nasibini alıyor hâliyle, 2008 1 Mayıs’ında kahvede oturanlar da polis saldırısından nasibini aldı, polis kahveye de gaz bombası attı, Yavuz Bingöl de bundan epey etkilenmiş olmalı ki TRT’de protesto etti.

Ben de nadiren sabahlan giderim, özellikle Nar’ın iki yaşına doğru ilerlediği şu yaz onu önce Sanatkârlar Parkı’na götürüp salıncağa, kaydırağa bindirdikten sonra market alışverişinden önce gelip burada bir çay içiyorum. En geç saat 10.30’da kalkmış oluyorum kahveden. Öğleden sonraları ya da akşamları bazen önünden geçerken bakmıyorum bile, nasılsa bir tanıdık mutlaka vardır ve oturmak zorunda kalırım diye. Ama orada sabahları oturmanın keyfi gerçekten başka, bir mahallede olduğun hissini fazlasıyla veriyor.

Kardeşler Pidecisiyle Kristal Büfeyi de tavsiye ederim doğrusu, özellikle kuşbaşılı kaşarlı pidesi favorilerim arasında; Kardeşler Pidecisi 24 saat açıktır, işin bir güzelliği de budur, yani gece yarısı belki pide yemezsiniz; ama tıpkı meyhane dönüşü Bambi’den bir şeyler yenip içildiği gibi, çorba içilir bu pidecide. Bu arada Cihangir Postası’nda Cüneyt Susmuş’un söyleşisinden öğrendiğime göre, 1983 yılından beri Kristal Pizza’yı işleten Mehmet Leventoğlu ilginç birisi. Daha doğrusu Cihangir’de pizzacı işleten de böyle olur dedirtecek cinsten. Favori kitapları ve yazarları şöyle: John Fante, Charles Bukowski, şiirleri dahil, ve Avi Pardo çevirisiyle, o da Ulysess’i okuyup on yıldır içinden çıkamayanlardan. Kaan Aslanoğlu, Nihat Genç sevdiği yazarlardan. Sinemada Tarantino, Zeki Demirkubuz, Fatih Akın’ın filmleri. “Hollywood filmlerine gitmeyin.” diyor. Chris Rea ve Tom Waits dinliyor ve kendince de bir şeyler karalıyor. Daha ne olsun!

Asri Turşucu

Kışları kaç kez gittiğimi unuturum, sanki turşu değil de babasından, annesinden parayı kaptığı gibi soluğu pastacıda şekercide alan bir çocuk gibi hissederim her defasında kendimi. Bir kiloyu geçmesin derim, ondan da bundan da derken, her seferinde en az iki kilo turşu alıp çıkarım. Çok mu düşkünüm turşuya? Yoo... Babaannem, annem, sonra karım İdil pek güzel turşular kurarlar, bazen fazla gönderdikleri, kurdukları da olur. Bir bölümü de ne yazık ki yenmeden kalır. Gel gör ki, Asri Turşucu'nun turşularından zerre kalmıyor iki günde. Salatalık, karpuz, kelek, acur, lahana, ille de sivri küçük biber, domates, patlıcan, dolma turşular, mutlaka kornişon... Hepsi dizi dizi dizili orada.

2013'te 100. Yılını kutlayacak Asri Turşucu. Kurucusu Ömer Çelikli 1913'ten 1966'ya kadar çalıştırıyor, o yıl vefat edince dükkân bir süre kapalı kalıyor. Hiç büyütmeyi düşünmemişler, öyle turşu zinciri gibi 'asri' işlere girmemişler. Cihangir'den Firuzağa Camisi'nin karşısından Çukurcuma'ya kıvrılan yolun sol tarafında köşede tutkunlarını bekliyor. Tutkunları da tutkun yani, bunlardan birisi de çok sevdiğim şair Eray Canberk'tir, ki doğrusu mahallemizde böyle bir turşucu olduğunu da o hatırlatmıştır bana, ona giderken ne götüreceğim diye düşünmeme gerek kalmaz.

Çelikli ailesinin baba mesleğini günümüze taşıyan ise Vahdettin Çelikli, Saraçhane'den Fatih'e, en son olarak da Sıraselviler'e taşınmış. Yılların turşucusu, Mudanya'da imal ettiği turşu çeşitlerini kış sezonu boyunca müşterilere sunup yaz sezonunda ise dükkânını kapıyor. Turşu çeşitleri arasında ilk akla gelen salatalık, biber, domates, patlıcan, lahana. Ama Asri Turşucu'da çeşitler bununla kalmıyor. Aklınıza gelen her türlü meyve ve sebze turşusunu burada bulabiliyorsunuz. Çeşitler arasında havuç, pırasa, karnabahar, acur, kabak, şalgam, fasulye, mısır, pancar, soğan, sarımsak, kelek, kızılcık, kiraz, muşmula, ayva, mandalina, portakal, üzüm, elma, armut hatta yumurta bile var. Bunlara lahana sarma, patlıcan sarma, domates dolma, biber dolmayı da eklerseniz, acılı acısız turşu suları, salça ve sirkelerle dolu dükkânda ağzınızın sulanmasına engel olamıyorsunuz.

Amerika'ya, Fas'a götürmek üzere turşu siparişi verenler oluyormuş. Normalde diğer turşucular yaz aylarında kapatmazlar. Yalnızca Asri Turşucu 4 ay kapalı. Haziran'ın 15'i ya da Temmuzun ilk haftası kapatıyor, Eylül'ün 15'inde de açılıyor. Turşularını kendileri kuruyor.

Bursa Orhangazi'nin Gedelek Köyü'nde kuruluyor turşular.

Dükkânın kapısında kuruluş yılı olarak, Ağahamam Sokak, 1938 yazıyor. Ömer Çelikli'nin oğlu Vahdettin Çelikli -babasının ölümünün ardından- dükkânı tekrar açtığında yazdırmış bunu, nedeni Atatürk'ü çok sevmesi, böylece onu da yad etmiş oluruz diye düşünmüş. Bu arada turşunun dayanıklı olduğunu ama Asri Turşucu'da imal tarihi 1966 olan, yani 44 yıllık bir turşunun bile mevcut olduğunu da belirtelim.

Özkonak Muhallebicisi

Firuzağa'daki Asmalı Kahveye oturup karşıda uzanan Akarsu Caddesine baktığınızda, solda ağaçların, yaprakların bağışladığı o serinliğin gölgesinde kasap, manav ve ortalarında da Özkonak'ı görürsünüz. Süssüz, sade, hiçbir şekilde sizi içeriye çağırmayan, belki tam da bu nedenle klasik bir esnaf lokantası hissiyatını eksiksiz duyurduğu için cazip olan bir yerden söz ediyorum. Eh bir de tatlıya düşkünseniz, vitrinine baktığınızda tavukgöğsü, kazandibi, Kemalpaşa, sütlaç, keşkül, muhallebi, ekmek kadayıfı ve elbette aşureyi görünce eh şunlardan birini olsun yakından göreyim diyerek içeri girerseniz, sinema, yazı, tiyatro dünyasından kimi aşina yüzleri de taam ederken görebilirsiniz, işte bu sade, asude lokantanın da, eski İstanbul lokantalarının çoğu gibi adı 'muhallebici'.

Ben ayda bir ziyaret ederim orayı, bazen hiç umulmadık anlarda. Özellikle kızımız Nar doğduktan sonra iyice ağırlaşan alışveriş torbalarıyla eve dönerken bir anda karnım acıkır, nedense her seferinde de tam Özkonak'ın önünden geçerken olur bu, bazen de Kardeşler Pidecisiyle Kristal Büfenin önünden geçerken.

Ne de olsa yeni tarz lokantalara pek alışık değilim, üstüne üstlük gavura bile gittiğimizde esnaf lokantasını ararım oraların. Belki taşradan kalma bir alışkanlıktır, mahalle, semt duygusunun İstanbul'un bazı yerlerinde hâlâ yaşıyor olmasının da etkisi vardır bunda. Sözgelimi Beyoğlu Tünel'deki Baro Han'ın sokağındaki Şahin, bizim Simurg İbrahim ve kardeşleri tavsiye etmişti, hem yemekleri lezzetli, hem ucuz hem de çok güler yüzlü bir işletmecisi var, sanki kırk yıllık tanış gibi. Bir de Galata Meydanındaki Güney Restoran'dan

vazgeçemem. Gördüğünüz gibi esnaf lokantası deyince zevkten mi desem lezzetten mi ağzım açık kalıyor.

Özkonak adı memleketleri olan Nevşehir'in Özkonak köyünden geliyor. Ahmet Tak'ın kurduğu ve oğulların Mahmut ile Hamdi Tak'a devrettiği muhallebicinin kuruluş yılı 1963, artık yarım asırlık bir müessese. Mahmut bey 1971'de babasının yanında çalışmaya başlıyor, muhallebici olarak. İnsanlar o zamanlar gelip tabak tabak tavukgöğsü, kazandibi, muhallebi alırlarmış. Kral Faysal'ın annesine Özkonak'tan kazandibi götürmüşler! Muhallebinin özel bir önemi var Özkonak için: "Eskiden muhallebinin kaşığı bile değişikti. Bir muhallebi kaşığının sapı uzundur, ağız tarafına gelen kısmı da sivri bir hançeri andırır. Muhallebiyi tabağa koyunca üzerine güzel pudra şekeri, mis gibi gülsuyu dökersin, tadı bambaşka olurdu. Hele bir de iyi sütten yaparsan. O süt damak tadını da bozmazsa değme gitsin."

Sulu yemek vermeye sonradan başlıyorlar, gözleri hep muhallebicilikte olsa da. Sütü Kâğıthane'den alıyorlar, Yörükler diye bir yerden, neredeyse açıldıkları günden beri aynı yerden alıyorlar. Kuru fasulyesi de meşhur, diğer yemekleri de ev yemekleri kıvamında. Şef garson Hasan abi yıllardır orada. Müşterileri değişmiyor, sütçüsü değişmiyor, çeşit değişmiyor, kalite değişmiyor, güler yüz değişmiyor, yeri değişmiyor, daha ne olsun! Eskiden o kadar görmezdim ama, son yıllarda rehber kitapların da etkisiyle hayli gezgin görüyorum Özkonak'ı soran, yemek yiyen. İstanbul lezzetleri bölümünde Hünkar, Kanaat gibi lokantalarla birlikte zengin Osmanlı mutfağının adresi olarak gösterilen Özkonak'ta şimdi Mahmut Tak'ın oğlu oturuyor kasada. Gelenler genellikle tanıdık olduğu için mahalle kahvesi tadında sohbetlere de tanık oluyorsunuz.

Savoy Pastanesi

'Savoy'dan götürelim! Savoy'dan alalım!' Kıymetli misafirler gelecekse ya da onlara misafirliğe gidilecekse, Cihangirliyiz ya hep Savoy'dan alınır. 'Savoy'dan mı geliyorsun?' denir elindeki kutuya gıptayla bakılarak. Savoy: Bir pasta ve tatlı cenneti. En çok kararsız kaldığım yerlerden biri, onu mu bunu mu şunu mu, derken birini bırakıp diğerini almaca, ama sonunda da Savoy'dan eli boş çıkmamaca. Eskiden reklam ajansında çalışırken, yani her gün işe giderken, mutlaka Savoy'a kadar yürür, oradan üç çeşit poğaça alır, işe öyle

giderdim, yıllarca. Hâlâ Asmalı'da çayın yanında bir şeyler yenecekse onlar Savoy'dan alınır.

Savoy da kendini hem enine hem boyuna genişletti; önce ikinci kat yaptı, sonra dışardaki masalar çoğaldı, yan tarafa da bir Savoy açılımı gerçekleşti, Savoy da artık bir kafe hâlini aldı. Ama o madamlar yaz kış başköşede tabii, onlan Yusuf Eradam hocadan okuyacaksınız. Herkesi görebilirsiniz orada, ama benim arkadaşlarımdan en çok Feza Kürkçüoğlu ve Özgür Yalım oradadır. Cihangir'in simgelerinden biri olan Savoy'un ilk sahibi Musevi ve Savoy'un ismi konusunda rivayet biraz muhtelif, ilk sahibinin kızının adından geldiği de söyleniyor, Belçika va Fransa'daki bir bölgeden geldiği de. Hemen aklıma Savoy Otelleri geliyor. Savoy 1950'de kurulmuş, yani bu yıl tam 60. yıl. Şimdiki sahipleri Mahmut ile oğlu Şafak Taşçıoğlu. Mahmut bey pastaneye çırak olarak giriyor, sonra da pastaneyi üç ortak olarak devralıyorlar ve 30 yıldır da başarıyla çalıştırıyorlar.

Geçen yıl bir de Savoy Balık açtılar, sokağın hemen başında. Zümrüt Fotoğrafçılığın sahibi Ahmet Yalvaç'la birlikte, orası da Cihangir'de bir Boğaz keyfi yaşatıyor; rakı-balık-Savoy keyfi demek daha yerinde olur. Gittik, yedik, içtik, memnun ve dahi hayran kaldık, yer bulabilirseniz size de gitmenizi şiddetle değil, lezzetle tavsiye ederim.

Çağdaş Market, La Cave ve Esat Bey

Esat beyi 10 yıldır tanıyorum, o hayli eskisi Cihangir'in, ama ahbaplığımız daha çok son yıllara dayanıyor. Biraz da onunla aynı yaşlarda olmamız, aynı yıllarda Ankara'da üniversite öğrencisi olmamız, sosyalist olmamız, onun bir aydın ve çok okur yazar biri olması, güler yüzü, gülen gözleri ve elbette tavsiye ettiği şaraplar, ki bunların başında Gürcü şarapları geliyor, dostluğumuzu geliştirdi. Rica ettim, hem kendisini anlattı hem de Cihangir'in yakın tarihine ilişkin kişisel tanıklıklarını yazdı.

"1958 Siverek doğumluyum. 1980'de Diyarbakır'daki iş yerimizi kapatıp, Sıraselviler'de Çağdaş Market'i açtık. Bir rüzgâr ailemi ve beni İstanbul'a taşıdı. Hacettepe Üniversitesindeki eğitimim 1980'de bitmişti. Ağabeyimin bir tesadüf sonucu Cihangir'deki iş yerini bulması ve hepimizin bir anda İstanbullu olması garip bir tesadüften

başka bir şey değil. Babamızın Ziraat Bankası çalışanı olması münasebetiyle tüm Anadolu'yu dolaşıp Diyarbakır'a yerleşmemizden sonra İstanbul. Şimdi geriye dönüp baktığımda, 'Ah nerede eski İstanbul?' diyenleri daha iyi anlıyorum. Zira 30 yıl önce bile Cihangir ve İstanbul çok daha güzeldi.

Cihangir eskiden sokaklarıyla ve bizden alışveriş edenlerin çoğuyla 'azınlık' diye adlandırılan gerçek İstanbullulardan oluşmaktaydı, inanılmaz bir zarafet, sevgi, saygı ilişkisi içinde onlardan çok şey öğrendim. Yıllar içinde tüm İstanbul'un bir keşmekeşe dönüşümü Cihangir'i de aynı şekilde bir kimliksizliğe doğru götürdü. Mahallemiz olan Cihangir göz göre göre ellerimizden kayıp acımasız bir 'semt'e dönüşüverdi. Paranın tek geçerli güç olduğu yalanın, dolanın, kimliksizliğin prim yaptığı bir dünyaya Cihangir de kayıtsız kalamadı... Kimliğini, tarihini, mimarisini ve de en önemlisi gerçek sakinlerini koruyamadık. Sonradan gelenler tarihî dokuya aldırmadan, paranın gücü ile satın aldıkları eski Rum mimarisi evlerin orijinal apartman isimlerini yüzyıllık yazı mı, antika mı diye bakmadan yağlı boya ile kapatıp yok ettiler. 1890 tarihli binanın restore edilmesine sevinirken, geçen hafta bir de baktım ki doğramaları pvc diye adlandırılan malzemeden yapılmamış mı! Evet, biz bu şehri hak etmiyoruz, bu şehre layık olmak lazım...

Yıllar evvel bir gazetenin ekinde bir eskici fotoğrafında gördüğüm bir tabela dikkatimi çekti "Brugner Apt.". Erhard Brugner 200 yıllık bir İstanbullu ailenin çocuğu ve benim dostum. Pazartesi hemen Erhard'ı arayıp eskicinin yolunu tuttuk. Eskici fiyatı yükseltebilmek için "İşte bu apartman Orhan Pamuk'un doğduğu apartman." filan diye lafı uzatsa da, al takke ver külah 60 liraya Erhard'ın babasının Çukurcuma'daki apartmanının tabelasını kurtardık; sevincimizi görmeliydiniz, sanki bir savaşı kazanmış gibi muzafferdik.

20 yıl boyunca Cihangir'de Çağdaş Market'i çalıştırdıktan sonra globalizm Cihangir'e kadar uzanınca, çok uluslu zincir marketler semti kuşatınca kahraman bakkallık yapmamızın bizi yok edeceğini öngörüp, aynı mağazayı Fransa'daki şarap butikleri tarzı bir yer yapmaya ve ismini de "La Cave / Dünyanın Şarabı" koymaya karar verdim ve uyguladım.

Hayatımızın en önemli dönemi "azınlık" denen müşterilerimizle

dostluk kurduğumuz, karşılıksız sevgi ve saygı beslediğimiz "Çağdaş Market" dönemidir. Siverek deyimiyle "O seneler uzun olaydı.' Hâlen Atina'dan, Selanik'ten, Paris'ten arayan o gerçek İstanbul'un sahiplerini minnetle ve şükranla anıyorum, sağ olsunlar, var olsunlar ve de hep olsunlar..."

Esat Bey'den kişisel tanıklıklar

"30 yıldan beri Cihangir'de aynı adreste ticaret yapmaktayım. Bu süre zarfında Cihangir'in hızlı bir şekilde mahalleden semte dönüşünü acı gözlerle izlerken, aklımda kalan birkaç yürek burkan öyküyü sizlerle paylaşmak istedim.

Mösyö Çağdaş: Çağdaş Market'e Cihangirde oturan tüm gayrimüslimler ilgi gösterirdi, zira onlara çok ihtimam gösterir ve onların geleneği olan ürünleri satmaya çabalardım, paskalya yumurtası boyası, domuz ürünleri, escargo, hamursuz vb. Marketimizin gelişmesinde ve İstanbul'da yaşamımızı sürdürmemizde çok katkıları olmuştur. O zamanlar Rum nüfusu İstanbul'da 30.000 iken 5-6 bini Cihangir'deydi. Hepsi ile çok saygı sevgi dolu ilişkimiz vardı. Bayramlarında ve özel günlerinde karşılıklı hediye alıp verirdik. Yunanistan'a gittiklerinde muhakkak uzo, metaxa veya bademli unlu meşhur kurabiyelerinden getirirlerdi. Bu Rum müşteriler dışında bir de tanımadığımız Rum müşterilerimiz vardı, evlerinde hasta veya yatalak olan kişilerdi, hiç tanışmadık fakat birbirimizi çok sevdik. Tüm bağlantımız sadece telefon üzerindendi. Yıllarca her salı günü "Mösyö Çağdaş" diye arayıp haftalık ihtiyacını evine göndermemi isteyen yatalak yaşlı Rum müşterilerimizin bizim için de adları sadece "Madam" idi. Sonra bir an gelir, Salı günü bu mutat telefon gelmez olur, araştırdığımızda bu öykü Balıklı Rum Hastanesi koridorlan ve daha sonra da Feriköy'deki Rum Mezarlığında sona ererdi. Yanıtsız her telefonda yüreğim burkulur, Eleni Karaindrou'nun buruk ezgileri eşliğinde bir Theo Angelopoulos film karesi yaşıyormuşcasına kahrolurum.

Alman Madam: Ziya Bey diye bir dost müşterim var idi, Defterdar Yokuşunda oturan bu dostum her seferinde kendisinden yaşlı olan Alman asıllı eşi ölürse perişan olacağını söyler dururdu. Kader. Bir gün Ziya Bey vefat etti, daha yaşlı olan eşi uzun yıllar Cihangir'de bakıcı ile yaşamaya gayret etti ve bir gün madamın Nişantaşı'nda bulunan Alman huzurevi veya bakımevine götürüldüğünü öğrendik. Aylar

sonra bir kış günü Madam buradan kaçıp Cihangir'e doğru yürümek istiyor ve her defasında yakalanıp tekrar odasına konuyor. Ve yağmurlu, soğuk bir sabah erken saatte bir Nişantaşı kaldırımında cansız yatarken bulunuyor. Anladığım kadarıyla Madam herkes uykuda iken gün ağarmadan oradan kaçıp Cihangir'deki evine gelmek istiyor, fakat yorgun vücudu sadece sokağa kadar çıkmasına izin veriyor... Ama öykümüz burada bitmiyor, yetkililerce evdeki eşyalar Beşiktaş tarafındaki bir eskiciye boşaltılmak üzere veriliyor, eskici bir babayla oğlu daireye geldiğinde eşyaları incelerken çevredeki kapıcıları kovuyor, 'Biz bu işi ihale ile aldık kimse bir parça çöp bile alamaz!" diye azarlıyorlar. Saatler sonra çocuk, 'Baba!' diye bağırıyor ve daha sonra ikili kapıcılara 'İstediğiniz eşyaları alın.' diyerek hızla evi terk ediyorlar. Kapıcılar eve girdiklerinde bir çekyatın iç döşemesinin parçalandığını görmüşler, buradaki nakit yabancı para zulasının eskiciler tarafından bulunduğunu anlamışlar. Kader ve yaşam diye de özetlenebilir veya bizler için yürek burkan bir anı diye de.

H. Hanım: Yıllardan beri bizden her ay başı alışveriş yapan 70-75 yaşlarında iki kız kardeşin öyküsü bu: Cihangir'de güzel bir apartmanda bulunan dairelerinde sadece emekli öğretmen olanın maaşı ile yaşamlarını sürdüren bu iki kız kardeş yıllarca düzenli ölçülü bir hayat sürdürürken, emekli maaşı olan bir gün vefat eder. H. Hanım bir başına kalmıştır. Üstelik de hiçbir sosyal güvencesi ve birikimi olmadan. Komşusu olan dostum R. Bey ve eşi R. Hanım bana gelip, 'Esat bir şeyler yapmalıyız, zira hiçbir geliri yok.' dediklerinde ben de 'Bize ne düşüyorsa göreve hazırım.' dedim. Ve R. Hanım her gün yemeğini verdi, biz de R. Bey ve 3 arkadaş her ay başı bir miktar parayı zarf içinde kendisine ilettik, parayı verenleri de tanımasını istemeden. Bu arada birkaç kez H.Hanım gelip akıl sorduğunda da evi satıp daha küçük bir evde ömrünün sonuna kadar refah içinde yaşayabileceğini anlattım, lâkin çok şüpheci olduğu için fikirlerimizi de uygulamıyordu. En sonunda tavır alıp dedim ki 'H.Hanım, bu evi siz bize 1 liraya verseniz de ben almam; zira kimseye zor durumdaki birisinin malını aldı dedirtmem, bunu bilin ki benim söylediklerimi uygulayın!' Bir iki yıl böyle geçti. Günler önce mahalleliden duyduğum kadarı ile bir kişi gelip, 'Akrabasıyım.' deyip H. Hanımı götürmüş ve evine de satılık ilanı asmış. Ne oldu ne bitti, apartman komşulan dahil kimse anlamadan ev de satılmış. H.hanım nerede? Evi kim aldı? Kim sattı? Tamamen meçhul."

Kaktüs Gülsüm

Bundan tam 17 yıl önce Beyoğlu İmam Adnan Sokak'ta açılan ve bir anlamda da Beyoğlu'nda ilk 'entelektüel' kafe-bar olan Kaktüs'ün ortaklanndan Gülsüm Ağaoğlu. Aynı zamanda Sıraselviler Caddesi'ndeki İlke Mühendislik'in de sahibi. Sıkı bir sinema izleyicisi. Film arkadaşım. İki yıl önce açtığı Cihangir Kaktüs'ün duvarlarını da kedi figürleri kaplamış durumda. Gülsüm'ün kedilere baktığı iki apartman dairesi var, burada 100'den fazla kedi var ve çoğunluğu da hasta, sakat, yaralı kediler, tabii sokak kedilerine de bakıyor. Cihangir'in Gülsüm ve onun gibi gerçek hayvan dostlarına, vicdan ve merhamet sahiplerine teşekkür borcu çok fazla. Çünkü mahallede herkes kedi ve köpeksever görünür ama, bu çoğu kere 'sözde' bir sevgidir; Cihangir 'kedi cumhuriyeti' ya, öyle görünmek gerek, yoksa çoğunun ilgisi yok, hatta şikâyet eden daha çok.

MaviKum

MaviKum'un sahiplerinden ve yöneticisi Funda Özkol, semtimizin bu ilk ve müstesna kitapçısıyla ilgili şu bilgileri verdi: "MaviKum Kitap 2005 yılında Cihangir Caddesi'nde 1900'lerin başlarında yapılmış bir Rum evinin giriş ve birinci katlarında açılmış bir kitapçı. İstanbul'un en eski semtlerinden birinin geçmişteki kozmopolit dokusunun en güzel örneklerinden olan bu yapı, yeni nesil bir üslupla ve eskiyle ahenk içinde değerlendirilerek Akdeniz Kitapçısı'na dönüştürüldü. Geçen kısa sürede Cihangir'in hızlı değişiminin içinde ve ona paralel olarak gelişerek semt hayatının önemli bir figürü oldu.

Kitapçı semt sakinlerinin uğraş alanlarına uygun pek çok faaliyeti ve çeşitliliği bünyesine alarak değişmekte. Portföyünde önce yalnızca Akdeniz ülkelerinin edebiyatlarının ve Akdeniz üzerine yapılmış araştırmaların Türkçe, İngilizce ve tüm Akdeniz dillerindeki baskıları bulundurulurken daha sonra semt sakinlerinin ilgileri ve istekleri doğrultusunda sinema, tiyatro, sanat, tarih ve sosyal araştırma kitaplan ayrı bölümler olarak oluşturuldu.

Bu küçük semt kitapçısı, soylulaşan Cihangir'in en aktif aktörlerinden olduğu kadar en iyi gözlemcilerinden de biri. Sürekli ziyaretçilerinin çalışmalarının başlama, gelişme ve sonuç aşamalarına tanıklık yaparak, tartışmalarını ve sunumlarını kaydederek bir tür semt

arşivciliği yapmakta, mekâna ruhunu katan akademisyenler, yazarlar, müzisyenler, gazeteciler, araştırmacılar buradaki gerçek filmin birer oyuncusu ve yönetmeni. Akdeniz ruhuna uygun bir yaşamın, Akdeniz müziğinin, Akdeniz mutfağına özgü lezzetlerin paylaşıldığı MaviKum entellektüel tarihteki yerini müdavimleriyle birlikte aldı."

Yazarlar, akademisyenler, edebiyatçılar, şairlerle söyleşiler, belgesel ve kısametraj pek çok film gösterimi, yerli-yabancı sanatçıların açtığı resim, heykel ve fotoğraf sergileri de MaviKum'u gerçekten Cihangir'le bütünleştirdi. Şair arkadaşım Roni Margulies'in bir söyleşisine gitmiştim, 1990'larda yaşadığımız bir şiir tartışmasından sonra beni söyleşisinde görmek onu hayli şaşırtmıştı, ama sanırım MaviKum'un ortamı böyle bir barış ve huzur duygusu da veriyor. Sonra da ben bir söyleşi yapmıştım "Üzgün Kediler Gazeli" adlı şiir kitabımın çıkması dolayısıyla. Nihan Hanım'ın da MaviKum'a çok şey kattığını düşünüyorum. Hiç gidemedim ama sokaktaki yaz partilerinin de görülmeye, katılmaya değer olduğu söyleniyor.

Ne yazık ki elinizdeki kitabın ilk baskısının yayımlanmasından 1-2 ay sonra, mülk sahibi MaviKum'u yerinden çıkardı, şimdi oraya da, sanki Cihangir'de pek azmış, eksikliği duyuluyormuş gibi bir kafe bar açıldı. Funda da MaviKum'u Galata'ya, Doğan Apartmanının sokağına taşıdı, bir de haiku yarışması yaptı. Yakında da bir kitap fuarı açacak. Böylece 'entelektüel' semti Cihangir 'kitapsız' değilse de 'kitapçısız' bir semt olarak tarihe geçti!

As Gıda ve Hamidiye Suyu

İmranlar Bakkaliyesi kapandıktan sonra keşfettim orayı. Sıraselviler'de, sağlık ocağının tam karşı köşesindeki bakkal. Gerçi yalnızca gazete ve ara sıra, her daim sıcak sıcak yenilenen ekmeklerinden başka bir şey aldığım yok, çoğu hain gibi. Eskiden sigara da alırdım, şimdi bıraktım. Ama bu onlarla sohbetimize engel değil, oraya sanki espri, kahkaha almaya gidiyorum her seferinde. Hem müşterileriyle konuşmaları, hem kendi aralarındaki konuşmalar, hep komik, eğlenceli ve insanı dumura uğratacak türden zeki buluşlarla dolu. Her gittiğimde mutlaka bir vatan, millet, Cihangir meselesinden bahis açılır, ve çoğu kere de eğlenceli yorumlar yapılır. Bu tabii onların Karadenizli olmasından kaynaklanıyor biraz da, hem de çok sevimli insanlar, kaç kardeşler bilmiyorum, sormadım, ama

hepsi öyle.

Oraya gitmeyene de gitmesini tavsiye ediyorum ama, bir şeyler de alın, kuru kuruya da espri alınmaz değil mi?

Atakan Tuhafiye

Hacı Baba hem genç duran, hem de sevimli bir adam, ufak tefek ama bakışları cin gibi, yanıtları anında, dili işlek bir amca. 1967'den beri Cihangir'de esnaflık yapıyor, oğlu da duruyor dükkânda. Batı Trakya Türklerinden olduklan için zaten Rumcayı iyi bilip konuşuyorlar, eh Cihangir'in de eskilerinden oldukları için buranın eski ahalisiyle de hep Rumca anlaşmışlar.

Hacı Baba, adından da anlaşılacağı gibi dini bütün, namazında niyazında bir amca. İdil onun müşterisi, ondan kışları özellikle bol bol yün alıyor; kazak, Nar'a hırka, kendisine şal gibi muhtelif üretimler yapıyor. Her seferinde Hacı babayla tatlı sohbetler ediyorlar, o da Nar'ı gözleriyle, sözleriyle seviyor, bazen oyuncak da aldığımız oluyor Nar'a, çünkü aynı zamanda kırtasiye ve oyuncak dükkânı orası.

Veterinerlerimiz

Şimdi uzaklardaki ilk göz ağrım, ilk kedim, Mısır'ın ilk veterineri Mehmet'ti; Mehmet Türkmen, Bakraç Sokak'ta şimdi otopark ve Şok Market olan yerde, Kuzey Yıldızı'nın yanındaydı. Sonra Coşkun Sokağına taşındı, o sevdiğim sokağa, fakat nedense oraya gitmek uzak geldi. Pıtış'a alıştık, hemen arka sokakta, Özkan Özkara ile tanıştık, ikisi de Cihangir'in en eski veterinerleri. Yasin de Özkan'ın yanında çalışırdı, o da şimdi parkın kapısının karşısında, 'Yasin' adlı bir yer açtı, oraya da Mısır'ı ve epey sokak kedisini götürdüm; Okşan'ı, diğerlerini. Uzun yıllardır Özkan'a gidiyoruz, aşılar, mama, sokak kedileri; Mısır'ımı da en son Özkan'dan götürdüm. Zeytinburnu'ndaki meşhur Kürşat hocaya, iki saat sonra da oradan alıp kırmızı poşet içinde, içi açılmış ve kapatılmış Mısır'ımı Pıtış'ta veteriner Cem'e teslim ettim. Son yolculuğu için. Şimdi de Kiraz'ın böbrek rahatsızlığı için sık sık gidiyoruz Özkan'a, Kiraz'ın traşını da orada yaptırıyoruz, sevgili Uğur da orada tabii.

Pıtış

Özkan'dan rica ettiğim yazıyı birlikte okuyalım: "İnsanları tanıdıkça hayvanları daha çok seviyorum. Bu mesleği yaptıkça daha çok anlıyorum bunu söyleyen insanları. Yalan dolan, nankörlük ve ihaneti insanlardan başka hiçbir canlı bilmiyor. Hayvanların yaptığı bize nankörlük gibi gelen oyunlar ise onların hayatta kalmaları için gerekli, bizimse sırf aşağılık duygularımızı yaşamamızdan ibaret. Ben 1989'da Veteriner Fakültesinden mezun olduğumda bunu anlamamış, 1995'te Pıtış'ı açtığımda hasta sahiplerinden değil, hasta olan hayvanlardan öğrenmiştim bu gerçeği. Üç yıl kadar süren demek ve hastane çalışmalarından sonra klinik açmaya karar verdim. Cihangir'de klinik açmama nedense, belki hatırlamaz ama, eski Çağdaş Market'in, şimdi La Cave'ın sahibi Esat beydir. Çünkü 6. kattan kapısının önüne düşen kediyi yönlendirecek veterinere o anda ulaşamayınca bana gönderdi, ben o zaman dernekte çalışıyordum. Daha sonra 'Klinik açacaksan Cihangir'de aç, 2. kliniğe de ihtiyaç var.' dedi. 15 yıldır Cihangir'de hayvanlara sağlık problemleri için elimden geldiğince yardım etmekteyim. Cihangir deyince akla önce kediler gelir, bizim de hasta potansiyelimizin yaklaşık %70-80'ini kediler oluşturmaktadır. Meslektaşlarımız biz Cihangir'deki veterinerleri kedici olarak bilir ama işin aslı kedi yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Benim de beş köpeğim, üç kedim oldu hayatımda. Şimdiyse 18 yaşında 'Blanş' (Beyaz) adında bir köpeğim var, kliniğimizin en eski üyesi olup gelen hayvanları önce o karşılar, sonra biz tedavisine başlarız."

Mehmet Türkmen

Cihangir Veteriner Kliniği'nin sahibi arkadaşım Mehmet Türkmen de kendi Cihangir'ini şu sözlerle anlattı: "Ne kadar Cihangirliyim?" diye sorunca kendime; "Yirmi yıllık bir geçmişte burada yaşamış olmak, buralı olmaya yeter mi?" sorusu da ardından geliveriyor aklına insanın.

Neredeyse geçmişinde yaşlı İstanbul'a en kadim dostluk yapmış bir semtten bahsediyor olmamız, yaşanmış bunca yılın ardında kimi yitip gitmiş, kimi göçüp gitmiş sayısız insanın yaşamlarını da önceleyen bir konuma çekiyor kişiyi.

Bu zengin, renkli ve uzun geçmişlerin yanında bir yirmi yıllık geçmişle Cihangir'e dair bir şeyler söyleyebilmek bu yaşanmışlıkların yanında nedir ki?

Ama en azından o saygıdeğerlerin anlatabileceği bir sürü değere layıkıyla sahip çıkamadığımızı söyleyebilirim.

Sokaklarındaki kaldırım taşlarından, parklarındaki ağaçlarına kadar pek çok değeri "modernleşen kent koruma anlayışının" çarpıklığı içinde kazınıp yok edildiğini görüp sadece seyirci kalmanın sancılarından bahsetmek mi daha doğru olurdu?

Şu anda var olan güzellik ve değerlerinden de bahsetmek mümkün tabi ki... Ama gönül isterdi, kaybettiklerimizle beraber yaşayabilmeyi Cihangir'i ve bu bütünü örnekleriyle yarına anlatabilmeyi... Neyse ki hâlâ tarihine tanıklık edebilecek kurumuş birkaç ağaç ve İstanbul'u seyredebileceğimiz birkaç boşluk var direnen...

Yine de umut vericidir mahalleli olmak duygusu ve çabaları ve yine de güzeldir sokaklarıyla, evleriyle, insanlarıyla, kedileri ve köpekleriyle yaşamak Cihangir'i."

Efendiler

Mustafa ve Orhan kardeşler de semtin sevdiğim esnaflarından, Karadenizli, güler yüzlü iki kardeş. Dükkânın adı gibi de efendiler. Yakın zamana kadar kedi-köpek-kuş maması, yemi ve çeşitli gereçleri de satan büyük bir marketti, şimdi tamamen pet shop'a çevirdiler, ben oradan hemen her gün sokak kedileri için bir kilo mama alıyorum.

Pipolu sürücü

Beyoğlu Belediyesinin mavi çöp arabası günün muhtelif saatlerinde dolaşıyor Cihangir'de. Birkaç yıl önceydi, Bakraç Sokak'ta duruyordu

araç. Sürücüsünü gördüm elinde bir güvercin, hemen oradaki veteriner Sarper'e götürüyordu. Yolda görmüş, aracın önünden uçmayınca durdurmuş çöp arabasını ve kanadının kırık olduğunu anlamış güvercinin. Çok hoşuma gitmişti bu hareketi, aynı zamanda da ağzındaki pipoyu görmüştüm, kibar, temiz yüzlü bu sürücünün. Hani, Cihangir entel zaten oraya da böyle sürücü yakışır filan demeyin ama, sahiden herkesin sigara içtiği bir ortamda, çöp arabası sürücüsünün Cihangir'de ya da Üsküdar'da, herhangi bir yerde pipo içmesi yeterince ilginç bir görüntü olmalı.

Yılmaz Manav

Akarsu Caddesinde, Özkonak Muhallebicisinin yanında. Eski, asude ve temiz, bir Yeşilçam filminde kalmış bir semtte yaşadığım duygusu. Her şey yan yana ve komşu ve samimi ve sıcak. Yılmaz Beyle yeğeni Ali Tavlak'ın birlikte işlettikleri manav 1981'den beri burada. Karşılarında bir manav daha vardı, iki yıl önceye kadar, şimdi Cafe Firuz oldu. Ermeni ve Rum müşterilerinin çeşitli nedenlerle semtten, ülkeden ayrılmalarına üzülüyor, bunun Cihangir'in nostaljik ve kültürel yapısını etkilediğini düşünüyorlar.

Fotoğrafta arkada görülen uzun boylu Mehmet amca ise uzun yıllardır Cihangir'de, onu hep burada görürsünüz manavın evlere siparişim götürür, zaman zaman da evlere, komşulara odun kesme, kömür gibi işlerde yardım eder, yıllardır hep o dinç görüntüsüyle hiç değişmemiş izlenimi verir, yalnız geçenlerde kolunu kapıya sıkıştırmıştı, bir kolu alçıda diğerinde siparişler yine gidiyordu, "Geçmiş olsun." dedim, o iyimser tavrıyla "Sağ ol" dedi, anlattı.

Saç Sihirbazı

Hem mahallemizin hem de sokağımızın meşhur kuaförü Ali Dal'ın fotoğraflarını çektikten bir hafta sonra kapısında Lale Müldür'le karşılaştım, saçlarını biraz punk gibi kestirmişti, yani bildiğim kadarıyla. Zaten doğrusunu isterseniz Ali Bey'i de Lale'nin yazısı dolayısıyla tanımıştım, hem benim kuaförle işim olmaz, berberim Hüseyin, hemen kilisenin arkasındadır, üç ayda bir gider saç sakal kısaltırım. Ali Bey uzun yıllardır Cihangir'de, Bakraç Sokak'ta, komşumuz yani. En çok meç ve gölgeli saçları seviyormuş, alacalı

renkleri ve saç rengi hakkında çok ilginç yorumlan var. Lale'nin yazısından: "Sarı iddialı bir şeydir, herkes taşıyamaz. Platin insanın yüz şekline göre yapılır. Rus kadınlara siyah yaparsan, ağlar o saç kadının arkasından. Saçı kendi teninizden daha açık renk yapmak gerekir, koyu yaparsan kişiyi boğar, sert gösterir." Görüyorsunuz yani saçın da şairi var, biraz daha konuşsun Ali Dal, al o cümleleri alt alta koy, ister görsel ister yeni şiir yap!

Ali bey Cihangir'le ilgili anılarını yazıyor düzensiz bir biçimde, 500 sayfayı bulmuş, bir ara ayıklayıp bana verecek, ben de Heyamola'nın sahibi Ömer Asan'a vereceğim. Malum kuaförler mahallenin sırdaşıdır, öyleyse benim kitabımda bulamayacağınız Cihangir'in 'gizli', belki de 'gerçek', 'en hakiki' tarihini Ali Dal'ın kitabında bulacaksınız. Dilerim, üzerinde durur, yazdıklarını gözden geçirir de kitap yayımlanır.

Sait ve Rıza Güney

Taksim İlkyardım Hastanesinin karşısından girin, zaten tek yön levhasını göreceksiniz, garajın hemen yanındaki eskici-antikacı dükkânı onların, ya bir müşteriyle konuşurlar, ya Cumhuriyet okurlar, ya da bir masa, sandalye, koltuk her neyse onunla uğraşırlar. Yıllar önce, bir gece Seyhan Erözçelik'e gelip sabah evden çıktığımda, iki koltuk almışım onlardan, sonra da bir kamyonet tutup Kuzguncuk'a götürmüştüm, İdil de antika küçük şeylerden epey almış oradan, evimizde irili ufaklı hayli eşya var yani oradan. Benim ahbabım gözlüklü olanı, Rıza Bey, beni birkaç kez televizyonda görmüş, kitaplarımla ilgili bir iki haber ve yazılarımı okumuş, o yüzden "Hocam aşağı, hocam yukan." Ne var ki son yıllarda hemen hiçbir şey almıyoruz onlardan, ev tıklım tıklım olalı beri...

Oba Sokak

Benim gönlüm Coşkun Sokak'ta ama, Cihangir'in en güzel sokağı diye Oba Sokak anılıyor, yanyana güzel apartmanlar var, üç kızkardeş gibi duran apartmanlardan biri de Frida apartmanı, kekleriyle ünlü Cafe Neva vardı, eczane, berber, antikacı, kuaför, çerçeveci, kuru temizlemeci, ayakkabı-çanta tamircisi var, bir de Aydın Uluçay var, sürekli ilk kattaki evinin penceresinden bakan bir Oba Sokaklı, hep ev giysileri, yani pijamalar içinde, sürekli sigara içerken görürsünüz

kendisini. 40 yıllık Cihangirli, çiçekleri, insanları, ama hepsinden çok da hayvanlan seviyor. Meğer bir taksisi varmış. Sabah 6'dan 11'e kadar işe çıkarmış, sonra şoföre verirmiş, tevekkeli değil, ne zaman geçsem Aydın Uluçay'ı pencerede sigara içerken, birileriyle konuşurken görmem. Sokak çiçeklendirilince evinin önündeki çiçeğe de hemen bir nazar boncuğu takmış!

Şahin Usta

Şahin Başer'i hep elinde çantayla görürüm. Hep bir yerden bir yere, saçları gür, bıyıklı, güleç yüzlü bir usta. Sonra dükkânının Yeni Yuva sokağın başında olduğunu öğrendim, ama hep kapalıydı. Her türlü, her marka beyaz eşyayı tamir ediyor. Aileden geliyormuş ustalığı, 6 yaşında başlamış, sanat okulunu bitirmiş, tamirat konusunda çok ünlü olduğu için her semtten müşterisi var. Randevularına çok sadık olduğu için İngilizlere benzetiyorlarmış onu. Kesinlikle yenilgiyi kabul eden bir yapısı yokmuş, arar, sonuna kadar gider ve mutlaka tamir edermiş. Bizim henüz kendisine tamirat işimiz düşmedi, birkaç kez elektrik süpürgesi torbası aldım o kadar, ama işimiz düşse muhakkak sonucun iyi olacağına inanıyorum, insana böyle bir güven ve duygu veriyor çünkü, eski zaman adamlan gibi.

Kiraz ile Nar

Yeni Yuva'nın başında şanssız bir dükkân var, ne yapıldıysa işlemedi, en çok da lokanta, kafe yapıldı, tutmadı. Orada yıllar önce Kiraz diye ev yemekleri yapan bir restoran açmıştı Necdet Tosun'un oğulları, Gürdal ve Erdal kardeşler. Gürdal kısa bir süre sonra hayata veda etti. Yılmaz Erdoğan da o zaman Cihangir'de oturuyormuş, ardından bir şiir yazmış, kısa bir bölüm:

Tam soruyordum:

'Madem ölecektin, niçin bu kadar güzeldin?'

Peçetedeki balığı

gördüm

ağlıyordu,

Niçin ağlar peçetedeki balık?

diye sordum:

‘Bir mendil niye kanarsa ondan dedi Gürdal

Dokunaklı bir şiir. Kiraz Restoran fazla sürmedi, kapandı.

Zaman geçti, 9-10 yıl sonra bu kez ‘Nar diye bir lokanta açılınca, kendi kendime ‘Kiraz, Nar, adlarınız gibi işleriniz de güzel olsa keşke’ dedim üzülerek. Kızımız Nar 7-8 aylıktı, önünde bir de resim çektirdik, bir öğlen de yemek yedim, bir yıl sürdü sürmedi Nar da... Zaten hiç müşterisi olmuyordu, geçerken üzülüyordum, ama her öğlen de gidip yemek yiyemezdim, şimdi kapandı ne yazık ki! Yerine bu sefer tutacak bir iş kuruldu, ganyan bayisi açıldı. Yani biz bu mahallede oluruz olmayız, oraya bir daha lokanta açmayın, açarsanız da adını Çilek filan koymayın, uğurlu olmuyor!

Benim ve Dostlarımın Cihangir'i

Tenha ile İstanbul

"Düzyazı: 100 Yazı" (Merkez Kitaplar, 2006) adlı deneme kitabımda yer alan "Tenha ile İstanbul" yazısı, benim İstanbul'la ilk karşılaşmamı, ilk çarpışmamı anlatır. Ondan bazı bölümleri kısa kısa aktarayım.

"...Herkes kendi İstanbul'una geldiği ve herkes kendi İstanbul'una sahip çıktığı için, bu şehir herkesin İstanbul'udur.

... İstanbul'un bana fazla geldiğini biliyorum. Ben de çokları gibi İstanbul'a fazladan geldiğimi de biliyorum.

...Herkes kendi İstanbul'unu yazar. Ruhunu henüz şeytana satmamış herkes, hâlâ İstanbul için içinde bir şeyler bulup çıkarabilir.

...Ben bu şehre henüz gelmedim. Bu şehirden gidince de gitmiş olmayacağım. Bu şehir kimseyi sevmiyor, kimsenin de bu şehri sevdiği filan yok, artık azınlık sayılabilecek yedi kuşaktan hakiki İstanbullular dahil. Sanki bu şehir kocaman bir şikâyet kutusu, ve sanki mecburi iskana tabi tutulmuşuz gibi.

...Şimdi İstanbul'da olmak vardı duygusunu en çok bu şehirdeyken taşıyorum. Başka bir İstanbul aradığımdan değil. İstanbul'un bu ve burası olduğunu biliyorum, dönüşü olmadığını da biliyorum. Fakat kendimi bu şehrin yerlisi, sakini olmak bir tarafa, konuğu bile hissedemiyorum.

...İstanbul'u düelloya davet etmiyorum. İstanbul'un kimseyle düello edecek hâli yok. Kim bilir belki o da İstanbul olduğunu unutmuştur. O da İstanbul'un peşindedir şimdi, tanımadığı milyonlarca insanla, bilmediği lehçelerle, daha önce hiç duymadığı kokularla, korkularla,

görmediği renklerle, bu kalabalığın içinde İstanbul da ‘tenhayı anyordur belki. Gidecek tenhası olmadığını bile bile!”

1993 senesinde, yani İstanbul’a geldiğimin 10. senesi şerefine İstanbul’a uzunca bir yazıyla ‘teşekkür’ etmek istemişim belli ki! Bu yazıyı bitirirken de kıssadan hisse babında 10 madde sıralamışım, bakalım ukala mı bulacaksınız, sinik mi, fazla taşralı mı yoksa edebiyat yapmışsın mı diyeceksiniz? Bu yazının üstünden 17 sene geçtiğini de düşünerek okumanızı rica ederim.

“1. Herkes kendi İstanbul’una gelir, herkes kendi İstanbul’unda yaşar.

2. ‘Fakat İstanbul’ diye söze başlayan, kendi sözünde kaybolur.

3. İçimizdeki İstanbul’u, dışımızdaki İstanbul’da oturtacak yer bulamadığımız doğrudur.

4. İstanbul’a fazla ve fazladan gelenimiz pek çoktur.

5. Tam bir İstanbullu olmak için bu şehri unutmak ve bu şehrin de bizi çoktan unuttuğunu kabul etmekten başka da çaremiz yoktur.

6. İstanbul’u bulmakla yitirmek arasında öyle sanıldığı kadar uzun bir mesafe yoktur.

7. İstanbul’a yerleşmek hayal, yerleştiğini sanmak bir avuntudur. Konuk yoktur İstanbul’da, herkes yolcudur.

8. İstanbul’da ikamet etmekle, İstanbul’a gelmek arasında hiçbir ilişki yoktur.

(Not: Bu cümlenin anlamını şimdi okurken çözemedim, ne demeye yazmışım ve ne demeye geliyor, hiçbir şey anlayamadım!)

9. İstanbul bizi unutmadan önce kendisini unutmuştur.

10. Bu şehirde tenha bir tesadüften ibarettir.”

Cihangir hayatım

Cihangir’e taşındım. 25 Ekim 1996’da Idil’le burada evlendik, o da zaten iki sokak ötede oturuyordu. Bu ferah ve güzel eve taşınınca kediden korkan bana da bir hâller oldu. Başka bir bahiste elbette anlatacağım ama, İdil’in kedi sevgisinden ötürü üç aylık bir kız aldık bir arkadaştan, adını Mısır koyduk, sonra onun da bir kızı oldu: Kiraz. Ne yazık ki Mısır’ımızı 31 Mayıs 2007’de 8,5 yaşındayken o amansız hastalığa kaptırdık, ‘incitmebeni’ hastalığına. En çok sevdiğim şiirlerimi, “40 Şiir ve Bir”i de bu evde yazdım. İmranlar Bakkaliyesini işleten Ahmet Bey’le İmran yengeyi de bu sokakta tanımıştık. Alman Hastanesinin yan kapısında, Oba Sokağının köşesinde yan yana duran iki seyyar satıcıdan, birer kilo elma, portakal, mandalina ya da yazın şeftali, kiraz, çilek almayı gelenek hâline getirdik. Şimdi ikisi de yok, umarım memleketlerine gitmişlerdir, bazılarının memleketi erken memleket denen ölüm oluyor ya.

17 Ağustos Marmara depreminde iki gün Cihangir Parkı’nda yattık. Apartman sakinleriyle komşu olunabileceğini de bu apartmanda gördük, yaşadık. Ev toplantılarını geçen yaz bahçeye taşıdık, Ağustos’tu yine ve çılgın bir yağmurun altında şaraplar içtik, şarkılar söyledik. Siirtli türbanlı komşularımız da gecenin başlangıcına tadı damağımızda kalan bir perde pilavı ile katıldılar. Ramazan, Muharrem ve Christmas bizim apartmanda komşuluk yapıyor kısacası.

Ve kızımız Nar, 10 Kasım 2007’den beri Cihangir’de büyüyor. Onun ilk evi Lenger Sokak’ta oturduğumuz bu ev.

Burası Cihangir, bazıları için eski bir semt, bazılan için bir ada, bazıları için ‘entel’ mekânı, benim içinse 15 yıldır bir ev ve bir sokak. Bazen birisi, bazen ikisi de, bazen ikisinden az, bazen ikisinden de fazla bir şey, bir yer. İçinde İstanbul geçen dört şiirimden üçü Cihangir’de yazıldı, biri doğrudan Cihangir için yazıldı. Biraz da üstat

Yahya Kemal'e nazire gibi oldu, kaçınılmaz olarak öyle oldu. "Mavi" başlıklı o şiirin bir bölümü şöyle:

Ben inanmak için şiir yazıyorum, gözlerin
neyi hatırlatıyorsa ona inanıyorum, gözlerin
Cihangir'i hatırlatıyordu, hayal içinde fakir
Üsküdardan o rüyaya baktım. Maviydin
bir özletip bir geri çekiyordun denizlerini.

Ağustos bahçesinde konuşma

Bizim bahçe, inmesek de çıkmasak da, Cihangir'in nadir büyük yeşil alanlarından biri. Yalnızca bizim apartmanın bahçesi değil elbette, Bakraç Sokağı'nın devamındaki birkaç apartmanın, Güneşli Sokak'taki kimi apartmanların ve Susam Sokak'tan bazı apartmanların bahçeleri de var. Gizli bahçe, saklı bahçe diyelim de Tanrı nazardan saklasın, 'mütayit'lerden, yeni nesil 'trendy' kafe-bar işletmecilerinin hırsından, iştahından, açgözlülüğünden saklasın! Çünkü bizim apartmandan Erten Bey ilgileniyor bahçeyle, her yıl bahçıvan geliyor, çiçekler, bitkiler ve ağaçlarla ilgileniyor, aynca kameriyesi var, yolların karosu filan tamam, aydınlatması da öyle. Ben farkında değilim, İdil Google Earth'e bakmış, Cihangir haritasında en yeşil görünen yer bu bahçeler avlusu işte. Fena olmadı galiba, eh, nereden baksan 6-7 bahçe kış kışa, bahar bahara, güz güze, yaz yaza ve bu kadar kelime oyunu yeter yüz yüze bakıyorlar, o yüzden avlu sayılırlar, sanırım bundan da mutlu olurlar.

17 Ağustos 1999 depreminden tam bir yıl sonra, sanırım ilk ve son kez apartmanın bahçesinde toplanmıştık. Ev sahibimiz Martina'nın fikriydi, o zamanlar annesi Maria ve iki çocuğu Kaan ile Can'la birlikte oturuyorlardı, sonra Nişantaşı'na taşındı. Sonra bizim Orhan Alkaya'nın boşalttığı daire, Makbule hanım ev sahibi, orada oturan sevgili arkadaşımız elektronik mühendisi Kenan, ki apartmandayken hayli ahbaplık etmiştik, o da Maçka'ya taşındı. Bir kez de Barselona'da karşılaşıp felekten bir gece çalmıştık, ama hakikaten şahane bir geceydi. Adını unuttum şimdi Fransızların FNAC benzeri kitap, cd, dvd satan büyük zincir mağazalarından birinde flamenko raflarına eğilmiş cd seçiyordum, epey bir zaman sonra, benim gibi eğilmiş biriyle kıç kıça gelince gayriihtiyari 'pardon' dedim, adam döndü, bizim Kenan. O da tango hastası olduğu için, arkadaki tango rafından cd seçiyormuş. O akşam bizi Tango Dostları gibi üyesi olduğu bir

kulübün Barselona'daki tango gösterisine götürdü, bizim halk eğitim merkezi tarzında bir yer, yani bir tür mahalle örgütlenmesi. Çıkınca, biz de onu, günlerdir Barselonata semtinde, yani yoksulların denizli semtinde her akşam gidip, hem şahane deniz ürünleri yiyip, hem biralar içip hem de çok az para ödediğimiz, bu arada çok güzel garson kızlan olan mahalle barına götürdük, vakit biraz geç olduğu için bize bir yer ayarlandı, yoksa kuyruğa giriyorsun, adını deftere yazıyorlar, bekliyorsun, birileri kalkınca sen oturuyorsun. Orada karnımızı doyurup biraları götürdükten sonra da Plaza Real'e gidip sabaha kadar o meydanda bira, sigara içip sohbet ettik. Kenan'ı zaman zaman özlüyorum. Bu bahçe buluşması Martina'yla onun fikriydi.

Bizim alt katımızda oturan ev sahibi Siirtli komşular gecenin başına katıldılar; şaraplar, biralar çıkınca müsaade isteyip gittiler. Malum tesettür meselesi. Fakat dedim ya bizim apartmanda Ramazan orucu da tutulur, Kurban Bayramı da kutlanır, Paskalya yortusu, Christmas da yaşanır, dinlisi, dinsizi, Müslümanı, Hıristiyanı, Alevisi, Sünnisi, ateisti, deisti, inançlısı, düzcinseli, eşcinseli, hepsine yer vardır, vardı. Galiba Cihangir'in son yıllardaki önemli farkı da bu diğer pek çok semtten.

40 yaş fotoğrafı

Kumrulu Yokuşu'nun başında, Can Market'in yanında, bir fotoğrafım vardır. O fotoğrafı sonradan şiirlerimi, yazılarımı yayınlayan kimi dergiler, örneğin Hürriyet Gösteri dergisi, söyleşilerimde kullandı. Benim de demek ki sevdiğim için kullandığım birkaç fotoğrafımdan biri. İdil'in çektiği bir fotoğraf bu. 39 yaşımdan beri fotoğraflarımın % 90'ını karım çekmiştir. Geri kalanların bir kısmını sevgili arkadaşım, şair ve fotoğraf ustası Merih Akoğul, Bulut Burak Yıldırım, gazetelerin foto muhabirleri çekmiştir. En çok da İdil'in ve arkadaşlarımın çektikleri, benim en sık kullanılan fotoğraflarımdır, portrelerdir.

40 yaşıma girdiğim gün, Cihangir'de ev tuttuğumuz gündür. Görüyorsunuz benim de bu projeyle 40 yaş üzerinden bir ilişkim var, 40 yıldır Cihangir'de oturmuyorum, ama 40 yaşımdan beri Cihangir'de oturuyorum. O gün tarihlerden 14 Ekim 1996 cumartesi günüdür ve 1956 Eskişehir doğumlu benim kırklara Cihangir'de karıştığım gündür.

İdil'le iki yıldır, öyle denir ya, çıkıyorduk! O önce Moda'da oturuyordu, sonra Cihangir Havyar Sokak'ta küçük bir eve taşınmıştı, ben Paşalimanı'ndan Gümüşsuyu'na taşınmıştım. 14 Ekim Cumartesi gününden önceki gece, neredeyse sabaha kadar içki içmiştik.

Çok sevdiğim, Türk şiirinin büyük eleştirmenlerinden, şimdi uzaklarda ve hasreti her gün canımda tüten canım abim Mehmet H. Doğan İzmir'den İstanbul'a gelmişti, kitap fuarı ya da YKY'de bir konuşma, bir jüri toplantısı, her neyse, bunlar bahane, aslolan hasret gidermekti. Onun İstanbul'daki hem yakın hem de meyhane arkadaşları olarak, zaten meyhane arkadaştan da yakın arkadaşlardan olur; geldiğinde genellikle Orhan Alkaya, Seyhan Erözçelik, Turhan Günay, bazen Orhan Koçak, Metin Celal ve ben toplanırdık, Refik, Yakup, Çiçek Pasajındaki Bayram'ın Yeri-Seviç gibi meyhanelere giderdik. Bazen Ankara'dan gelen Mahmut Temizyürek gibi arkadaşlarımız da olurdu. 40 yaşımın bir gece öncesi de böyle uzun bir meyhane akşamı yaşanmıştı, bazen de sohbet bitmez, meyhane kapanır ama kafalar, bilinçler, gözler, dikkatler açık olurdu ve birimizin evine gidilirdi. Yakın arkadaşım şair, tiyatrocu Orhan Alkaya Cihangir'de oturuyordu, fakat evini hiç görmemiştim. Biraz da buna o zaman sürmekte olan kedi korkum neden olmuştu. Lale Mül-dür'ün, Seyhan Erözçelik'in ve Orhan'ın, yakın şair arkadaşlarım oldukları hâlde evlerine biraz da bu yüzden gidemiyordum. Orhan'a gidilecekti, o zamanlar iki kedisi vardı, ben gitmek istemedimse de "Kedileri bir odaya kapatırız." sözü üstüne gittim. Orhan Alkaya'nın birinci kattaki evine geldik, uzun bir koridora sahip genişçe bir evdi. Karısı ünlü art direktör ve tasarımcı Nazlı Ongan uyuyordu. Neyse kediyle ilgili pek sorunum olmadı, bir iki karşılaştıysak da o benden korkmuş olmalı ki, pek ilişmedi! Sabaha karşı artık herkesin uykusu gelmeye, içki hepimizi iyice etkisi altına almaya başlayınca, Seyhan'la Mahmut, Orhan Koçak'a, biz de İdil'in iki yıldır oturduğu Havyar Sokak'taki küçük evine gittik. 100 metre ilerdeymiş meğer.

Öğleye doğru uyandık, sokağa çıktık. Kumrulu Yokuşu'nun başında İdil fotoğraflarımı çekti. Sonra da ev bakmaya başladık, birkaç dakika sonra sabaha karşı çıktığımız apartman dairesinin önündeydik. Orhan'ın giriş katında oturduğu dairenin en üst katı boştu. Tekrar kapıyı çaldık, Orhan da uyanmıştı, iki üst kata çıktık, kapı açıldı, yaşlıca, zarif bir hanım ve sonradan kızı olduğunu öğrendiğimiz gözlüklü bir hanım açtılar kapıyı. Orhan 'Nasılsın Tante Maria?' diyerek yaşlıca hanımı öptü, diğerine de 'Martina bunlar benim en yakın arkadaşlarım ve ev arıyorlar, sizin daireyi görmüşler' dedi.

Tanıştık, çıktık, evi gezdik, tabii çok beğendik, o gün karar verdik, pazartesi günü de depozitosunu vererek evi tuttuk. Tanrı herkese böyle ev tutma nasip etsin. Bir dakika içinde evi görüyorsun, beğeniyorsun, ev sahibi en yakın arkadaşının anne babasının en yakın arkadaşları çıkıyor; tertemiz bir ev, bizi bekliyor, ne emlakçı ne aylarca ev arama, hiçbir dert yok, evi tutuyorsun. 14 yıldır oturduğumuz ev orası işte. Lenger Sokak No: 17/6 Demir Palas. Martina Kutluçınar'ın dairesi. Çok güzel bir apartman dairesi, tam da kitabın başında anlattığım 20. yy'ın ilk çeyreğinde yapılanlardan. Hani Cihangir'le ilgili yazılarda geçen yüksek tavanlı ve geniş evlerden. Bir ana kapısı var iki kanatlı, bir de normal servis kapısı. Salonu, 4 odası çok geniş, ama ne var ki asansör yok, her katta bir daire var ve biz en üstte, 6. katta oturuyoruz, iki yıl önceye kadar inip çıkıyorduk ama, 2007nin 10 Kasım'ında kızımız Nar dünyaya geldi ve şimdi onu indirip çıkarmak bizi hayli zorluyor. Hem bu yüzden hem de en üst kat olduğu için yıllardır ısınma sorunu yaşadığımız ama iki yıl önceye kadar da nimetleri külfetlerinden fazla olduğu için oturmaya devam ettiğimiz bu evden, ne yazık ki, siz bu kitabı okurken çoktan çıkmış olacağız. Cihangir kitabı yazan bir adamın kitap 2010'da çıktığında başka bir semtte oturuyor olma olasılığı biraz tuhaf, ama vaziyet bu. Hâlâ o evdeyiz, ama bu kitabın 3. baskısı çıktığı zaman orada olmayacağımızı iyi biliyorum.

Lenger Sokak

Lenger Sokak kısa bir sokak. Fındıklı'dan gelip Akyol'dan çıkıp, sola değil sağa döndüğünüzde ve parkın köşesinden ilk sola kıvrıldığınızda başlar, sağ tarafının yarısını parkın duvarı kaplar, sağlı sollu toplam on beş apartman filan vardır. Bizim tesisatçı Hasan Usta'nın dükkânı, biraz daha ilerleyince şimdi ne yazık ki kapalı olan Kay's restoran, karşı köşesinde anahtarcı Bahri, onun karşı köşesinde Don Pietro pizzacı, hemen yan tarafında, Güneşli Sokak'ta Şaban Ustanın elektrikçi dükkânı, az ilerisinde Veteriner Yasin, biraz ilerde köşede şifacı doktor Cevat'ın 'Dihun'u, karşısında Park Gıda Hacı Bakkal, fazla uzaklaşmadan sokağa dönelim... İki Hüseyinlerin Cihangirpark Emlakçısı. Hasan'a çok işimiz düştü yıllar içinde, iyi, saygılı bir insandır. Şaban Usta da öyle. Bahri'ye de epey işimiz düştü çünkü hem anahtarcı, bir de az da olsa araba alım satımı yapıyor sanınm. Bizim yıllarca kapımızda bekleyen 1973 model yeşil bir vosvosumuz vardı, adı olmaz mı elbette adını Hayta koymuştuk, biraz Haydar'a benziyor ama, karım koydu adını, biraz haytalık yapsın, gezsin, tozsun diye. İyiydi, hoştu, tar tar tar güzel, karakterli bir sesi de vardı, eh

gözlerinin rengi de güzeldi, yeşil, dürüst insanların karakteri biraz ona da geçmişti hafif sertti, karım o yüzden 'kamyon şoförü gibi kaslarım oldu' diyordu Hayta varken. Benim yok, çünkü otomobil kullanmayı bilmem, merak da etmedim, bu yaştan sonra da... Eskiden evi tarif ederken önünde yeşil vosvosun olduğu sarı bina diyorduk. Hatta şair arkadaşım Baki Ayhan T., benimle yaptığı bir söyleyişe ondan başlıyor, sağ olsun yeşil Hayta'mızı da anıyordu. Cihangirpark Emlak önce pvc dükkânı olarak açılmıştı, İbrahim açmıştı, sonra kardeşi Hüseyin geldi, emlakçıya çevirdiler, Hüseyin Gökçe uzun boylu, şimdiye dek üçü yerli biri yabancı 4 filmde oynadı, şimdi diğer Hüseyin'le birlikte ortak çalıştırıyorlar. Kibar insanlar, bugünlerde bize ev bulmaları gerekiyor, 4 oda 1 salon, 180 m2 civarında, ve 2500 TL'yi de geçmeyecek! Bulamazsanız kitaba yazmam diye tehdit ettim onları! Hemen yanlarındaki Don Pietro'da ise pizza ustası Recep var, yılda bir kere filan pizza almamıza rağmen, özellikle bizim araba için boş yer tutulmasında çok yardımcı oluyorlar, fakat keşke pideci olsalardı, pideyi çok severim her gün de yiyebilirim ama pizza öyle değil, kırk yıl yemesem aklıma gelmez! Pizzaları güzel! Bizim yanımızdaki yeşil apartmanda da ünlü Miss Pizza'nın sahiplerinden Elif Hanım oturuyor, tanışırız, bir iki kez sokak köpeklerinin korunması konusunda uzun uzun konuştuk. Bir köpeği var, bazen sokak köpekleri onun köpeğinin aşkından gelip apartmanın kapısında yatıyorlar, apartmandaki insanlar da 'Haydar Bey artık köpek de beslemeye başladı kapının önünde' diye bana bozuk atıyor! Pizzaları güzelmiş, insanlar İstanbul'un başka semtlerinden gelip oradan pizza yiyorlarmış, 27 Temmuz Pazartesi akşamı 14. nişanlılık yılımızı kutlamak üzere Narımızı da alıp Miss Pizza'ya gittik, hakikaten İdil'le bana bir pizza yetermiş, hem doyurucu hem de çok lezzetliydi, iki pizza ısmarlayınca fazla geldi ama o lezzeti yarım bırakamazdık!

İmranlar Bakkaliyesi

Tabii Don Pietro deyince üzüldüğüm iki şey var: Orası eskiden benim çok sevdiğim yoksul bir karı kocanın bakkal dükkânıydı. İmranlar Bakkaliyesi. Zayıf, usul sesli Ahmet Beyle karısı geleneksel örtülü İmran yenge. Konya'nın Karapınar ilçesinden, bir de oğulları vardı, şişmanca, pembe yanaklı, pek mahcup bir çocuk. Birkaç kez derslerine yardım etmiştim çocuğun. Hepsi tek tek kimsesiz, sonra Ahmet bey İmran yengeye tutunmuş gibiydi. Çoğu kadın gibi o da kocasından daha becerikli olanlardandı, bir anlamda bakkalı o çekip çevirir, 'o ağnamaz, hesaba pek aklı ermez' diye hesabı o yapar, o toplardı, kocası da sessizce dururdu yanında, sessizlik mi gülümseme mi ikisi

birbirine karışırdı Ahmet Bey'in yüzünde; tuhaf, ama kimsesiz bir ifade hep dururdu, yerleşikti yani. Fazla bir şey almazdık tabii herkes gibi, markete dadanalı çok olmuştu, bir yandan da gazete, dergi köşelerinde bakkallara ağıt yakardık, kahraman bakkal süpermarketlere karşı olsa ne yazardı ki hem? Eskiden her köşebaşında bir bakkal varken şimdi onun yerini emlakçılar, pizzacılar, anahtarcılar, kafeler almıştı, biraz da sayemizde böyle olmuştu. Marketten karı koca torbaları yüklenmiş gelirken, bakkal dükkânlarının kapısında oturan Ahmet Bey ve İmran yengeye selam versek mi görmezden mi gelsek bilemiyorduk. Sigara, ekmek, bazen rakı, bira, gazete alıyorduk bakkaldan. Yurt dışına uzun gezilere gittiğimizde, ben bir gün önceden gazete listesini veriyordum, o zamanlar da ne varsa bir sürü gazete alıyordum, Radikal, Yeni Yüzyıl, Gazete Pazar, Cumhuriyet, Hürriyet, onların kitap ekleri, hafta sonu ekleri, hepsini gün gün yazdırıyordum, unutulmasın diye. Ufacık bakkal dükkânında benim 15 günlük gazeteler dağ gibi birikmiş oluyordu ekleriyle. Sapıklığın sonu yok. Şimdi bazen günde bir gazete alsam mı, hangisini almasam diye düşünüyorum. Ee, ne de olsa internet çıktı...

Bir defasında yurt dışından dönüşte gece yarısı evde olacaktık, ben İç Anadolulu olduğum için ekmeksiz yemek yiyemem, o zamanlar cep telefonum da yok, havaalanından bakkala telefon edip, kapımıza iki ekmek bıraktırmıştık. Adamcağız yine anlamamıştı, karısı İmran yenge merak edip sormuştu, 'Ee Haydar bey siz evde yoksunuz uzun zamandır', ben de yurt dışından aradığımı söyleyince de bir şey diyememişti. Ne desin kadıncağız benim gibisine! Her gün gece yarısına kadar açıktı dükkânları, Ahmet Bey ilk başlarda kapıya çıkıp sigara tüttürürdü ara sıra, bir ara hastaneye yattı, sonra sigarayı da bıraktı, zamanla Tekel'den rakı, sigara da alamaz oldular, sanırım peşin para vermek gerekiyormuş, sonra o ufacık yerin sahibi fahiş bir kira istedi onlardan, biz üç beş kişi aradaki farkı ödemek istedik. Sonra bir gün ansızın gittiler, vedasız, sessiz, sitemsiz... Bazen özlerim onları, merak ederim, ama bir daha hiç görmedim.

Kay's

Orası Don Pietro oldu sonradan, Kay's'in pizzacısı olarak açıldı önce. Kay's, Cihangir'in en eski yenilerinden, yani Özkonak, Kristal Büfe filan gibi klasiklerden sonra mahalle arasına ilk açılan restoran. Kay adında Avusturyalı bir hanım açmıştı, o zaman bir kere mi ne gittik,

biraz aksi bir hanımdı. Devamını bilmiyorum, ülkesine mi döndü, burayı mı devretti ne olduysa, Kay's'e bir hareketlilik geldi. Zaten önemli bir müşteri kitlesi devralmışlardı, hemen hepsi ecnebilerden oluşan. Çoğunluğu da Alman. Yeni sahipleri de Almanya'da 20 yıl yaşayan Suat'la orada doğup büyüyen eşi, bir de ortakları vardı, top sakal, bir ara ayrılıp Taksim'de Bambi'nin yanında sosis dükkânı açtı, galiba change bürosu da onundu Sıraselviler'deki, sonra tekrar döndü. O zaman nadiren de olsa biz de gitmeye başladık Kay's'e. Bir de sıkı Fenerbahçeli, iri yan, atkuyruklu bir garsonları vardı. Avrupa mutfağı ağırlıklıydı, yabancı biralar da olurdu, ve her zaman dolu olurdu, yer bulunmazdı. Yemeğe pek az gittik oraya, genellikle Asmalımescit'ten meyhane dönüşü bir iki bira daha yuvarlamak için giderdik, aynı kabulü görürdük, komşuyduk ne de olsa. Sonra dışarıya da bir iki masa çıkardılar, orada ara sıra bira içmeye giderdim. Geçen yıl, önce 3 gün, 5 gün derken, baktım hiç açılmıyor, sordum, apartmanın üst katındaki avukatlarla aidat meselesi yüzünden tartışınca avukatlar da bir punduna getirip kapattırmışlar. Çok üzüldüm. Gece gelirken o karanlık sokağın köşesinde yanan bir ışıktı orası, insanı çeken bir yerdi, her zaman gitmesek de görmesek de içerde insanların yediğini içtiğini eğlendiğini bazen doğum günü ve özel günler kutladığını bilirdik ve bundan mutluluk duyardık, çok sevimli bir yerdi, sahipleri de başta Suat olmak üzere çok sevimli insanlardı. Şimdi o ışığı çok özlüyorum, ama açılması için bir ümit var gibi görünmüyor hiç. Zira Suat, Don Pietro'yu da devretti. Yazık oldu Kay's'e. Köşedeki fenerimize, feneri söndürdüğümüz yere.

"Şehrin Rüzgâr Yakası"

"Burası, döne kıvrıla inen dik bir yokuşa tatlı bir eğimle bağlanarak ucu denizde biten, yol gösterici bir sokaktı. Onun yardımıyla denize varan kayıp yolcuların genelde hatırlamadığı sıradan bir Cihangir sokağı. Eski, yüksek tavanlı, zevkli yapılmış binalar vardı sağlı sollu. Bina cephelerinde kabartma ince motifler, girişlerinde vitraylar, duvar resimleri, dairelerin giriş zeminlerinde hoş desenli çiniler bulunurdu. Kapı ve pencere kulpları, mutfak banyo muslukları, daire kapılarının gözetleme pencereleri, eskilerin ince zevkini yansıtıyordu. Bütün evlerin içinde, özellikle de merdiven boşluklarında, o devirlerden kalma rutubetli bir hava hâlâ dolaşır dururdu." (Tuncer Erdem, "Lenger Sokak: Şehrin Rüzgâr Yakası", İstanbul Sokaklan-101 Yazardan 100 Sokak, Haz:Murat Yalçın, YKY, Şubat 2008, sf.311-2) Tuncer Erdem, çok sevdiğim bir yazar, şair ve çizer. Bu yazısının yer aldığı kitapta benim de bir yazım var, ama ne yazık ki Cihangir'den

bir sokak değil, Beyoğlu'ndaki Çukurçeşme Sokağı'nı yazdım. Nedenine gelince, o yazıda da anlattım, Lenger Sokak diye geçiyor ama, artık Fındıklı'dan Sıraselviler'e, Cihangir'e çıkan bir cadde hüviyetini taşıyor, sokak deyince benim aklıma örneğin Batarya, Tüfekçi Salih, Sirkeci Mescit, Kamacı Ustası, Coşkun, Anahtar gibi sokaklar geliyor. O yüzden bu sokağı yazmadığıma üzüldüm ama Tuncer Erdem'in yazmasına da çok sevindim. Komşuymuşuz meğer bir zamanlar, belki de hâlâ komşuyuzdur kim bilir! Bir ara Tuna Kiremitçi iki apartman yanımızda oturmuş; konuşurken ortaya çıktı, ama birbirimizi hiç görmediğimiz de ortaya çıktı. Sonra bizim karşımızdaki Cihangirpark Emlak'a uğradığımda küçük Hüseyin'le (Gökçe) diyelim, çünkü onlar iki Hüseyin, Tuna'nın samimi bir pozunu gördüm, 'Hüseyin Tuna abiye de evi biz verdik' dedi, 'kiraladık' anlamında.

Tuncer Erdem'le üstelik yan yana apartmanlarda oturmuşuz, yazısında tarif ettiği yeşil apartman bizim komşu apartman. Demek ki bizim Ahmet Bey ve İmran yengenin İmranlar Bakkaliyesini işlettiği zamanlarda buradaymış: "Sokağa çıkar çıkmaz yüzüne çarptı sabah rüzgârı. Tam kapının karşısında, henüz açılmamış mahalle bakkalının kepenkleri önüne bırakılmış bir kasa ekmek martılar tarafından didiklenmekteydi. Sağ köşedeki Cihangir Parkı yine evsizlerle doluydu. Yerlere atılmış boş şişeler, rüzgârda uçuşan gazeteler ve pet şişeler sabah dağınıklığındaki bir ev havası veriyordu parka... /... Artık ısınmaya başlayan evde balkon kapısından parka bakan adam, sahibinin yanında çılgınca koşan bir köpekle, torununu gezdiren bir dededen başka kimseyi görmedi. Bakkalın açtığı kepenkler sokağı inletmeye başlayınca, balkon tırabzanına hantal bir martı kondu. Rüzgâr adeti olduğu üzere uğuldamaya devam etti." (agy).

Tuncer Erdem'in yazısının başlığının da işaret ettiği gibi, galiba Cihangir'in en rüzgârlı sokağı burası, onu kesen sokağın adıysa adı üstünde Güneşli Sokak. Zaten yazıda bundan da söz ediliyor: "Sokağın kış yaz eksilmeyen rüzgârı ve uğultusu, bu kış sabahında kapı aralıklarından, pencere boşluklarından sızıp yorgan altlarına, uyuyan bedenlerin sıcak yüzeylerine dek işliyordu." Evimiz en üst kat, ve etrafı da boş olduğu için rüzgârlı, fırtınalı havalarda âdeta 'uğultulu tepe'de bir ev gibi olur, bazen o sesler, hele kışın, insanı hayli korkutur, kapılar çarpar, çatının kapısı çarpar, camlar yere inecek diye korkarız.

10 yıldan fazla zamandır apartman sakinleriyle ve yan apartmanla

anlaşamadığımız konu, kapının önünde kedileri beslemem ve su vermemdir, Apartmanın önü pisleniyor, kedi kokusundan geçilmiyor, vb. gerekçelerle zaman zaman aramız gerginleşir, ama yapacak bir şey yok. Kediler için bizim sokakta üzüldüğüm iki şey var, ilki, bir ana cadde gibi yoğun bir trafik var sokakta, şoförler, hele gece kafayı çekip Cihangir'e geliyorlarsa, yokuşa aldırmadan gaza basarlar, olan zavallı kedilere olur, parçalanmadıysalar, en iyi ihtimalle, ya kuyruklarını ya da bir ayaklarını kaptırmışlardır. İkincisi de bu kadar rüzgârlı ve soğuk bir sokakta, en sıcak yaz günlerinin geceleri bile insanı üşütür, kedilerin üşümüş, büzülmüş hâlleri beni düşündürür. Herhalde yiyecek ve su bulabildikleri için katlanıyorlar.

Lenger Sokak şiirleri

Cihangir'le ilgili şiirler var, sokaklarıyla ilgili şiirler de var, Ahmet Erhan Ülker Sokak'ta otururken yazmıştı söz gelimi. Bir de oturduğum Lenger Sokak üstüne var, birini ben yazmıştım, 'Üçkızlar Evi' adını taşıyor, birini genç şair Olcay Özmen yazdı "Lenger Sokak 17/6" başlıklı bu şiir aynı zamanda bizim evin de adresi. Bir de Tuncer Erdem'in "İstanbul Zamanın Suya İzi" (YKY, Nisan 2009) kitabında yer alan desende bizim ev de görünüyor. Şiirinin adı da 'Lenger Sokak': *Karanlıkta birkaç gölge/ rüzgarlı sokaktan geçti / denize iner gibi / sokak lambası titredi bütün gece / aynalara vuran/ koşuşan köpeklerin sesiydi./ Gölgeler dolaştı/ lambanın altında / şemsiyeleri ellerinde /… / Sahilin soğuğunu / balkon kapısından üfledi / sonbahar / ve yağmur başladı gene./ Sokağı geçen gölgeler / parka girdiler / denizden cavmış gibi /… / Kedili evde kadın / cam kenarına geçti / uykusuz gözlerle / camda süzülen damlalara / parktaki gölgelere baktı / soğuk geçmezdi penceresinden./ Lambanın altında durdu köpekleri kedi, mırıldanırken titredi / sokaktan korkmuş gibi* (agy, s.45)

İnsan komşusudur

"Geçmiş olsun Hasan amca. Galiba mahallemizin gazetesi Cihangir Postasındaki o güzel söyleşiden sonra nazar değdi! Hasan amca ve Esma teyze bizim komşumuz, daha doğrusu biz onların komşusuyuz, 1957'den beri Cihangir'de oturuyorlar, biz mahalleye geleli daha 9 yıl oldu. Çoktur Hasan amcayı görmüyordum sokakta, ikinci karda düşmüş, ayağı kırılmış, Taksim İlkyardım'da yattı birkaç hafta, şimdi eve çıkmış. Cihangir Postası'nın 20. sayısında Mehmet Esen'in yaptığı

söyleşide eski Cihangir'i anlatıyorlar. Belgin Doruk'tan Muhterem Nur'a, ünlülerden ünsüzlere, Türklerden Rumlara, birlikte yaşamanın güzelliğine, komşuluğa bir övgü. Esma teyze diyor ki: '4 numarada oturan Rum madam, biz kömür taşırken merdivende karşılardı bizi. Kızımın ceplerine her seferinde bir şeyler koyardı. Oruçken bana kömür taşıtanlara kızardı." 6 yıl önce Radikal gazetesinde yazdığım bir yazıdan aldım yukarıdaki bölümü.

İkisi de Sivaslı, Hafik ilçesinden; Hasan amca 1944'te askerlik yapmış, Esma teyzeyle beraber büyümüşler aynı mahallede. İstanbul'a temelli gelişleri 1963, yani 50 yıla yakın zamandır Cihangir'deler ve ilkin Cihangir'in ünlü apartmanlarından Cihangir Caddesindeki Cihannüma'da çalışıyorlar. Sonra Lenger Sokak'a geliyorlar. 'Biz Cihangir'i köyümüz gibi seviyoruz' demeleri çok hoşuma gitti. Hasan amca ile Esma teyzenin en büyük sıkıntısı yaz kış, gelip pencerenin önüne park eden araçlar, zaten zemin katta oturuyorlar, görüntüleri kapanıyor, egzos gazı doluyor içeri, gürültü oluyor, onları sürücülerle tartışırken görüyorum çoğu kez, ama yapacak hiçbir şey olmuyor. Biri park etmezse bir dakika sonra başka biri gelip park ediyor. Hasan amcayla aramız başta iyiydi, sonra benim kedi tutkum başlayıp apartman kapısının önünde sokak kedilerine mama, yiyecek ve su vermeye başlayınca biraz bozuştuk. Çünkü kedi nüfusu artmıştı birdenbire, kimi bizim apartmanın kapısında, arabaların altında ve üstünde yatıyor, bir kısmı da yan apartmanların pencere önlerine, kapı önlerine uzanıyorlardı. Yazın Hasan amcaların açık camlarından içeri dalıyorlardı, yaşlı insanlar, hâliyle kediyi çıkarmaları zor oluyordu. Birkaç defa rica etti benden, "Haydar Bey, hayvanları biz de seviyoruz ama, vaziyet böyle böyle.", diye, çok üzüldüm, ona da çok hak verdim; ama benimki de iflah olmaz bir hastalıktı, yapacak bir şey yoktu. Zamanla Hasan amca da alıştı, baktı yapacak bir şey yok! Özellikle kızımız Nar doğduktan sonra tabii daha sıcak selamlaşır, konuşur olduk, Esma teyzeyle de. Tanrı ömür versin ikisine de, bir köroğlu bir ayvaz dedikleri gibi yaşayıp gidiyorlar sokağımızda, Lenger Sokak'ta. (Çoktur görmüyordum ikisini de kapı önünde, geçen gün kızının kolunda gördüm Hasan amcayı, meğer düşmüş, biraz bilincinde bulanıklık olmuş, beni tanıdı, konuştuk, umarım tez zamanda iyileşip evlerine dönerler.)

Erten İvme

Apartmandan bir komşumuz var: Büyük ayakkabı ustası Erten İvme.

Erten Bey, eşi Gönül Hanım, kızları İrem ve Didem, ki şimdi ikisi de evli. Bilgisayar mühendisi İrem bir İngiliz'le evli, yurt dışında yaşıyor, bir kızı var adı Ela. Keman sanatçısı Didem ise yeni evlendi. Erten bey 1955'ten beri Yeni Melek Sinemasının sokağında, 55 yıldır yani, çanta ve ayakkabı üretiyor: "Her yaptığı ayakkabıyı bir sanat eseri olarak görüyor. Hatta bazen satmaya kıyamıyor. Tek üzüntüsü bugüne kadar kendi yarattığı modellerden birer örnek saklayamamış olması." Erten Bey eskiden Kapalıçarşı'dan, Bedesten'den eski Osmanlı kaftanları, kolyeler, küpeler alıp onlarla ayakkabı yaparmış, ayakkabıların tokalarını Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'ndeki öğretmen ve öğrenciler hazırlarmış, ünlü terzilerle ayakkabı defileleri yaparmış. Bir ömür boyu ürettiklerinin hepsini birlikte sergilemek gibi bir düşü olan komşumuz Erten Bey, artık ayakkabı işine gönül veren sanatkârların yetişmemesinden üzgün. Cihangir'e 1972'de Sormagir Sokak'la yerleşmiş, 25 yıldır da bu apartmanda oturuyor.

Tuncay Yılmaz

Hemen karşımızdaki yan yana ikiz iki katlı evlerden biri 'mütayit'e verildi, kısa sürede yerine o asude güzellikten iz taşımayan ucube bir şey çıktı, hani varoşlarda bile daha estetik yapılar var, korkunç bir şey, buraya ibret olsun diye bile fotoğrafını koymak istemem. Tepesine de baz istasyonları dikildi.

Ecnebilere dönemlik kiraya veriliyor. O evin sonradan baz istasyonu yapılan küçük terasında bir akşamüstü konuşmalar, keman sesleri, güzel bir müzik geldi. Camdan baktığımızda yerli yabancı karışık seçkin bir grubun ellerinde kadehler bir kutlama yaptığını gördük. Genç bir adam, baktığımı görünce kadehini kaldırarak gülümsedi, selam verdi. Sonra tanıştık, o günlerde Viya-na'dan yeni gelmiş olan keman virtüözü Tuncay Yılmaz. 20. yüzyılın önemli müzisyenlerinden Andre Gerler ekolünün en genç solist kemancılarından biri olarak tanınıyordu Tuncay Yılmaz. Ahbap olduk, evine gittik, bize konuk oldu ve sevgili kızımız Mısır, Tuncay'ın kedisi Carlos Paşa ile çiftleşti, yani Kiraz'ın babası o ve Tuncay'la aslında dünür sayılırız.

Kızıl kahverengi, büyük, çok güzel bir İran kedisiydi Carlos Paşa, ne yazık ki o Mısır'dan da genç öldü, sanırım 4-5 yaşındaydı. Tuncay Yılmaz'ın iki cd'sini aldım, birbirinden güzel bu albümlerin birinde Tuncay, piyanist Robert Markham'la birlikte çalıyor ve Cesar Franck ile Edward Elgar'ın sonatlarının yanı sıra Brezilyalı kompozitör

Amaral Vleira'nın 1999'da yazıp Tuncay Yılmaz'a ithaf ettiği bir parça da bulunuyor. Tuncay sonra İzmir'e taşındı, yeniden İstanbul'a geldi, ama artık başka bir semtte oturuyor.

Deniz ile Hakan

İdil'in Markom Leo Burnett reklam ajansından arkadaşıydı Deniz, film prodüktörü olarak çalışıyordu, bir iki kez görmüştüm, boylu poslu, şen bir kızdı, kocası Hakan da o sırada Bozcaada'da küçük bir otel işletiyordu, henüz tanımıyordum. Bir Ramazan Bayramı tatili Bosna-Hersek ve Hırvatistan'a gitmeye karar verdik İdil'le, Deniz'e de söylemiş. O güne kadar hiç kimseyle beraber yolculuk yapmamıştık, hele yalnız bir insanla, 'Kocası da gelsin, yoksa gitmem!' gibi bir şey söyledim. Konuşmuş kocasıyla, 'Olur' demiş; biletler alındı, planlar yapıldı ve ilk tanışma havalimanında oldu. Ben Hakan'ı bir sevdim pir sevdim, alkol kullanmayı bırakmış, yükseklerde dolaşmayı da pek sevmeyen Hakan'la daha uçağa binmeden, bende pek nadir olur, 40 yıllık ahbap olduk. Gezdiğimiz 8-9 gün boyunca dostluğumuz iyice ilerledi, araba kiralamıştık, ben Hakan'ın yanından ayrılmıyordum. Döndükten sonra da nerdeyse hemen her gün görüşüyorduk. Ertesi yıl da yine birlikte Moskova-St. Petersburg gezisi yaptık.

Derken Hakan Bozcaada'daki otelin hisselerini sattı, İstanbul'a geldi; bir süre Maslak'taki evlerinde oturduktan sonra bizim sokağa taşındılar, 'körün istediği bir göz, Allahın verdiği iki göz' dedikleri durum oldu. Beyoğlu'ndaki Zarifi'nin girişindeki İstiklal Meyhanesinin işletmeciliğini üstlendiler. Üç yıl yaptılar bu işi. Oraya ne basın bültenleri yazdım, hem de zevkle, Kadınlar Günü, 29 Ekim, Yılbaşı, özel günler... İlk yıl haftada bir mutlaka ordaydık, çok güzel vakit geçiriyorduk; ertesi yıl İdil Nar'a hamile kalınca doğal olarak gidişlerimiz azaldı, üçüncü yıl da işlerin tadı olmayınca, hem en yakın arkadaşlarımız hem de Lenger Sokak'a, 4-5 apartman yanımızdaki parkın tam karşısındaki Recai Bey Apartmanı'nda yaşayan Deniz ve Hakan maalesef bu kitabı yazarken yani 2009 yazında İzmir'e taşındılar; Kırmızı kızları, kedileri Marilyn'i de alarak tabii, bizi oraya bekliyorlar... Lenger Sokak'ı bir de onların varlığıyla çok sevdim.

Fakat doğrusunu isterseniz en çok Coşkun Sokağı'nı seviyorum. Ankaralı, Eskişehirli diyen olabilir, şair diyen olabilir, taşralı filan diyen de olabilir, öyle ya daha güzel sokaklar dururken Coşkun Sokak

da nereden çıktı diyebilirsiniz. Evet, sağ yanındaki apartmanların hepsi de denize nazır, ama ben denizle o kadar ilgili bir adam olmadığım için bunu aklıma bile getirmiyorum. Beni çeken o sokağın loşluğu, yavaşlığı, ağaçların gölgesindeki sakinliği ve uyandırdığı Ankara hissi, bir Ankara sokağının ikindi duygusunu uyandırması.

Nevra ile Haydar ile Cem

Cihangir'deki en yakın dostlarımız Nevra ile Haydar. Cem adlı çok yakışıklı bir oğulları var. Nevra da İdil'in ajansında prodüksiyonda çalışmıştı, oradan tanışıyorlar. Haydar zaten okur yazar bir adam, Cihangir'deki yazarları, gazetecileri tanıyan çok girişken bir adam. Zazaca dahil 3-4 dil biliyor. O da 12 Eylülzedelerden, 5 yıl kadar yatmış içerde, lâkin şimdi biraz liberal, bu yüzden tartışıyoruz zaman zaman. Sultanahmet'te turistik 'Ararat' otelini işletiyor. Gezmeyi, yemeyi içmeyi ve şampanyayı çok seven bir arkadaş, Don Perignon mu ne işte öyle pahalı şampanyalar içtiği gibi yurt dışından gelenlere de ısmarlıyor. Onlarla da 2008 Haziran'ında Slovenya'ya gitmiştik, daha doğrusu bir şiir çeviri atölyesi vardı, Bejan Matur, Tuna Kiremitçi ve benim davetli olduğum, onlar da geldiler. Geldikleri de çok iyi olmuş, çok güzel vakit geçirdik, çevreyi dolaştık. Haydar şenlikli bir adam, ortamı da şenlendirdi. Nevra ise kocasının otelinde değil, bir zamandır mahalledeki Hotel Villa Zürich'te resepsiyonda çalışıyor. Cem de Nar'ı çok seviyor, erkek çocuğu olmasına, yaşı da Nar'dan büyük olmasına rağmen onunla sıkılmadan oynuyor, oyuncaklarıyla oynamasına izin veriyor, barışçı bir çocuk, ki benim ilk damat adayım yani, hem de yakışıklı! Akif Kurtuluş'un küçüklüğüne benziyor!

Şafak ve Haluk Gürgen

Benim memleketten yakınlarım! Eskişehir Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesinde hocaydı Haluk, ben de 1983'de asistan olarak girmiştim fakülteye. Bir yıldan az çalıştım ama o süre boyunca hem şehirde hem okulda en yakın arkadaşımdı, karısı Almanca öğretmeni Şafak da öyle. Çok çalışkan bir adamdır Haluk, 40 türlü iş yapar, herkese de yaptırır, biz de Eskişehir'de üniversitede reklam ajansından dergi çıkarmaya kadar pek çok işe soyunmuştuk. Haluk'la uzun yıllar görüşemedik, sonra o Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı oldu, ben de orada ders vermeye başladım, onlar Cihangir'e geldiler,

Bakraç Sokak'taki Süha Fazlı apartmanında bir ev aldılar, komşu olduk ama henüz ziyarete gidemedik, kahvede, Savoy'da, okulda, yolda görüşüyoruz ikisiyle de. Daha doğrusu onlar Nar'ı görünce, doğal olarak beni gözleri görmüyor. Hemşehrilik dediğin gurbette olur ama, bizimki de Cihangir birader, asri gurbet, bu kadar oluyor işte!

No 27

Havyar Sokağı'nın hemen başındaki üç katlı apartman, şimdiki numarası 23, ama biz orayı hep no 27 diye biliriz. Üç dostumuz orada sanat icra ederler. Yıldırım Arıcı, Paris'ten, Hüseyin Alptekin ve Ali Akay'ın arkadaşları, Hacettepe'den, Bilge Karasu'nun, Oruç Aruoba'nın sevgili öğrencileri. Bir başka sevgili dostumuz Fethi İzan, reklam fotoğrafçılığının önde gelen isimlerinden, Hüsniye'nin kocası, Naz'ın babası. Zekeriyaköy'de Naz'ı büyütüyorlar şimdi. Cihangir'de otururlarken biz de epey dostluk yapmıştık, kedilerimiz de. Mısır ilk kez çiftleşecekti, Fethi'lerin hayli büyük ve biraz da yaşlı kedileri bir kaç gün bizde kaldıysa da duhul olmadı. Galiba bir yıl kadar sonra da hastalıktan yitirdiler. Yıldırım ve Fethi'nin reklam fotoğrafı dükkânları Utopia hâlâ orada, bu kitapta da Fethi'nin bazı fotoğraflarını bulacaksınız, sağolsun kırmadı beni. Yıldırım'la da yollarını ayırdılar artık.

Savaş Çekiç: Türkiye'nin en önemli grafik tasarımcılarından. Bilhassa kitap kapakları ve tasarımı konusunda birkaç isimden biri. Turgay Kantürk'le dergiler çıkardılar, bir de yayınevi kurdular, 10 kitap bastılar, küçük, cep boyu şiir kitabı, benim de "Karton Valiz" kitabım no 27 Yayınları'ndan çıktıydı. Sonra "no" dergisini çıkardılar birlikte. Belli olmaz, bir-iki yıl sonra yeni bir dergiye girişebilirler. Savaş, artık no 23 olan no 27'de güzel işlerini yapmayı sürdürüyor... Ne yazık ki no 27 yıkıldı, yerine yeni bir yapı yapılıyor, Savaş Çekiç Anadolu yakasına, Fethi İzan Maslak'a taşındılar, no 27 efsanesi de böylece bitti!

Kayıplar

İmranlar Bakkaliyesinin orada dururdu eskiden, sonra parkta yatıp kalkmaya başlamıştı. Dilsiz bir kızdı, sürekli sigara içerdi, para verdiğimde elini uzatmaz, paltosunun cebini açardı. Sonra mahalleden

uzaklaştı, bir gördüğümde hamileydi, sonra çocuk ne oldu bilmiyorum, o aralar kayboldu ortadan. The Marmara Otelinin oralarda gördüm hayli zaman, uzaktan beni görünce koşar gelirdi, yine elini uzatmaz, cebini açardı, bir zaman sonra da Gümüşsuyu'nda belediye otobüs durağında yatıp kalkarken gördüm. İki yıldır da görmüyorum, umarım yine görürüm.

Bir de sabahın erken saatlerinde elinde bira şişesi, ağzında sigarası, hafif uzamış sakallarıyla, parkın çevresinde gördüğüm bir adam vardı, yalnızca bir kere para istedi. Gözleri hep kederliydi, hayatta bu kadar kederli bakan değil, bakmayan birini daha tanımadım, gözleri dumanlıydı, kederliydi, ama hiç bakmıyordu. Onu yaklaşık iki yıldır görmüyorum, galiba bir daha da göremeyeceğim.

"Martılar, Cihangir'in köpekleridir" ***Seyhan Erözçelik***

Mustafa'yla (Irgat) Manço Apartumanı'nın (Onun dediği gibi, apartuman. Bundan sonra hep öyle kullanıcam.) üçüncü katındaki dairede oturuyoruz. Ben misafirim. Ama uzun misafir. Bir buçuk yıldır zaten oradayım. Teyzemle küçük bir sorunum çıktı ve Mustafa'ya taşındım. (Gerçi o evde kalmayan da kalmadı.) Benim dönemimde ben ve Ece (Ayhan) vardık. Ece sonradan geldi. Ece'yle çok kavga ettiğimiz de olurdu. Sonucu küslükle bitmeyen kavgalar. Çünkü hem kavga ediyoruz, hem yemek yiyoruz. Anahtarımız yoktu. Kapıyı iterek açıyorduk. Çekerek kapatıyorduk. Çalınacak bir şey de yok zaten. Kitap dışında.

Ben kız arkadaşımla halvet halindeyken, Mustafa, yan odadan Carmina Burana çalardı.

Arka odalardan, manzaralı odalardan birinde, Mustafa'yla laklak ediyoruz. Camlardan şaaap! şaap! sesler geldi. Zangırdıyor. Çerçeveler eski. Martılar sıçıp gidiyorlar. Yalnız sıçmalan öyle normal değil. Dışkılarını neredeyse silah gibi kullanıyorlar. Arkasından da jetler geçmeye başladı. Camlar yine zangırdadı. Mustafa'yla sessizce birbirimize baktık, sonra kahkahalarla gülmeye başladık.

O günden şu iki dize kaldı yadigâr:

“Martılar, Cihangir’in köpekleridir.

Jetler, Türk Hava Kuvvetleri’dir.”

Doğrudur. Cihangir martıları, köpek gibi havlar. Bir hayli de besilidirler.

Ben Cihangir kedilerini severim. Onlar da besilidir ama kedidir.

O apartumanın bir başka dairesinde, sonradan Alper öldürüldü. Polisler tarafından. Alper’i Hisar Kahve’den tanırdım.

Manço Apartumanı, Cihangir’deki ilk mekânım değil. Çok sık Yıldırım’ın (Türker) evinde kalırdım. (Yıldırım için bir şiir yazmıştım ve ithaf şöyleydi: “Yıldırım için, Cihangir kedilerine”. Sonra Yıldırım’ın tek şiir kitabının adı oldu. Yıldırım farkında değilmiş bunun. Bu da güzel değil mi?)

O yıllar, benim üniversite yıllarım. Boğaz dar gelmeye başlamıştı artık. Mısır Apartumanı’ndaki İktisatçılar Lokali herkesi kendine çeken bir mıknatıs gibi. Öğrenciler or’da, çulsuzlar or’da, ressamlar or’da, edebiyatçılar or’da, müzisyenler or’da, tiyatrocular or’da. Elbette bu insanların çoğu, Cihangir’de otururdu. Yakup 2’nin belli bir saati var, kapanıyor, Yakup yay çekiyor. Kepenkleri çekiyor, siz giderken kapatırsınız, diyor. Nereye gideceksin? İktisatçılar Lokali. Or’da gecelediğim de olmuştur. Kulakları çınlasın, Soner bazen göndermezdi. Kıvrıl işte şuraya, diye.

Rahmetli Rafet (Ekiz), mekâna bazen alınırdı, bazen alınmazdı. Alınınca, (her anlamda alıngandı çünkü.) Soner abiyle bir güzel yumruklaşırlardı. Bir gün Rafet, kavgadan sonra bir leğen getirtti, içine girdi ve başından aşağıya buzlu sular döktürttü. Herkes yemeğini yiyor, içkisini içiyor. Bakmıyor, seyretmiyor bile. Çünkü bu vaka-i adiyeden. Performans. Rafet’ten.

Yıldırım'ı, Nur Beyi (Subaşı), Nihat'ı (İleri), Levent'i (Öktem), Müge'yi (Gürman) ve birçoklarını, Sarışın Kürt Cem'i de (Usal) orada tanıdım. Cihangir Caddesi'nin sonundaki kısa sokakta onun da kutu kadar evi vardı. Bir süre de orada kaldım. O küçücük ev bir yatakâne gibiydi. Ahmet Nesin'den Yasemin Alkaya'ya kadar, o evin yatı hizmetinden yararlanmamış yoktur.

O günlerde bir de Bilsak vardı tabi. Orayı anlatmak bitmek bilmez. Cemaatte değişiklik de yok. Rahmetli Mustafa Kemal'i (Ağaoğlu) ve Zümrüt'ü ve Taner'i de ekleyin. Kadro tamam işte. Kimbilir kimleri unuttum.

Konuyu dağıttım. Levent Kazak'la, Manço Apartumanı'nın sokağında, yani aynı sokakta, Sormagir (Başkurt) Sokak'ta ev tuttuk. Şenlik gibiydi o sokak, o zamanlarda. Geceleri saçak altlarında yürürdüm eve giderken. Her an kafana bir şişe düşebilir. Travestiler o zaman sokağa şişe atmayı pek severlerdi. Her ne ise. Mustafa'ya telefon ettim ve 'Mustafa, ben ev tuttum,' dedim, 'bir arkadaşımla. Aynı sokakta.' 'Hangi apartuman,' diye sordu. 'Ürgüp Palas.' dedim. Uzun bir sessizlik oldu. 'Hangi daire,' diye sordu. İki mi, üç mü, hatırlamıyorum şimdi, dairenin numarasını da söyledim. Sonra da, n'oldu Mustafa, diye sordum. 'Ben o evde büyüdüm, ilk otuzbirimi de o evde çektim.' dedi.

Hoppalaaaaa... Kadere bak.

Sonra Mustafa eve uğrayıp her odanın hikâyesini anlatmıştı. Balkon dahil. Haminne ner'de kalırdı, kim nerde kalırdı. Anlatması uzun. O zaman deniz görüyormuş, önü açık. Cahit Irgat eve gelir, balkonda Âşık Veysel'i görüp Mina'ya (Urgan) sinirlenip çıkarmış. Kör denizden ne anlar, diye. Diğer hikâyeler de, bana kalsın.

Velhasıl, Levent'le oturduğumuzda da evin bir özelliği değişmedi en azından. Gelen giden belli değildi. Sonra ben oradan Gümüşsuyu'na taşındım. Levent'le çalışma saatlerimiz farklıydı. O gündüz uyuyor, tiyatroya gidiyor, tiyatrodan sonra da, gece yarısı gibi, onun için hayat başlıyordu. Ben gündüz dokuz-dokuz buçukta işteydim, akşam dönüyor ve on ikiye doğru da yatıyordum. Yürümedi tabi. Ama çok eğlenceliydi.

Gümüşsuyu'ndaki ev dar geldi. Tekrar Cihangir'e taşındım. Akarsu Caddesi, Arbatlı Apartumanı. Giriş katı, ama hangi daireydi, hatırlamıyorum. Acayip geniş bir daire. Evi tutmuşum tam çıkıyorum, Levent'i (Kazak) gördüm merdiven sahanlığında. 'Aa, Levent, n'apıyosun bur'da?' diye, sordum. 'Ben üçüncü katta oturuyorum.' dedi. Sonra Güneş'i de (Kurtulan) gördüm. Bir alt katta da, o!

Yine hoppalaaaaa... Yine kadere bak. Şikâyetçi olduğumdan değil. Hepimiz mıknatıs gibiydik demek ki.

Oradaki dairem de, kısa zamanda otele döndü. Kapı çalınmıyordu. Cama tık tık ediliyordu. Karşıda otopark vardı. Onlara gıcıktım. Geç vakit müzik çalıyorlardı. Kef hoparlörlerimi caddeye bakan cama dayayıp onlara Orhan Gencebay ve hemen arkasından Leonard Cohen ve hemen arkasından Gülden Karaböcek ve hemen arkasından Lou Reed çalıyordum. Chopin, Bach, Cem Karaca, Enternasyonal, İstiklâl Marşı...

Neyse beni anladılar ve gece müzik çalmayı kestiler.

O günlerde Ece'ye ev tutmuştuk el birliğiyle Galatasaray'da. Ev boyandı, temizlendi. Hiç eksik yok. Bir gün kapı çaldı, Ece. Oturduk, sohbet ettik. Sonra da izin istedi benden, Seyhancım ben şende kalabilir miyim? Ne demek Ece, dedim. Kader yine ağlarını ördü ve biz yine Ece'yle aynı evdeyiz. Bunu hep çok merak ettim. Dayalı döşeli ev var, orayı değil, benimkini tercih ediyor. Anladım ki, insan görmek istiyor. Bana gelen giden de çok.

Belli insanlar. Böyle.

Ev sahibim Maria, Macar kökenliydi. Üst katta oturan komşum Nezih Bey de, Can Yücel'in ilkokuldan sınıf arkadaşı çıktı.

Bir avuçtuk. Ve birbirimize yetiyorduk. Misal, kimse aç kalmazdı. İçkisiz kalmazdı. Özgür Yalım, Haydar Ergülen, Orhan Alkaya, Levent

Tayla, Siren İdemen, Deniz Ayral, Gökhan Özgün, Erdir Zat, Yavuzer Çetinkaya, Orhan Cem Çetin, Şirin İskit, Ender Tan, Rifat Güney, Tulya Madra.. Bitmiyor ki...

Sonra Boğaza geri döndüm. Sözünü ettiğim yıllar seksen iki-doksan iki arası. O zamanlar Cihangir böyle değildi. Keşfedilmemişti. Keşfedenler azdı. O günleri arıyor muyum? Bilmiyorum. Benim için uzaklarda şimdi.

Daha anlatmadığım o kadar çok ev, o kadar çok arkadaşım var ki. Kimi hâlâ Cihangir'de, kimi de benim gibi aslına rücu etti.

Ha, Nahit Hanım'ı da en son Cihangir'de ziyaret ettim. Cumhuriyet Caddesi'nde değildi artık.

Cihangir kedileri, Cihangir'in köpekleri martılardan iyidir. Martılar sindirim borusudur.

Biz sindirim borusu değildik. Hepimiz kediydik.

Bu kitabın dostları

Cihangir'in eskileri, yani benden önce bilenler, benden çok bilenler, benden çok Cihangir'i yaşamış olanlar... Onlardan bazıları benim de hayatta, şiirde, siyasette en yakın arkadaşlarımdı. Seyhan Erözçelik, ki 'sansar' namıyla maruf, diğeri Orhan Alkaya, önce arkadaş, sonra şair, sonra tiyatrocu, sonra reklamcı, öncesinin sonrasının ne önemi var ki hem? İstanbul'a ilk gelince onları tanıdıydım, birbirimizi bilirdik Ankara'dan İstanbul'a, İstanbul'dan Ankara'ya ya, ilk hemhal olmamız yine Cihangir dolaylarındadır. Seyhan'ın dokunaklı yazısında anlattığı İktisatçılar Birliği'dir Mısır Apartmanındaki. Soner Bodrum'a mı gitmiş ne Necip dostların çoğunun olduğu yere gitti, gitmiş, sonradan haberim oldu, işte o mekânlar yuvamız gibiydi, tabii Seyhan'ın anlatmadığı başka şeyler de var, o zamanlar 1983, öğrenci olduğu ve parasız olduğu için genellikle 'kredi' kullanırdı Seyhan, dostluk kredisi diyelim buna. Sonra Seyhan reklam sektörüne girip iyi paralar kazandığı zamansa dostları, mesela ben, bir defaya bile mahsus olsa

‘Hadi sıra sende’ demişliğim vardır, lâkin onun maaşı daha ay başında bitmiştir, ‘ulan ne çabuk?’, ‘Ee, kızlara yedirdim!’, o kadar parayı, ki bir ara maaşını dolarla aldığı rivayet edilen şehir, reklam ve Cihangir efsanelerinden biridir Seyhan, bilemeyiz, olmuştur.

Hakkını yemeyelim, bir kez ciddi bir hesap ödediğine tanık olmuştum: Behçet Necatigil Şiir Ödülü’nü almıştım 1998’de “Kırk Şiir ve Bir...” adlı kitabımla, gece ödül töreninden sonra da âdet olduğu üzere Yakup’a içmeye gidilmişti, sanırım 40-50 kişilik bir masaydı, yenildi, içildi, gece hesap ödenirken, benim param mı yetmedi, Seyhan’ın içinden mi geldi ne, yaklaşık 15 kişinin hesabını ödemişti. Şimdi yazarken bile gözlerim yaşarıyor, sağol Sansar.

Seyhan’dan Orhan’dan özellikle ikisinden bu kitap için birer yazı istedim, onlar da kendi Cihangir’lerini anlatsınlar diye. Nedenine gelince ben taşradan, yani Eskişehir ve Ankara’dan gelmiş olduğum için mi ne biraz daha ‘içerlikli’yim, gerçi taşra yazmıştım dışarlıklı demektir ama, İstanbul’a gelince içerlikli olur taşralılar, yani çekinik, içine kapanık, evine kapanık, acaba bu kelimenin içinde de içerik, içlilik, içeri gibi anlamlar var mı, varsa daha iyi işte! Onlar biri ortaokuldan itibaren, Seyhan, Bartın’dan gelip Kadıköy Maarif’te okumuş, o yüzden hayli İstanbullu’dur, Orhan zaten İstanbullu’dur, ilgileri, dostlukları, yaşamları icabı diyelim hayli insan tanırlar. Bilhassa Orhan siyasi kimliğiyle de tanındığı için tanımadığı yok gibidir.

Hiç unutmuyorum, yıllar yıllar önceydi, tamam kabul sadece 20 yıl önceydi, Seyhan’la bir cuma akşamı içmeye Asmalımescit’e gidecektik. O zamanlar ya Yakup’tur ya da Refik; Taksim’de buluştuk, yaz başı bir cuma akşamüstü. O zamanlar tramvay da henüz yok, olsa da binen kim, yürüyeceğiz. Tam, dak’ka bir gol bir dedikleri gibi oldu, Seyhan’la daha kucaklaşırken, o bir başkasıyla konuşmaya başladı. Meyhaneye inanın bir ya da bir buçuk saatte varabildik. Seyhan’ı Köhne’den, Maarif’ten, Boğaziçi’nden, Hisar’dan, Ali Bey’in kahvesinden, âlemlerden, reklamcılıktan, şiirden, den den den tanımayan yoktu. Benim de aralarında tanıdığım oluyordu ama, şöyle diyeyim, Seyhan o akşamüstü 100 kişiyle filan selamlaşıp konuşup öpüştüyse eh işte bir 10 kadarını da ben tanıyordum.

Seyhan yazısında kimi yerleri kısa ya da hızlı geçmiş, onları da ben

tamamlayayım: ‘Şimdi uzaklardasın’ kitabına ilk yazılanlardan arkadaşımız Mustafa Irgat, ünlü tiyatro sanatçısı ve seslendirme ustası Nur Subaşı, Seyhan’ın ’sarışın Kürt’ü Cem Usal, bilmiyor ki Seyhan, Kürtler zaten sarışın ve mavi gözlü olur, yani Cem Usal en hakiki ve de özbeöz Kürt kardeşimizdir, bizim ODTÜ’den, müzisyen, kaç yıl oldu görmedim. Seyhan ve ben, genellikle beşimiz, İktisatçılarda içtikten, orada çeşitli kavgalara tanık olduktan sonra kaçar, şimdi Simurg’un yanındaki sahafın yerinde olan Körfez’e gelir, perdeleri çekili o mekânda sabah 4’e kadar sıcak rakıları sıcak sularla kötü mezelerle içer, oradan da Cihangir’e yollanırdık. Hele yaz günleriyse yanardık tabii içkiden, sıcaktan, yorgunluktan. Cem’in bir sokak köpeği vardı, Bozo, onu arardık, Cem çağırırdı, bulurduk, onu da yanımıza katarak dolanır dururduk, sonra dağılırdık... Sonra dağılırdık mı dedim, sonra ayrılırdık diyeyim, zaten yeterinden fazla dağılmış olurduk, ama genellikle dağıtmazdık, yanı kimseyle dalaşmazdık, kavga çıkınca kaçardık. Kimin fikriyse İktisatçılara bir piyano geldikten sonra birdenbire kavgalar çıkmaya başlamıştı, herhalde 10 kavgaya filan tanık olmuşumdur, sandalyeler masalar uçuşur, Mısır apartmanının o geniş holünde, merdivenlerine, o zaman boş olan üst katlarına birileri kaçışır, bu ‘10 dakika ara’dan sonra diyelim, çoğunlukla hiçbir şey olmamış gibi içmeye devam ederdik. Bir Latin filmi gibi. Türkiye’de de bilhassa 80 sonrası İstanbul’un bohem hayatı yazılacaksa İktisatçılara mutlaka uzun uzun yer verilmeli, belki de filmi yapılmalı o hayatın, o insanları, o zamanların. Çünkü 12 Eylül faşizmi bütün hızıyla sürüyordu ve biraz ‘intihar etmeyeceksek içelim bari... ‘ duygusu sarmıştı dışarda kalanları.

"Sic transit gloria Cihangir" ***Orhan Alkaya***

Babam iki taraftan İstanbullu bir ailenin, henüz yedi yaşını sürerken, arzın merkezini bulmak üzere Gümüşsuyu’ndaki evlerden birinin bahçesini kazmaya başlamış iki numaralı çocuğuydu. Rûmi 1337 doğumlu olduğu için dosdoğru Latin alfabesine başlayan kuşaktandı.

İnce uzun sol yüzük parmağına, babam gittikten sonra iki alyans takan annemin bir tarafı İstanbullu, öte tarafı Horasan üzerinden Konyalıydı. Konya tarafının şeceresi ta Celâleddin Rûmi’ye kadar çıkartılmış olsa da, annemin hayatı hep “İstanbul’a dönmek” projesi hâlinde sürüp gitti. Ne inatçıydı annem!

Babam İstanbullu, annem Kadıköylü'ydü aslında. Altıyol'da bir ev vardı ama annemin anne tarafı Salacak'tan Çengelköyü'ne uzanan bir yayda yerleşmişti asıl olarak. Çengelköy'ünde sekiz dönüm bir yer vardı ve ailenin "Ne olacak bu çocuğun hâli" diyerek dertlendiği bir kuzen orada oturuyordu. Annem kendi hissesine düşen sekizde biri o (subay) "çocuk"a bağışlamıştı. Bizim aile, babamın mülksüzlük teorisine fazlaca bağlanmıştı galiba.

Benim de sarahatle hatırladığım vakitlerde "İstanbul'a geçmek" diye bir laf vardı ve bu lafı Anadolu yakasında ikamet edenler kullanırdı. Tabi, Fatma Nedime Hanım'ın, pamuk babaannemin yani, Horhor'dan Beyoğlu'na seyahat ettiği ve yazlığa Köy'e -öyle derlerdi Yeşilköy'e- çıkarken ev kapatıp kamyon tutulduğu zamanların kavramları bunlar, şimdi sadece karmaşa.

Cihangir'in Güneşli Sokak'ında en sıkı anne baba dostları oturuyordu. Çocukluğumun uzaklarından İstanbul'a her gelişimizde en az bir gece onlarda kalırdık. Orası Tante Maria'nın ve Herr Georg'un eviydi. Herr Georg on dokuz yaşında, benim daima iftihar ettiğim Stalingrad savunmasında esir düşmüş bir Alman askeriydi. Maden mühendisi oluşu esir kampı sonrasıdır. Tante Maria da esasen Çek asıllıydı. Küçük çocukları Miki benden az bir gün büyüktü. Ortanca Şoşi epey büyüktü, hatta kaz ciğerini fazla yediğimi söylediğinde şaşırmış, fazla yemek ne demek, diye anneme sormuştum. Martina en büyüktü ama şeffaf bir kız olduğu için onunla hep en yakındık. Hâlâ öyle.

Cihangir benim birinci ya da ikinci ya da üçüncü romantizm doruğumdu. İner çıkar denizle daima kavuşursunuz ya bu tuhaf semtte, ben de tam öyleydim. Güneşli Sokak'taki Scheufele evinde, tek çocuk olarak yaşamaya alıştırılmamın -babam şöyle derdi: bizim fabrika tek ürün verdi ve topu attı; bu oğlanın yedek parçası bulunmaz- panzehiri de vardı. Miki ile Şoşi'nin odasında, iki kuyruklu piyano misali bitiştirilmiş iki çalışma masası, bana Emrullah Usta'nın yaptığı tek kişilik çalışma masasından fazlasını ilham ediyordu işte.

Belki bundan, hiç "makam" masası kullanmadım. Herkesin aynı yükseklikte etrafında yer aldığı masaları seçtim hep. Bu seçimim bazen yanlış da anlaşıldı ama elimden ne gelir; ne kardeşim oldu ne atanmış bir kardeşle yaşama deneyimim. Oldum olası etrafında buluşulan her şey ilgimi çekti bir de dizkapağından aşağısı daha uzun

olan kadınlar.

Emrullah Ustanın yaptığı masadan sonra, Çukurcuma eskicilerinden bir yazıhane, Ayhan'ın tarif üzere çizip yaptığı 2x1.20'lik heyula, 1.90x90'lık bir yemek masası ve son olarak kızımın birinci yaş gününe doğru ilk Babalar Günü'nde Nazlı'nın hediye aldığı, gene 1.90x90'lık çalışma masamla yarım asrı devirip üzerine çıktım. Ama aklımın bir tarafı hep Mikiyle Şoşi'nin bitiştirilmiş masalarında kaldı.

Güneşli Sokak'taki Scheufele evinin karşı dairesinde, diz kapağından aşağısı uzun kadınlardan Bayan Anita otururdu. Bir keresinde, Miki'yle beni sinemaya götürürken, İstiklal Caddesi'nde karşıdan karşıya geçmek için iki parmağını havaya kaldırarak damalı bir arabayı ve haliyle arkasından gelen arabaları durduruşundaki kat'iyyet hâlâ hatırımdadır. Ya Dünya'da yahut Fitaş'ta seyrettiğimiz filmi ise hiç hatırlamıyorum. Mayerling Faciası değildi, Doktor Jivago da... Marry Poppins kesinlikle değildi. 1966 Dünya Kupası final maçı ise, bravo Bayan Anita. Karıncaezmez Şevki Amcanın sarı kırmızı damalı ve sarı kırmızı "şanlı" tarihimizle kaplı '48 model Opel'iyle Caddeyi taçlandırdığı zamanlardı.

Romantizm doruklarımdandı Cihangir, evet. Hele Eylül ortaları laciverdi kıpırtılarla başlayıp yeşili henüz kelleşmemiş Anadolu Boğazı'na doğru bakarken, ufkun mora kestiği saatlerin nasıl gelip yeni bir heyecanla kesiştiği bile hâlâ meçhulümdür.

Meclis-i Mebusan'dan ilk sola kıvrılmak yahut ilk sağdan merdivenleri devşirip Cennete uzanmakla başlayan erken saatler, diz kapağından aşağısı uzun bir kıza erkenden rastlanmamışsa eğer, bir kitabın bitmesine, bir yazı yahut şiir için kurşun kalem yahut dolma kalemle notlar alınmasına, bazen defterdeki notlardan bir sonuç çıkartıldığı zehabına kapılınmasına elverecek uzunlukta bir günün müjdesini verirdi.

Cihangir'de göz diktiğim ilk mekân, Sormagir'de, Manço Apartımanı'nın çatı katındaki Martina'nın dairesiydi. Çok yakışıklı, çok entelektüel bir arkadaşımı ballandırarak anlatmıştım Martina'ya. 'Sizi tanıştırırım ve birlikte oturmaya yahut evlenmeye karar verirseniz, bu daireyi ben alırım; olmadı, tanıştırmam.' demiştim.

Martina da kabul etmişti. Hesap hatası yapmıştım aslında. Martina bütün filozofik kurgusuyla Alman'dı, Mirahor bütün filozof ve entelektüel karizması ve muhteşem yeşil gözleriyle bizim "erkek'lerdendi. Sıraselviler'deki Sinematek'te buluştuk. Mirahor bej pardösüsünün içinde fevkaladeydi. Martina hep çıtır çıtır. Bitişikteki Drugstore 1001'e geçtik ve ben tüyüp onları başbaşa bıraktım. İki taraftan da dinlediğim kadarıyla olacak iş değilmiş. Martina'nın muhteşem Boğaz manzaralı ve Bayan Pini'ye komşu bir terası olan dairesi sadece arzu hanemde kaldı.

Sormagir, dünyanın en güzel sokak adıydı. Hıyarın biri beğenmemiş olacak, Tavukuçmaz'dan Cihangir Caddesine dönmeden önceki son sağdan yahut Kazancı'dan ilk sağ ve ilk yukarıyla saparak girilen Sormagir'in adı Başkurt olarak değiştirildi. Bu mide bulandırıcı sokak adı, mahalle adı, köy, kasaba, şehir adı değiştirmelerinden yaklaşık kırk dokuz bin tane yapıldı memleketimde. Dünyanın en doğru sokak adlarından Tavukuçmaz da, ne mene bir yaratıcılık ise, Akyol olduruluverdi. Tarık Zafer (Tunaya) Bey'in ikamet ettiği sokağın adı Bağodaları idi, Gümüşsuyu'nda. Hocanın adını verdiler. Eminim Tarık Zafer Bey, Bağodaları imgesinin imha edilmesine karşı dururdu. Neyse ki Pürtelaş Sokağını ismen asimile etmediler henüz.

Sormagir'deki Manço Apartmanının en alt katında uzun uzun Mustafa Irgat oturdu sonra, özel bir adamdı. Mustafa'dan ve kitabından söz açan bir yazıyı hayatına yetiştirebildiğim için kendimi hep şanslı sayarım ve sabaha kadar votka içip şiir okuduğumuz uzun geceler vardı, hatırlarım. Mustafa'nın dairesinde bir zaman Ece Ayhan da kalmıştı ve evin nizam intizamına fazla müdahale ettiği için Mustafa, Şiir'e iltica edip evi Ece'ye terk etmişti. Hatıradır.

Amicis'in Çocuk Kalbi ile özdeşleşecek kertede uzak kaldığım şehrime annem üzerinden döndüm ve Çiftehavuzlar'lı oldum. Köşklerin, villaların, evlerin müteahhide verildiği, yalıların sistematik olarak yakıldığı, ahşapların naylonla takas edildiği bir zamanı Cadde'de yaşadım ve orası müthiş de olsa hazin hikâye.

Sevgilimle kiraladığımız ilk apartman da Cadde'de, Feneryolu'ndaydı. Cadde'nin ilk diskoteği Top Pop'un da barındığı Bağdat Yolu'nun ilk apartmanında yirmi üç metre kare bir daire. Tevfik Başer'in muhteşem filmindeki kırk metre kare bile değil. Bir keresinde yıkanırken

ayağımın kaydığı ve mutfağın ortasına düştüğüm o evin de fevkalade hayatı vardır, keza Çiftehavuzlar evlerinin ama konumuz bu değil.

Assos'un Behramkale'sinde iki odalı bir ev kiralamıştım, dokuz yüz doksan yazı, hayat kendi bildiği gibi sürüyor ve bana da yer açıyordu. Sevgilimden bir telefon geldi, ev bulmuş, Etiler Çamlık'ta, güzelmiş. Bizim yirmi üç metre kare de miadını doldurmuştu aslında, iki insan dört kedi ve arkadaş sirkülasyonuna pes dedirtmişti. Kafamın arkasına Cihangir fikrini koyarak Etiler Çamlık'taki acayip güzel teraslı daireye doğru yola revan oldum.

Lenger Sokağı 17 numaradaki yeni evimize de böylece, Etiler fikrini bertaraf etme üzerinden taşındık. Yirmi üç metrekareden yüz seksen metrekareye taşınmanın bütün saçmalamalarını da yaşadık. O vakit, üç kuruşla beş kuruşluk iş yapmanın en sağlam yolu, Çukurcuma ve Galata'dan henüz mahalle arasına yayılan eskicilerdi. Yirmi üç metre kareden altı odalı bir eve geçmenin baş dönmesiyle abartmış olmalıyız, bir hafta içersinde iki yemek masası aldık. İkisi de güzeldi. Biri kare aslan ayak, diğeri oval olsa da güzeldiler ve ikisi de büyüyebiliyordu.

Üst kat komşularımız Erten ve Gönül'ün komşu kucaklamaları ferahlatıcıydı. Kapıcı Akgül Bey'in bütün yardımcılarımızı derinden etkileyen cazibesine de diyecek yoktu. Üstüne bir de Martina bizim 17 numarayı seçip iki daire birden aldı. Üstümün üstüne Tante Maria ve Güneşli Sokak'taki çocukluğum taşındı -Demiş Roussos, Carlos Santana ve Jose Feliciano LP'leri bile aynı sırada yerleştirilmişti- en tepeye bir aralık Martina, ardından şiirden kardeşim Haydar.

2 Temmuz 1993'u o evde yaşamıştık. Radyo ve televizyon açık, telefonlar gidip geliyor ve liste bekliyoruz. Allahın belası akıl bu işte, liste bekliyoruz. İsimler akıp gidiyor, daramız bizi boşaltmış, ağlıyoruz, telefon evin öbür ucunda, koşturup duruyoruz koridorda ve gene ölenler listesi, güncellenmiş hâliyle. Bir ara, Behçet Aysan, diyor spiker. Kalın buzlu cama refleksim bir sağ kol olarak giriyor. Salise hızıyla Savaş'ın öğüdünü hatırlıyorum, dokuz yüz yetmiş altı yılından. "Oğlum, sinirli adamsın, aklında tut; kızıp köpürüp bir cama yumruk atarsan, sakın yumruğunu geri çekme. Sinir kopmaları yumruk camdan içeri girerken değil, çıkarken olur."

Spiker “Behçet” diyor, ben arkası gelirken yumruğumu çekmiyorum buzlu camdan. Yaralı listesinin son sırasındaki Metin Altıok henüz yaşıyor. Hayat sürüyor.

Cihangir’e kedilerimizle taşınmıştık ya da Feryat Cihangir’e taşınırken bizi yanına almıştı. Eve, duruma, bize hakim bir kediydi Feryat. Yüz hatları gitgide bize benzemeye başlamıştı ve ilkin Flulki’nin keşfettiği tüy arası kınalı renkleri vardı. Olgundu.

Gece yarısı eve dönerken, 1994 yazı, Cihangir Caddesi’ni kaplayan cayırtının izini sürüp, tıpkı Feryat gibi annesinin doğal seleksiyon gereği terk ettiği bir günlük oğlan çocuğunu evvela bulmuş, peşi sıra Feryat’a götürmüştüm. Lohusa yatağındaydı kızım. Henüz sezaryenle doğurduğu iki kızının süt annesiydi. Biraz dil döktüm, rica ettim, yalvardım ve bizimki eğilip şöyle bir kokladı oğlanı. O sıra oğlan mı kız mı her ne olduğunu bilmediğim ve Başkan Gonzalo ismini dirayetiyle hak eden bizim buluntu, efendilikle sırasını bekliyordu. Feryat -canım- kımıldandı, şöyle bir kokladı oğlanı, bir kere daha bana baktı. “N’olur kızım,’ dedim. Dilini oğlanın kafasında olur olmaz kabilinden gezdirdi. Oğlan Feryat’ın memesini bulmak için üvey kız kardeşlerini öyle omuzladı ki, Feryat bir daha baktı bana, tavizsiz olduğumu anladı ve yanlamasına bıraktı vücudunu. Cihangir’de hiçbir kedi kimsesiz kalmaz.

Lenger Sokak on yedi numaranın yeni mukimi, can kardeşim Haydar öylesine tırsardı ki kedi milletinden, üç kat aşağı bana gelmeden sinyalini gönderirdi evvela. Kedileri kapatır öyle açardım Haydar’a kapıyı. Cihangir’in fıtratı az zamanda ve İdil’in de hayli yüreklendirmesiyle Haydar’daki radikal kırk yaş değişikliğini sağladı. Yalnız Mısır’ının babacığı olmakla yetinmedi, Cihangir kedilerinin hamileri arasında başı çekenler mertebesine kadar yükseldi Haydar.

Lenger Sokağına taşındığım yıl, Soğancı Sokağında ikinci bir mekânım daha oldu. Mustafa Kemal Ağaoğlu’nun dehasının son ürünü Bilsak’ta bir yıl yöneticilik yaptım. Tam Şehir Tiyatrolarına döndüğüm zamandı. Hayatım zaten hep böyle geçti. Ya üst üste ya bomboş. Az bir şey sinik olmayı becerebilseydim, boşlukları daha fazla kullanırdım ama işte, “şapla bıldır”, “Öyleyse öyledir” demenin Çuvaşçası böyle.

Mustafa Kemal'le çatışmalı sevişmeli bir yıl geçirmek, evvela ufkumu daha da açtı. Çünkü güzellik ve yenilikten başka hiçbir şeyle heyecanlanmayan bu özel adam önce sizi heyecanlandırır ardından kendisi heyecanlanır ve bu sirkülasyon için bir ömür harcamayı daima göze alırdı. Stella -Mustafa Kemal'in ağzında İstella- bugünlerde bir Mustafa Kemal sergisi hazırlığı içinde ve dehşet içinde; arkasında belge bilgi bırakmamış çünkü Mustafam Kemalim. Tıpkı Atıf Ağabey gibi. Galiba yüz dokuz film çekti Atıf Yılmaz. Gitmesinin ardından bir retrospektif için araştırmaya başladığımızda on beş afişini zor denkleştirdik. İkisi de hayatın adamıydı.

Lenger Sokağı'nda Feryat son olarak hamile kaldı. Susam'a açılan bahçelerden bizim arka bahçeye dadanmış üç herif kedi vardı. Biri Danyal Topatan'a fena halde benzeyen kısa bacaklı esmer Anadolulu; biri Atilla Ergün'ü çok andıran ve üç kedilik haremiyle gezinen yakışıklı, Balkanlı sarman; biri de siyah beyaz tüyleri olan ve sadece kediye benzeyen bir herif. Bizim verandada nöbetleşirlerdi ve Feryat iyiden iyiye baştan çıkmıştı o ara. Sonunda sezeryanla doğurdu kızım ve anladık ki sadece Atilla Ergün'e benzeyen yakışıklıyla halvet olmamış.

Kızların -Feryat iki kız çocuk doğurmuştu ve onlara Başkan Gonzalo eklenmişti- birinci yaş gününde, tabi Başkan'ı da dahil ederek büyük bir parti verdiydik. Lale bir şiir ve dokuz yüz kırklardan kalma bir eşantiyon şarapla gelmişti partiye. Lale, İlyas Çelebi'de oturuyordu ve gecenin bir saati gözümü sürmelemek için çok ısrar etmişti. Sürdük.

Partide yok yoktu. Evin gece gündüz müdavimlerinden Mahmut Sezen, Demet ile Gamze'yi saatlerce güldürmüştü. Seyhan, belki ilk defa makul bir saatte gelmiş ana gene makul olmayan saatte gitmişti. Seyhancığım sabaha karşılarda kapı zilini cayırdatır ve standart sorusunu sorardı: "Bira var mı?"

Sonra taşındık. Tam "Sahibinin Sesi" provalarımın dik ortasında, Sevim Burak'la telepatimin üst sınırlarındayken Aslanyatağı Sokağı'na geçtik. Şimdi artık ismi var kendisi yok olan sokağımıza. Gayriyasal biçimde, yani yeni çağın ekonomi politiğine uygunluk arzederek, civar hastanenin yeni sahipleri bizim sokağı düz etti. Üç Cihangir evini, Art Nouveau mimarisinin bir tanesi dizilere geçtiği için belgelenmiş cici

örnekleriydi, bir günde dümdüz ettiler ve kendi yerlerine sahte mal sahiplerini hapse gönderip beslediler. Art Nouveau evlerin yerine de hastane otoparkı için asfalt döktüler. İşte o yok edilen sokakta, sokağın en dibindeki apartımanın en üst katında dokuz sene yaşadık.

Şükran Hanım iki alt komşumuzdu ve kanserini bir şifalı bitkiler şölenine dönüştürmüştü. Bir zamanların oyuncusu, her vaktin hanımefendisi ve hâlâ kullandığım bir iki tarifin mucidiydi. Kızı Arzu ve torunu lavanta odalı Gözde ise hınk demiş kadar birbirine benzerdi Onun üst katında, benim alt katımda Evangelia Hanım ile Yorgo Bey oturuyordu. Elefteriotipia gazetesine yazdığım bir yazıyı ikisine ithaf etmiştim. Cem ve Hülya giriş katındaydı ve ilk oğulları Şan. Şan kızımın erken arkadaşı olmuştu. Cem fevkalade poğaça yapardı. Müzeyyen ise dünyanın en güzel annelerindendi.

Sonradan kızım Asude'nin odası olan ve avluya bakan küçük oda o apartmandaki ilk çalışma odamdı. 1999'da yandaki stüdyoya taşındım çünkü odanın sahibi doğdu. Kızım altı günlükken güneş tutuldu ve bebekliğinin tek huzursuz gününü geçirdi. On dokuz günlükken büyük Marmara depremi oldu ve kızım huzurunu hiç ertelemedi. Handiyse âsûdeliğini sağladı o geceden sabaha uykusuyla. Yirmi Ağustos sabahı kahvaltımızı Akarsu Caddesinde Villa Zürich'in basık tavanlı salonunda yaptık ve Âsûde hâlâ uyuyordu.

O basık asma katlı salon, Cihangir'e paparazzi salan ve ama ilk yılı hepimiz için fevkalade latif "Leyla"ya dönüştü az sonra. "Celebrity"ler ve Bülent'in tabiriyle, onların etrafına kümelenmiş "seloteypler"den oluşan bir yığın. Cihangir Çay Bahçesinin yerine mekân açan Susam Bar'ın beceremediğini Deniz Türkali'nin sarman işletmeciliğiyle yapıverdi ve semt mahalle adabından kopmasa da transforme oluverdi.

Bizim Cihangir evleri yalnız parti evleri değildi. Normal ev yaşantısı ve eş dost hareketliliği dışında, bir de sivil itaatsizlik planlaması yapılırdı oralarda. Bildiriler yazılır, beyin fırtınaları olur biter, sağla solla, meclistekiler ve hükümettekilerle görüşülür, cezaevi problemlerinden, ölüm oruçlarından tutun, memleketi savaş belasından sakınmaya, düşük yoğunluklu çatışmalara müdahale etmeye kadar, çok işlevli hizmet de verirdi. Karşı komşum ve kadîm arkadaşım Feza da bu sivil itaatsizlik işlerinin müdavimiydi.

Âsûde, Aslanyatağı'na doğup geldiği için Lenger Sokağı 17 numarayı saymıyorum, değişmeyen tek şey, salonun sağ ortasından ufka bakıldığında karşı karşıya kalınan Kızkulesi'ne kızımın her gece el sallamasıydı. Bu uykuya geçme ritüeliydi o evde. Kızım, "İyi geceler ay dede, iyi geceler Kızkulesi, iyi geceler leylek" -Çekoslovak işi bir tahta leylek bu, tavanda uçardı- ve bazen de "İyi geceler Özdede" der, ardından bizimle öpüşür öyle uyurdu.

Bir milyon yaşanmışlık daha yazabilirim ve birkaç bin yaşanmışlığı ısrarla yazmam, söylemem, konuşmam.

Olan oldu ve bizim aile, maaile Cihangiri terk ettik. Otomobillerin kaldırımları işgalinden bıktık. Değnekçilerin habire birbirini vurup ceylan sekmesine uğratmasına tanıklık etmekten usandık. Tavukuçmaz'da yokuş tırmanırken üç sıra araba dizilişine bile alışmıştık ama dördüncü sıra by pass'lıktı, bezdik. 'Seloteyp' akınından gına getirdik. Kapkaççısından, hırsızından, çoluk çocuk sahibi olma telaşına kapılıp sıtkımız sıyrıldı. Musalla taşı kahvehanelerinin üzerindeki servi ağaçlan bir yana bırakılırsa eğer, betonlaşmadan bunaldık ve gittik.

Şimdi hep Güneşli Sokağında bir sabah saati benim için Cihangir. Sekiz buçuktan dokuz olmaktayım ve kahvaltı öncesi Tante Maria'nın ısrarla kasvetli salonundan sokağa bakıyorum. Bir güvercin grubu gelip yolun ortasına indi. Bir tanesi ortada, diğerleri çember dizilişindeydi. Ortadaki güvercinin başının üzerinde bir taç vardı. Bir süre oyalandılar ve ilkin ortadaki taçlı olan, ardından diğerleri uçup gitti. Tıpkı Giovanni Ustanın Beyoğlu'su gibi:

Sic transit gloria Cihangir.

Böylece geçip gitti Cihangir'in muzaffer günleri...

Tante Maria

Maria 87 yaşında ama hâlâ dimdik ve çok şık. Ev sahibimiz

Martina'nın annesi, Orhan zaten hemen her şeyi anlatıyor yazısında. Uzun yıllar Lenger 17/6'da Maria, Martina ve çocukları Kaan ile Can birlikte oturdular, sonra çocuklar büyüdü, ikisi de Almanya'ya üniversite okumaya gittiler. Martina da Nişantaşı'na taşındı. Orhan'ın yazdığı gibi şeffaf bir insan, iyi bir ev sahibi ve arkadaş. 3. kattaki geniş evde Maria tek başına oturuyor. Çoğu zaman sokakta karşılaşıyoruz onunla, bastonuna dayanmış yavaş yavaş yürürken ya da markette, bazen kirayı vermek için indiğimde. Birkaç kez de başına gelen kazalar vesilesiyle karşılaştık. Çünkü hâlâ temizliği kendi başına yapmaya çalışıyor, perdelerini yıkayıp, bir de asmaya kalkışıyor. Bir seferinde düşmüş, epey bir hastanede yatmıştı.

1956'da gelmişler Türkiye'ye, ben de aynı yıl gelmiştim Türkiye'ye! Kötü espri, evet. Doğduğum yıl 1956. Maria Çekoslovakya'da doğuyor, II. Dünya Savaşı bittiğinde 23 yaşında. 4 kardeşler. 'Handle Schule'(ticaret-muhasebe-büro) eğitimi veren bir okulda okuyor. Harp sırasında Mayıs-Ekim arası 6 ay yürüyerek Avusturya'ya gidiyorlar 18 kız ve orada bir tutuklu kampında hemşirelik yapıyorlar. Atla ya da yayan olarak geri döndüklerinde ise Alman sınırında Amerikalılarla karşılaşıyorlar. Savaştan sonra da porselen fabrikalarında çalışıyor, Amerikalıların 'training area' (eğitim bölgesi) dediği bir yerde çalışıyor. Babası da muhasebeci, o zamanlar yiyecek bulmak çok zor. Askerin artan yemeklerini yiyorlar, sigara izmaritlerini içiyorlar. Baba elma toplamaya gidiyor.

Bizim Orhan'ın Tante Maria'sı 1950'de evlenip, kamptan çıkıyor. Eşi de orada çalışan Georg adlı bir Alman, yüksek maden mühendisi. Önce Bonn'a gidiyorlar, kocası Akademi Freiberg'de okumuş, orada Türk arkadaşları da olmuş, 1956'da Türkiye'ye, Anadolu'ya geliyor çalışmaya. Önce Bursa Orhaneli'nde krom madeninde çalışıyor. Sonra Siirt, Bitlis, Hopa, Artvin, Samsun dolaşmadıkları yer kalmıyor, bazen çadırda kaldıkları da oluyor. Bu arada üç çocuk sahibi oluyorlar, iki erkek, bir kız. Maria İstanbul'da kalıyor, çocukların eğitimiyle ilgileniyor. Hep Cihangir'de oturuyorlar, ilkin Sormagir'de, sonra Güneşli Sokak'taki Selahattin Zeren Apartmanı'nda tam 25 yıl. Lenger'deki evleri ise 1991'de almışlar, eski sahipleri Rum, asıl daireler, öndekiler, 1923'te yapılmış, arkadaki eklemeler ise 1957'de.

"O zamanlar Cihangir'in sokaklarından araba geçmezdi," diyor, Maria, "eşekle dolaşırdı satıcılar, yoğurtçular geçerdi, bahçelikti her taraf." Çocuklar bu bahçelere girip, ağaçlardan meyveleri sormadan aldıkları

için ‘Sormagir’ kalmış sokağın adı. Her gün Balıkpazarı’na balık, et almaya gidiyormuş. Niko diye bir kasap varmış Sıraselviler’de. En çok Rum komşusu varmış. Emilia’yı hatırlıyor arkadaşı olarak, Zabel Hanım Ermeni, çok kibar bir Yahudi ailesinden bahsediyor, hepsini seviyor ama en çok Türkleri seviyor, çünkü Türkler Almanlara benziyor Mana’ya göre.

“Balıkpazarı’nda bir Dandrino vardı.” diyor; şarküteri, kasap. Bir akşam eşiyle gece kulübüne gitmişler, Vagon Blue diye bir yer, orada bu adamla karşılaşmışlar, yanında striptiz yapan hanımlar varmış. Sonra Dandrino “Ben kadından anlarım, çünkü etten anlarım.” demiş, kasap ya! “Çok çeşitli diller bilirdi, anında bir dilden başkasına geçerdi müşterisine göre.” diyor Dandrino için.

Maria birkaç yıl önce hatıralarını yazıyordu, galiba üç defter filan doldurmuştu, fakat tam da o sıralarda günde iki paket içtiği sigarayı bırakınca hatıralarını da yazmayı bıraktı. Zannımca.

"Cihangir" ***Martina Scheufele***

Çocukluğum Cihangir, Sormagir Sokak, Gül Apt 100 numarada ve Güneşli Sokak, 61-63 numarada geçti. Sormagir’de sokakta oynardık, saklambaç, hırsız polis, evcilik, istop oynardık. Sokaktan araba nadiren geçerdi, tüm sokak çocukların, bizim idi. Teyzeler, anneler, pencerelerden salkım gibi dışarı bakarlardı, çocukları ne yapıyor diye. Pencerelerden çocuklarına bağırırlardı, onlara, gerektiğinde, müdahale etmeye çalışırlardı.

Bakkalımız Hulusi amcadan çiklet çalardık. Birkaç çocuk bakkal dükkânına girerdi, Hulusi amcayla konuşurdu, o arada birimiz tezgâhın üzerinde bir kasenin içinde olan çikletlerden bir avuç alıp kaçardık. Hepimiz son hız ile dükkândan fırlardık ve Hulusi amca peşimizden koşardı, bu kovalama bizim için büyük bir zevkti. Hulusi amca sonunda bizleri annelerimize şikayet etti ve böylece bu “zevkten” mahrum kaldık.

Bayramlarda güzel, güzel giyinip arkadaşlar sokakta toplanırdık ve tüm komşulara bayramlaşmaya, el öpmeye giderdik. Bayram için

hazırlanmış oturma odalarına buyur edilirdik, otururduk, beklerdik, şeker verirlerdi, kolonya verirlerdi, içecek bir şey verirlerdi, biz hala kalkmazdık. Ta ki mendil içinde kuruşlar gelene kadar beklerdik. Mendil artı kuruşları aldıktan sonra vakit kaybetmeden hemen kalkıp, büyüklerin ellerini öpüp dışarı fırlardık ve kaç para verdiklerini kapı önünde kontrol ederdik, sonra da ver elini derhal diğer komşuya. Orada da aynı prosedür tekrarlanırdı, ta paralar avucumuza verilene kadar kalırdık ve sonra yine hızlı bir kalkış ile evi terk ederdik. Bunlar tabii ki kalmadı. Kapıyı hiçbir komşu çocuğu çalmıyor artık, çalsa dahi delikten bakıp kapıyı açan pek olmuyor. Bayramlarda mendil ve para veren hiç kalmadı.

Manço Palas'ın çatı katında Tante Pini ve çocukları Deniz ve Filiz otururdu. Onlara da sık sık giderdik, teraslarında oturup gençlik sohbetleri yapardık. Manço Palas'ın bitişiğinde bahçe içersinde müstakil bir ev vardı. Bahçedeki dut ağacı biz çocuklar için fevkalade enteresandı. Bahçeli evde yaşlı bir amca otururdu ve bahçeye girmemize, dut ağacındaki dutları toplamamıza asla müsaade etmezdi. Biz de onun evden çıktığını takip ederdik ve bahçe kapısından çıkıp, sokaktan kaybolduktan hemen sonra bütün çocuklar duvardan bahçeye atlardık ve dut ağacına tırmanıp dutları bir güzelcene yerdik. Birimizden biri de sokağı gözlerdi ve uzaktan amca göründüğü an, nöbetçimiz bize haber verirdi ve biz çocuklar büyük bir hız ile bahçeyi terk ederdik. Tabii ki amcaya yakalandığımız oluyordu ve biz pergellerimizi açıp ondan kaçardık, bizleri zaten yakalayamazdı.

Çocuklar alay etmeyi severler, beni kızdırmak için Martina yerine "matine saat kaçta" veyahut "makine, makine" diye bağırırlardı. Erkek kardeşime de Sorşi yerine "sosis, sosis" diye seslenirlerdi.

Kış aylarında, kar yağdığı zaman, biz, mahallenin çocukları, evden gizlice getirdiğimiz kahve tepsileri veyahut bulduğumuz mukavva kutularla Tavukuçmaz'ın başına giderdik ve oradan evden getirdiğimiz tepsinin üzerine oturup aşağıya doğru büyük bir zevkle kayardık. Sabahtan akşama kadar, soğuğu hissetmeden, her yerimiz ıslak ve buz gibi olana kadar evin yolunu bulamazdık. Ellerimiz ve kulaklarımız kıpkırmızı ve donmuş, ayaklarımızın parmaklarını hissetmeyene kadar, yanaklarımız birer elma gibi kırmızı olana kadar eve gitmezdik. Hiç de hasta olmazdık!!!

Cihangir sokaklarında artık çocuk sesleri yerine bol, bol araç seslerine yer verildi. Cihangir'in doğurganlığı azaldı, ya çocuksuz gençler veyahut yaşlılar diyarı oldu gibi geliyor bana.

Cihangir'de oturanlar pek tabii ki değişti ve gün geçtikçe de bu değişim devam ediyor. Eskiden Rum ve Yahudiler vardı, onlar kalmadı. Cihangir'e başka bir hava veriyorlardı. Posiste ve hanımların yüksek sesle birbirleriyle Rumca konuştukları duyulurdu, şimdi bol, bol İngilizce ve bazen de Almanca duyuyorum. Eskiden Cihangir'e gelen yabancılar Türkçe öğrenmeyi unutuyorlardı, mamafih şimdi, çoğu daha Türkiye'ye, Cihangir'e gelmeden Türkçe öğreniyorlar. Bu gelişmeyi büyük bir memnuniyetle kaydetmiş bulunuyorum.

Cihangir böyle bir yer, herkesi çeker, havasından mı, suyundan mı? Bilemiyorum. Ama gelen, geliyor ve kalıyor. Bu eskiden de böyleydi ve şimdi de devam ediyor. Haydi hayırlısı bakalım.

Ünlülerin Cihangir'i...

Nazım Hikmet Piraye'siyle Güneşli Sokak'ta Turgut Demirağ'a ait küçük bir apartman dairesinde 7 ay kadar oturur. Halit Refiğ 1967'de taşınır Cihangir'e, yönetmenler Metin Erksan, Atıf Yılmaz ve Duygu Sağıroğlu ile komşu olur, Gurbet Kuşları, Fatma Bacı, Gelinlik Kız filmlerinde Cihangir'i mekan olarak kullanır. Cihangir'in ve edebiyatımızın kayıplarından Orhan Duru, semtin özellikle kedilerinin ve köpeklerinin güzellikte yarıştığını söyler, yazar ve çevirmen Sezer Duru'ya göreyse, uyumlu ve bozulmamış bir semttir Cihangir, çünkü ona göre İstanbul demek sur içi kenti, eski İstanbul demektir. Bir de semtin Avrupai havası onu çok etkiler. Haydar Ergülen'se eskiden bu kadar revaçta olmayan, Taksim'in hemen yanında, hafif mahcup, içedönük, hanım hanımcık bir ev kızı gibi oturan semti, filmcilerin baştan çıkardığını iddia eder.

Burak Fidan'ı da tanımanızı isterim. O da benim gibi sonradan, hatta benden de çok sonradan Cihangirlidir. İlk Lale Müldür ün yanında görmüştüm yıllar önce, İzmir'den gelmişti ve Lale'nin asistanı olmuştu. Lale'nin ilk ve ünlü romanı "Bizansiyya"yı birlikte tamamladılar, üçümüz birlikte bir de uzun, tam sayfa bir söyleşi yapmıştık Radikal için. Çok heyecanlı, bol atışmalı, kahkahalı bir

söyleşi,olmuştu MaviKum'da. Sonraları başka yazarların da asistanlığını yaptı, Mazhar Candan'ın, Orhan Duru'nun asistanı oldu, şimdi de Sezer Duru'yla birlikte çalışıyor. En son Tezer Özlü- Ferit Edgü mektuplaşmalarını içeren "Her Şeyin Sonundayım" (Sel Y.) kitabını yayıma hazırladı. Çok sevdiğim arkadaşım Burak Fidan'ı kendi sözleriyle tanıyalım: "Şimdiyse Almancadan Türkçeye bir çeviri projesinde redaktörlük yapıyorum, ayrıca kitaplar hazırlıyorum. Bundan önce ne iş yaptım: garsonluk, eczacılık, gözlükçülük, kitapçılık, balıkçılık, kuryelik, korsan filmcilik...Daha vardır da hatırlamıyorum artık." Ben de 'yazar asistanlığı' kavramını ve mesleğini Türkiye'de Burak'la tanıdım, verimli, yaratıcı nice yıllar diliyorum kendisine.

Şimdi de bazı ünlü Cihangirlilerin semte ilişkin görüşlerini okuyalım:

"Benim için İstanbul demek, sur içi kenti, eski İstanbul demektir öncelikle. Ayrıca çok değişen İstanbul'un Cihangir semti kendi içinde son derece uyumlu, bozulmamış mimari dokusuyla durmaktaydı. Bir kentin bozulmuşluğu bizim anılarımızı da yok eder, kendimize yabancılaşırız...Neyse ki bazı semtler eskisi gibi duruyor, buna örnek olarak Sultanahmet'i, Boğaz'ın Arnavutköy'ünü ve de Cihangir'i sayabiliriz." (Sezer Duru)

Cihangir'de yaşayan, semtimizin, şehrimizin, memleketimizin medar-ı iftiharı Orhan Pamuk, edebiyatımıza bir Nobel armağan etmekle kalmadı, şimdi de Cihangir'in Çukurcuma mahallesine bir "Masumiyet Müzesi" armağan etmek için kolları sıvadı. Kendisine semtimiz adına müteşekkiriz.

"Mahalle takımadalarını Cihangir'de öğrendim ilk kez. İstanbul'da bir mahalle hayatı olduğunu, şehrin kimsenin kimseyi tanımadığı bir yer, duvarlarla hayatlan ayrılmış, ölenlerle bayram edenlerin birbirinden habersiz olduğu bir apartman daireleri anarşisi değil, herkesin uzak yakın birbirini bildiği bir mahalle takımadaları olduğunu, daha sonra bizim de (bizler gitgide yoksullaşırken) taşınacağımız Cihangir'de öğrendim ilk." (Orhan Pamuk)

20 Aralık 2006 Çarşamba günkü Radikal gazetesinde, 'Açık Mektup' köşemde Orhan Pamuk'a bir mektup yazarak, Nobel kutlamaları

kapsamında Beyoğlu'nda verdiği bir davete Cihangir halkını çağırmamasını ironik bir dille eleştirmiştim. En yanlış anlaşılan yazılarımdan biri oldu. Pamuk'un başarısını çekemediğimden tutun da onu 'kıskandığıma' kadar bir yığın eleştiri geldi! Diyecek bir şey bulamadım. Konumuzla ilgili olduğu için o yazının bir bölümünü buraya alıyorum.

"Olmadı Orhan Pamuk!

Sevgili Orhan Pamuk, bilirsin seni severim, sayarım, hatta ihtiyacın olmasa da savunurum. Yapıtların, yazdıkların, çıkışların, Nobel töreninde yaptığın konuşma, edebiyat adamı kimliğin, hepsi de çok değerlidir benim için. Senin daha çok 'özgürlükçü liberal' bir anlayışa yaslanman benim dünya görüşümle çelişse bile, neden olmasın, genişçe bir ittifak bağlamında seni de 'yol arkadaşları'mdan biri olarak görürüm. Ayrıca yoğun, yorucu ve tutkulu çalışmalarının sonucunda tek başına hak ettiğin bu ödülü büyük bir tevazuyla Türkiye'ye, Türkçeye, Türk edebiyatına armağan ettiğin için de hepimiz sana ayrı ayrı teşekkür borçluyuz. Böylece 'gönlümüzün Nobel'i'ni de kazanmış oldun. Fakat sanırım ilk defa biraz kırgınım sana. Şu hafta sonu verdiğin davet, Nobel kutlaması ya da adı her neyse, gazetelerde doğal olarak çarşaf çarşaf sunulan Beyoğlu Cambaz'daki yemek olayı, doğrusunu istersen beni biraz hayal kırıklığına uğrattı. Çağrılmadığım için 'Çağrılmayan Yakup' 'hüznünde' bir komplekse filan girmiş değilim. Kimi çağırıp kimi çağırmayacağına elbette sen karar verirsin. Hem oradaki isimlerin bir kısmına itirazım yok, aralarında yayıncılar, edebiyatçılar, sanatçılar da var. Fakat hatırı sayılır ölçüde bir medya ordusunu da çağırmışsın ki, işte bunu pek anlamadım, daha da ötesi biraz garipsedim. Olmadı yani! Ben senden daha farklı meslek gruplarının yer aldığı bir davet vermeni beklerdim. Radikal'den Kemal Yılmaz, yemeğe katılanların 'yazar, çizer, fotoğrafçı, şarkıcı, gazeteci, dansçı, yayıncı, dişçi gibi toplumun farklı kesimlerini temsil eden' kişilerden oluştuğunu söylüyor. Hepsini yazmamış, listede akademisyen, reklamcı ve siyasetçiler de var. Birbirlerinden çok farklı kesimler sayılır mı bunlar bilmiyorum. Az çok aynı dünyanın insanları hepsi de. Dedim ya, benim çağrılılardan çok, çağrılmayanlar adına itirazım var. Sen Orhan Pamuk olarak, Türk edebiyatında farklılığıyla belirmiş bir isim olarak, bence bu kadar 'seçkinci' bir tutum içine girmemeliydin. Biraz da 'mahalleden' insanlan ça-ğırmalıydın. Diyeceksin ki, 'Davet ettiklerimin çoğu zaten Cihangir'den', demem o değil, sözgelimi Nişantaşı'ndan Alaaddin'i ve karısını da çağırmalıydın, herkes senin sayende Alaaddin'in dükkânını tanımıştı.

Cihangir'den Çağdaş Market Esat Bey'i çağırmalıydın, şarabın da yazıda hakkı vardır, Özkonak Lokantası'nın, Savoy Pastanesi'nin sahiplerini, Çukurcuma'daki Asri Turşucu'yu, Firuzağa kahvesinden Volkan'ı, sahafları, yine mahallenin kadim esnafından tesisatçı, elektrikçi, anahtarcı, koltuk tamircisi, son bakkallar ve son terzileri, Cihangir Taksi'den bir şoförü, veterinerleri, Özkan'ı, Mehmet'i, çoğunun adını bilmesem de, Cihangir'de, yıllardır her gün selâmlaştığımız, işimiz düşse de düşmese de artık ahbabımız olan bu insanları çağırmak da sana yakışırdı, senden bunu beklerdim. Hem de davete sahiden farklı mesleklerden çeşitli insanlar katılmış olurdu, bence daha renkli olurdu. Afiyet olsun, yediğiniz içtiğiniz de sizin olsun, fakat mahalleden esnaf ve şairleri ihmal etmen beni biraz üzdü. Keyfiyet bundan ibaret. Baki selam. Şimdiden iyi yıllar sevgili Orhan."

"Cihangir'de oturmamın başlıca nedeni, tam karşımda bulunan Sarayburnu'nda Topkapı Sarayının içinde Kutsal Emanetlerin bulunması. Çocukken bilinçsiz bir şekilde büyük bir ayak çizmiş, akına 'Peygamberin Ayağı' diye yazmışımı. Sonradan Topkapı'ya gittiğimde aynı büyüklükte bir ayakla karşılaşmam beni sarstı. Kapıdan Patrick'le birlikte çıkarken düşecek gibi olduk. Ve Patrick bana dedi ki: 'İlk defa böyle bir şey oluyor bana.' Şimdi aynı kutsal ayaklara karşı çayımı yudumluyorum ve bakıyorum Topkapı'ya, Ayasofya'ya, Sultanahmet'e ve denize... (Lale Müldür)

"Cihangir'i seviyorum, zamanım olsa yazmak da isterim, ilk modern müslüman mahallesidir. Sıraselviler, Pera'dan ayırıyor, yürüyerek Kabataş'a iniliyor, elinizde bastonunuz şarttır. Kabataş, Üsküdar ve Sirkeci'ye bağlanıyor. Ayrıca Türk aydınının çoğu eskimiş ve bir bölümü 'maydınlaşmış' olsa da, içkisiz bir kahvede saatlerce oturmasından hoşlanıyorum." (Yalçın Küçük)

Cihangir'in ünlüleri

Orhan Duru'nun "Sanat Dünyamız" dergisinin 'Yolculuk' sayısında bir yazısı vardı, adı 'Yol Levhaları'. Çok sevdiğim ve üniversitede, atölyelerde yaratıcı yazıya örnek gösterdiğim bu yazı sadece yol levhalan, tabelalarından ibarettir. Onun bir bölümünü buraya alıyorum:

"Oto servis, Akdeniz Kültür Merkezi, Ceylan Restaurant, Villa Ataç, Hal Sitesi, Köy-Tur, Antalya-Tur, Boğaçay, Özel Akdeniz Koleji,

Ekinciler, Hotel Europa, İşgüzar Restaurant, Tünel Oto Yıkama, Tırak Büfe, Tırak Motel, Pansiyon Trik Trak, Friend Hotel, ESKİ SPOR AYAKKABILARINIZI DEGİŞTiRELİM, DİKKAT 1 TANKER ÇIKABİLİR.

İÇİNİZDEKİ TRAFİK CANAVARINI DURDURUN (Başüstüne!), Kemer-1, Kemer-2, Kiriş World, Çamyuva, Petrol Ofisi, Türkmen Restaurant, Sanören, Sirius Hotel, Phaselis, Pirates Beach, Tekirova, Gözleme Çay, Kuzu Tandır, Çıralı, Yanartaş, Olympos, Adrasan Turistik Tesisleri, GÖZLEME YAYIK AYRANI, Baba Motel, Bereket Sera Örtüleri, Beykonak, Mavi Kent, Ege Pen, Sıkı Pencere Pakpen, Zaman Doğru Haber, TOPRAK ALMAK YASAKTIR.

Ücretsiz yağ değiştirilir, ücretsiz dış yıkama yapılır, iç yıkama ücrete tabidir, Karataş Büfe, Yakar ısı, Ufuk Restaurant, Şef Nuri'nin Yeri, Raif Usta Kokoreç, ORMANDA ATEŞE DİKKAT, Fantasia Restaurant, Şehit Yusuf Uzunkaya Ormanı, Ağva World, KAYGAN YOL, SULAMA VAR, Royal Resort Hotel, Kuzu mangal, DOĞAYLA DOST OLALIM, ÇEVREYİ YEŞİLİ KORUYALIM, Maryot Hotel, Yaşatan Sigorta.

YAVAŞ.

DUR."

(YKY Sanat Dünyamız, sayı: 66, 1997, sf.175-6)

Uzun bir deneme, ben yalnızca tadımlık üç paragrafını aldım.

Bir benzerini Cihangir için yapmaya çalıştım, başladım ama sonunu getiremedim, siz dilediğiniz kadar ismi, mekanı buraya ekleyebilirsiniz:

Deniz Türkali, Şengün Kılıç, Oktay Anılanmert, Beril Anılanmert, demirci ustası Dimitri, Deniz Pulaş, Kahvedan, Doğa Balık, Akarsu Caddesi, Cafe Firuz, Kaktüs Zekiye, Lokum kedi, Sündüz Ulaman, Güneşli Sokak, Dihan Dr. Cevat, Soğancı Sokak, Hacı Bakkal, Arbatlı Apartmanı, İtalyan Hastanesi, Defterdar Yokuşu, Faik Paşa Yokuşu, İzmir Palas, Koçgiri Antika, Akyol Caddesi, Ata Meto Social Club,

Hazal Su İstasyonu, Şakir Emlak, Sommer Deniz Emlak, Uludağ Pastanesi, Alman Hastanesi, Erciyes Kafe, Kiki, Roma, Azer Bortaçina, Hadi Uluengin, Behiç Ak, terzi Kerim Erdoğan, terzi Mehmet Kıllı, ayakkabı tamircisi Yüksel Kozanoğlu, otopark, Şule Ateş, Şükran Moral, Işık Yenersu, Fuat Onan, Haşmet Topaloğlu, Belmin Söylemez, Sarı (Murat), Gönül Kıvılcım, Nevin Sungur, Figen Şakacı, Hilmi Hacaloğlu, Hande Demircioğu, Özdem Petek, Vecdi Sayar, Halit-Gülper Refiğ, Mehmet Güleryüz, Ergun Çağatay, Engin Günaydın, Güven Kıraç, Sinan Çetin, Lale Müldür, Yıldırım Türker, Sezer-Orhan Duru, Emine Ceylan, Deniz Türkali, Serra Yılmaz, Işık Öğütçü (Orhan Kemal'in oğlu), Fikret Kuşkan, Selçuk Yöntem, Yetkin Dikinciler, Hümeyra, Murathan Mungan, Ece Temelkuran, Mehmet Bilal, Şebnem İşigüzel, Mehmet Esen, Mine Kırıkkanat, Ülker-Özdemir İnce, Özen Yula, Feza Kürkçüoğlu, Ufuk Uras, Zeynep Tanbay, Bal Onaran, Nevin Acar, Sami Altındağ, Zeki Demirkubuz, Orhan Koçak, Mustafa Arslantunalı, Fahri Özdemir, Mehmet Güreli, Cemal Şan, Ahmet İnsel, Haşmet Pamuk, Ahmet Zeki Pamuk, Çiğdem ve Ilgın Su, Nilgün Üstün, Mahir Günşiray, Ercan Yaşa, Haydar Dümen...

Bilsak

Bir zamanlar Bilsak vardı. 12 Eylül faşist rejiminin ilk yıllarında dağılmış solu, aydınları, yazarları toplamak için ilk girişimi başlatan kişi Mustafa Kemal Ağaoğlu idi, 1999'da akciğer kanserinden yitirdiğimizde, daha 60 yaşındaydı. İlk girişimi Yazko oldu ve o dönemde hemen tüm edebiyatçılar bu yazarlar kooperatifine akın etti, Yazko Edebiyat, Yazko Çeviri, Yazko Felsefe ve haftalık edebiyat gazetesi Yazko Somut gibi girişimlerin öncüsü oldu. Hem dergileri Memet Fuat, Ahmet Cemal ve onların güçlü ekipleri çıkarıyordu, hem de şiirden edebiyata pek çok kitap basılıyordu. Solun huyudur diyelim, kısa süre sonra, tıpkı sol partilerde olduğu gibi ayrışmak da diyalektiğin gereği olduğu için, Yazko'nun sonu da çabuk geldi. Mustafa Kemal Ağaoğlu, ya da şair adıyla Mim Kemal Agayef, şahane şiirler yazdı, kitabı yeniden basılsa...

Siyasetçi ve edebiyatçı bir aileden. Ahmet Ağaoğlu nun torunu,

DP'li ünlü siyasetçi ve hikâye yazan Samet Ağaoğlu'nun oğlu, TSİP kurucularından ünlü heykeltıraş Tektaş Ağaoğlu'nun kardeşi, Mustafa Kemal Ağaoğlu 1984 yılında bu kez de Bilsak'ı kurdu. Eski solcular,

darbe artıkları, yazarlar, sanatçılar, aydınlar için yeni bir yaşam alanı ve nefes alacak bir mekândı burası. Soğancı Sokak'ta, hâlâ Bilsak adıyla duruyor. O zamanlar hepimiz Bilsak'a giderdik, edebiyat söyleşileri, şiir söyleşileri, ben de bir söyleşi yapmıştım, caz festivali, tiyatro atölyesi ve Murat Belge, Faruk Pekin gibi ünlülerle kent gezileri başlatmıştı. Galiba Afrika müziği yapılan bir bar da açılmıştı bir ara. En üst katta lokanta vardı, giriş katında ise bar. Lokantadan çok o bara giderdik, çoğu şair, edebiyatçı arkadaşım, sinemacı, tiyatrocu, reklamcı tayfası hepimiz orada içer, konuşurduk. En çok Yavuzer Çetinkaya ve Yaman Okay'ı hatırlıyorum. Yaman'la pek değil ama Yavuzer'le çok konuşurduk, şiir konuşurduk, onun güzel bir öykü kitabı vardır, Haldun Taner Öykü Ödülü kazanmış bir kitap, Simavi Yayınları'ndan çıkmıştı. Yazıları da çok güzeldir. Bazı sinema dergilerinde Venedik, Cannes gibi film şenliği izlenimlerini, okumuştum ve iyi bir hikâye lezzeti duymuştum.

Bilsak çoktan değişti, o binanın en üst katında çok uzun yıllardır tiyatrocu Yasemin Alkaya'nın işlettiği 5. Kat var, yemekleri ve manzarasıyla meşhur. Giriş katı ise BarBahçe adıyla meşhur bir gay bar. Adı değişti Mini Müzikhol oldu. Bir de kuaför salonu var sanırım, böyle melekli filan bir logoları var ışıklı. Bazı yerlerin, ne fena, hiçbir anısı kalmıyor insanda, sanki çok uzun zaman olmuş gibi, oysa önünden her gün geçiyorum ve şu yazdığım zamanlar hiç olmamış gibi...

Şahane bir transfer: Prof. Yusuf Eradam

Adını bilirdim, şiirlerini, kimi yazılarını okumuştum, sonunda da tanıştık. Bu kitaba gördüğünüz gibi en çok katkı verenlerin başında geliyor Yusuf Hoca. "Cihangir Vampiri" adlı bir öykü toplamını okudum geçenlerde, çok etkilendim. Şimdi Bahçeşehir Üniversitesinde ders veriyor. "Bir bilim adamı, bir hoca, bir Sylvia Plath uzmanı, bir Paul Auster çevirmeni, bir Cihangir tutkunu, bir hırsız kovalayan, bundan bile hikâye çıkaran.." Liste böyle uzayıp gider. Yusuf Eradam'ın emekli olduğu Ankara'dan sonra Cihangir'i seçmesinin nedeni ise şu cümlelerinde saklı:"Cihangir'de oturmaya karar kılmasının geçmişini 1965 yılında annesinin eteğini tuttuğu bir belediye otobüsünün arka sahanlığında duyduğu Türkçe konuşamayan İstanbulluların sihrine ve o dillere merakına bağlar:' Bence Rumdu o sahanlıkta dillerini anlamadığım insanlar, ve şimdi 'kalanlardan' bir tanesi komşum ve bu semtte oturduğum için çok sevinçliyim' diyor."

Yusuf Eradam'ın yazıları

Macide Tanır Sahnesi

Macide'nin yüzü Cumhuriyetimizin yüzüdür, yüz akıdır. "Ben koyu Atatürkçüyüm." der. Ağzından çıkan her sözcük, salondaki sevenlerinin kulağına küpedir, derstir, yaşantısal bilgidir, imrenip kucaklanası, izinden gidilesi bir yoldur onun yaşamı. Onun tiyatro dediği, sizin idealinizdir. İdealinizi ihmal ederseniz, onu yitirirsiniz, bunu söyler Macide size çünkü "tiyatro imandır."

"Şanslıyım" der Macide Hanım. "Hayatta her şey bana altın tepsi içinde sunuldu." Carl Ebert ondaki yeteneği görüp "Bir yıl okusun konservatuarda yeter" demiş. Muhsin Ertuğrul "Evlenme" demiş de Macide "Evleneceğiz, karar aldık" deyince de ustası "O zaman çocuk doğurma" demiş. Çocuk doğurmamış Macide. Kendini doğurmuş sahnede, ellinin üzerinde kadın karakterde.

Ankara'dan emekli olduktan sonra Cihangir'e yerleşmiş, bir hayranı sadece onun katına çıkan asansör yaptırmış. Müze gibi dairesini ve içinde ne varsa Türk Eğitim Vakfı'na bağışlamış. Sadece klasik müzik dinler. Zeki Müren onu ayakta alkışlarken Macide Hanım'ın yüzüne değil de ayaklarına bakarak alkışlarmış. "Niye?" diye sorduğunda ise Müren demiş ki Macide'ye: "Siz benim Kraliçemsiniz, yüzünüze nasıl bakarım." Evet, Macide çok kişinin sevgilisi, ama onun iki sevgilisi var: Tiyatro ve Türkiye Cumhuriyeti.

Bu yüzden, hayatını kendi yazdığı bir piyes gibi sahnede anlatırken, sevdiği erkekler arasında Mustafa Kemal başta gelir.

Babası İbrahim Bey'i, Muhsin Ertuğrul'u, Yıldırım Önal'ı ilk sıralarda sayar. Onun sahnesi her yer artık ve Macide bir anlatıcı, bir dengbej. Tiyatronun Cadısı adlı kitabında anılarını toplamış. Ona dokunmayı hayal edemezken, elinden çay içmek, öykülerini evinde canlı canlı dinlemek, izlemek bir ödüldür. "Gölgesinde mevsimler boyu" oturmak istersiniz. Kısmet işte, yıllarca hayran hayran izle, dinle sonra

Cihangir'de komşu ol. 2007 yılındaki fotoğraf sergimden yüzünü esirgemedi. Gerisinde manav görüntüsü ile. Cihangir festivalinde bu fotoğraf Akarsu Caddesi girişinde de sergilendi. Rüzgârdan yere düştü fotoğraf. "Olacağı buydu," diye şaka yaptı. Önce sokağa, sonra yere düştük!" Macide Tanır'ın arkadaşlarından biri olabilmek de hem ödüldür, hem de bedel. Macide, hayatınızın vazgeçilmez bir parçası oluyorsa, "Sizi özledim Yusuf Bey, Dolmabahçe'de kahve içmeye gidelim" diyorsa, haysiyetli yaşamanız gerekir ona layık olabilmek için. Bedel budur ki aslında ödüldür. Birçok başka ödülden vazgeçmeniz gerekir bu ödül için. Ya da başka ödüllerden vazgeçtiğinizi Macide fark etmiştir. Masanızda "Çok kazanıyorum Yusuf, bildiğin gibi değil" diye böbürlenen biri varsa örneğin, sustuğunuzu görür. Birlikte susmanın keyfini yaşar, ama bu konuda konuşmazsınız.

Şimdi sahneye çıkmıyor çünkü oynadığı rol en zoru. Vakit buldukça "Sizi özledim" diye telefon eder ve Dolmabahçe çay bahçesinde oturup sohbet etmek ister. Sohbet sırasında onu tanıyanların saygı dolu ifadelerini doygunlukla karşılar. O Macide Tanır. Ana Tanrıçadır artık. Giderek daha da koflaşan hayatımız ve sanatımızın, yağmalanan kültürümüzün, Cumhuriyetimizin kederini yaşayan bir anayı oynuyor ve "gözlerinin dolduğunu kimsenin görmemesi gerek, çünkü o kadın ağlayamaz, ağlamaz." Ona "Tiyatrocu ol," diyen babasının ölümünü bir mektuptan öğrenmiş, ağlamamış da sonra bayılıvermış ya, Murathan Mungan'ın şu dizesini sevişi bu yüzden:

"Ağlamayı aşan bir derinlikteydim."

Madame Roxani Hıristodulu

"Elli yıldır Cihangirliyim" diyebiliyor gururla. Mitakidis Apartmanı'nda otururmuş eskiden. Hayat Apartmanı nda yollarımız kesişti. Geçmişi, ailesi hakkında tek bildiğim Adalarda rahatsız bir ablası olduğu, emekli maaşı ile geçindiği ve de Taksim'deki Rum Lisesinde gönüllü çalıştığı.

2005 yılının ilk gününde gözlerimi yer yatağında ve onun komşusu olarak açtım. Ben taşınırken kapım çalındı ve bir kap içinde yiyecek ile nur yüzlü bir hanımefendi. "Hoş geldiniz hocam, güle güle

oturunuz" diyor. Fransızca da bildiği için, o dilin terbiyesinden oturun demiyor da oturunuz diyor. Hocaya yemek getirme işi haftada en az bir kez olmak üzere alışkanlığa dönüşüyor. Zaman içinde dördüncü ablam oluyor. Aynı yılın yazında geçirdiğim ciddi hastalık boyunca da alt katımda oturan Madam Roxani ile üst katımda oturan Selçuk ailesi ve tekel bayisi Schrapche Dilek can yoldaşlarım oluyorlar. Onların komşuluğunu yaşayınca anladım ki seçilmiş ve korumaya alınmışım.

6-7 Eylül günleri geldi 2005'te de. Elli yıl önce, ben daha bir yaşındayım, masumum. Arif Aşçı ile, Salih Bolat ile tahta kılıç oynamakta bile beceriksizim. Vuramıyorum sapanla kuş muş. Milletin evini, dükkânını niye yağmalayayım ki. Elli yıl sonra, o günlerin fotoğraflarını sergileyen galeri basılıyor ve fotoğraflar yerle bir ediliyor. "Eyleme geçen cehalet kadar tehlikeli bir şey yoktur" sözü bir kez daha doğrulanıyor.

Utancımdan öleceğim. Elli yaşımdayım 2005'te ve bu olayların ellinci utanç yılı. Aşağı iniyorum Madame'ı göreyim, onu bir yerlere götüreyim, gezdireyim. Madame evde yok. Adaya gitmiş. Telefonla arıyorum: "Elli yıl önce size yapılan bu vahşet yüzünden çok utanıyorum, üzüntünüzü paylaştığımı bilmenizi isterim" benzeri bir şeyler geveliyorum ağzımda. Yanıtı ağır: "Teşekkür ederim Yusuf Hoca. Çok naziksiniz. Elli yıldır bana hiç kimse böyle bir şey söylemedi. İlk siz." Başım biraz daha düşüyor önüme.

"Özel" günlerde hep adaya gider Madame. Bir kere de Büyükada'da buluşup çay içtik. Burgaz Ada'da yaşadığım mutlu günlerimi anımsayınca, daha iyi anlıyorum Madame'ı.

Beyoğlu'nun şimdi içinden geçerken ürktüğümüz sokaklarından geçerken apartmanları gösterip "Buralarda ne nezih aileler otururdu, bayramlarda ziyarete gelir giderdik, Rum, Türk ayırmadan."

Ah Madame! Bilmez miyim, İstanbul aşkınızdan nelere katlandınız, katlanırsınız. Kerevizi bana siz sevdirdiniz elli yaşımdan sonra. Telefon ettiniz, yemek beş dakika sonra hazır olur, diye. Bir kez olsun kapıyı başınızda bigudilerle açmadınız.

Her zamanki zarafetiniz ile bana değerli olduğumu söylediniz. Sayıca azsınız ama sanatın birinci kuralı gibisiniz. Az, aslında çoktur.

Zümrüt Hüseyin

Sevmeyeni yoktur onun. Hep gülümser çünkü. Kim ona doğru yürürse, o kime doğru yürürse, onu gülümserken görür. Ona doğru gelen, ona düşman değil; bu Hüseyin Yalvaç onu bilir. Yaşamış belli ki. Ona doğru geleni sıcak karşılarsa, gülücükle karşılarsa, gelebilecek bir yanlışı daha baştan savabilmeyi öğrenmiş belli ki.

Yüksek yerlerden fotoğraf çeker Hüseyin. İstanbul ve Cihangir aşığıdır, vefalı dosttur.

Ve altın kalplidir ya mahalleye yakışır. Mahallenin ona gereksinimi had safhadadır, Hüseyin bunu bilir ve bütün tevazuu ile geleni de gideni de mutlulukla karşılar, mutluluğa uğurlar.

Ayrıntıda ne bilir, ne acı çekmiştir de bu kadar iyidir. İstedim anlatsın. “Du bakali ne anlatacak” diye bekledim bir iki hafta. Anlatmadı. Zümrüt Fotoğrafçılıkta insanları mutlu günlerinde fotoğraflamayı, film çekimlerinde o özel günün mutlu geçmesini sağlamayı bilir. İş güç sahibi ve onlarca insanın işvereni ya. Hâliyle zamanı yok. İnsanı çok, seveni çok, kalbi çok. Biricik.

Zümrüt yeşilinin simgelediği gibi yardımsever ve serüvencidir. Cihangir ona yakışır.

Savoylu Hanımefendiler

Savoy Pastanesi’ne gidip de üst katına çıkanlar, her akşamüstü çay saatinde dip köşedeki süslü deniz kızı (belki de Psyche) ve balıklı vitray önünde yer alan geniş masa çevresinde oturan hanımları görmüşlerdir. Hep oradadırlar. Cihangir’in mühürlerindendir bu manzara. Onlan orada görmek aidiyet duygunuzu perçinler. Savoy müdavimleri değildirler sadece. Gruptaki hanımların çoğu, bu

fotoğrafta sağ alt köşedeki Fatoş dışında hepsi Rum asıllı vatandaşlarımızdır. Savoy çalışanı Fatoş'suz bir Savoy ve Cihangir düşünemediğim için de bu mühür köşeye onu da dahil ettim fotoğrafı çekmeden önce. Sevgi küpüdür Fatoş, fotoğraftaki diğer kadınlar gibi. Yanak alır benden, elinde yiyecek bir şey varsa, böler ikiye yarısını verir. Evindeymiş gibi çalışır ya, evimde hissederim kendimi hâliyle. Kim bilir bu kadınlar, kimlere can olurken, Psyche gibi ne yollarda ne canlar eskitmişlerdir. İktidar Afrodit'te ise, oğul Eros da bıyıklı bir Türk olur, cezalandırmak için donanır oklarını da aşık olur ölümlü güzele. Yola revan Psyche, gezer durur, Eros hasta düşer, dünya yozlaşır, çürür, çay saatinde düşlerine bakan ölümsüz kadın yüzleri sular gibi serinletir bakanlan. Kalan insaniyet fotoğrafıdır bu. Çekilmiştir. Can cennete ancak sevgi sayesinde girebilirmiş ya, onları sevmek insan olmak adına atılmış bir fikir tohumudur.

Pozcu Safiye

Kediymiş daha önceki yaşamında. Gözlerinden bellidir. Cihangir'in gülüdür, onu sevmeyen yoktur. Firuz Ağa çay bahçelerinin musalla taşı sakinlerini masa masa dolaşır. Belki de eski alışkanlık bu konsomasyon. Safiye ismini ben taktım. Safiye Ayla gibi şarkı söylerken gördüm diye. Hakkında çok rivayet var ama ara sıra elinde mikrofon varmış gibi şarkı söylemeye çalışmasından ve kendi kendisini alkışlayışına bakacak olursak, bu öykülerden birine inanasım var: Şarkıcıymış pavyonun birinde. Onu çalıştıran kişi, bir gün öfkelenip Safiye'nin dilini kesivermiş. O da azıcık "delirmiş". Herkesi sever. Herkesle konuşur. Kâğıt mendil satar, örgü örer, bira içer. Sizin satın aldığınız birayı kapınızın önüne işeyebilir. Kızı ile de tanıştım: "Ah beyefendi, ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün..." diye yakınmıştı. Bebekleri çok sever Safiye. Onlardan birine beş lira verdiğini görmüşler. Bebeğin anne babası da tanıdığı için Safiye'yi, kabul etmişler parayı. Aileden biri o, Cihangir ailesinin vazgeçilmez güzeli. Fotoğraf makinesini görünce de poz vermekten çekinmez. O genç, güzel bir kadın ve şarkı söylemeyi seviyor ya. "Cihangir Vampiri" adlı öyküme de en az Küçük Prens kadar esin vermiştir. Sokaklar, apartman girişleri onun evidir. Oturma odası, yatak odası, tuvalet, sahne olabilir o giriş merdivenleri. Büyük bir titizlikle örgüsünü örerken tanıdık bir yüz geçerse, bir şeyler anlatır geçene. Yalnız olmadığını bilir. Ona imrenme sebebimdir bu. Yalnızlık, sadece bir fikirdir, aklı dengesini koruduğunu sananlara. Can sıkıntısı kadar, uygarlığın en büyük illetlerinden yalnızlık, tanıdık yüzleri görünce kaybolur. Safiye de, diğerleri gibi kaybolmaz umarım. Koparıveririm o

zaman aklımın telini.

Ufuk Selçuk

“Ev alma komşu al” sözü onun ve ailesi için söylenmiştir. Eşi Aysel öğretmen, oğlu Barlas ile yaklaşık beş yıl boyunca can dostlarım oldular. Aysel öğretmen ile tanışıp evlenmeleri anlatılası bir öyküdür. Cihangir’deki Hayat Apartmanı’na taşınmak istediğimde üç aday kiracı arasından eve görücü usulü girdim. Onayı veren Ufuk Bey’di. Hâliyle, sorumluluk sahibi komşular olarak da hastalandığımda beni arabasına atıp beni taşıyan o oldu. Rumelili eşinin yaptığı yemekler boğazından geçmeyip haftada en az bir kez tepsi içinde üç kap yemek getiren yine o olurdu. Yemekleri bırakır ama tepsiyi mutlaka alır Ufuk Bey. Ben tembelim, bulaşığı yıkayıp da boş kapları geri verene kadar zaman geçer, yeni yemekler geldiğinde ben bir öncekinin tabaklarını anımsar, utana sıkıla veririm geri. Ufuk Bey, İstanbul’un gönüllü danışmanı gibidir. Her şeyi, her yeri bilir. Sorarsınız tarif eder. Hep iyiliğinizi ister. Ama ketumdur, özel hayatla ilgili hiçbir şey anlatmaz. Farkına vardığı ayrıntıları dile getirmez. Doğuştan ayrımcılık, ötekileştirme karşıtıdır. Oğulları Barlas da biriciktir. Armut dibine düşmüş belli ki. Safinaz adlı fıstık yeşili Volkswagen’i, motoru ve beyefendi tavırları ile kalpleri kazanan mahallenin örnek genci Barlas da teknik danışmanlığımı yaptı. Elektrik, internet, telefon gibi bol kablolu bağlantılarımı sağlayan da o oldu. Ev sahibi ve ev ile ilgili sorunlarımda da onlan hep yanımda buldum. Hep iyiliğimi istediler ve hiçbir karşılık beklemediler. Ufuk Bey, sadece bana değil tüm mahalleye karşı sorumluluk duyduğunu hep göstermiştir. Benim evime sabahın altısında giren hırsızın üstüne yürür daha afyonu patlamadan. Kendisi sağlığını ihmal eder, iğneden korkar ama hasta komşuları ziyaret eder, yitirdiklerimizin cenazelerine mutlaka katılır. Evimde bir eksik varsa, çarşı pazar birlikte gezilir, Yusuf Hoca’nın eksiği giderilir, hatta eve taşınır arabayla. Küçük çocukları çok sever. Arka apartmandaki Yunus’u doğduğu günden beri sevdi, o şımarttı. Yunus şimdi mahallenin Deve Dilaver’i olmaya hazırlanıyor. Düdük gibi ötüyor. Silikon kulak tıkaçlarım bu yüzden. Sinemaya, tiyatroya götüreyim istedim. Baktım hemen uyuyor, bir daha götürmedim işte. Beklenen hediye vermeye değmezmiş ya, insansızlıktan yakındığım bir zamanda Selçuk ailesi beklemediğim bir armağandır. Umarım onların emeklerine, zaman ve sevgilerine layık bir komşu olabilmişimdir.

Cihangir'den Cihangir'e

Van kahvaltımı ettikten sonra Sanatkârlar Mektebi Sokağı'ndan aşağıya Tophane'ye iniyorum, Haydar Ergülen dahil herkesin "Ah be şu evde ben yaşamalıydım!" dediği iki katlı ahşap evin önünden 'Nazar değmesin' diye ve 'daha çok yaşarsın umarım, bu güzelliğini benden sonraki nice kuşaklara da yaşatırsın' diyerek ve biraz gıpta biraz da sevinç ile derin derin soluyarak geçtikten sonra dikkatim dağılıyor. Ihlamur kokusu sarıyor her yanımı. Haziran gelmiş doğa haber verivеriyor ve hemen bir haiku geliyor:

Gitti bitti ya
Sevgilinin kokusu
Ihlamur geldi.

Sadece ıhlamur mu? Kocaman ceviz yaprakları da esirgemiyor kokularını bu yokuştan aşağı inerek işe giderken ben. Çocukluğum, iğde, ceviz ağaçları, üzüm bağları. Tarihi duvarlardan fışkıran akasya fidanları da gecikmiş de olsa başımı döndürmek ister gibiler. Tarihi saklamış ya doğa, kimsenin umurunda değil ya, hoşuma gidiyor. Nereyi kazsan tarih İstanbul'da, birazı da kazılmamış dursun, evsizlere yurt olsun. İçimden geçirmiyorum, aaa şu harabeye de bir el atsalar diye, çünkü Cihangir'e yerleştikten sonra yeni bir yeteneğimi keşfettim. Hangi binaya, hangi abideye, şunu bir onarsalar ah yazık eriyip gidiyor diye hayıflandıysam, çok geçmedi ulvi bir mevki iç sesimi, yakarışlarımı duydu ve Tophane çeşmesi ya da Defterdarın aşağı ucundaki imzalı apartman ve daha niceleri onarıldı, ışıl ışıl pırıl pırıl oldu. Hımm. İyi mi oldu bilemem. Ama dile benden ne dilersen diye ve sol omzumdan dünyayı izleyen bir cinim var benim, bu kesin. Kendim için bir şey isteyemezmişim. Tek kuralı bu. "Dile benden ne dilersen!" demiyor. "Benden adam gibi bir şeyler dile" diyor deyyus.

Kargalar yeniden girdi hayatıma bu eve taşınalı beri. "N'apıyorsun o cam masada?" der gibi bakıyor bir tanesi şu anda. Yanılmışım. "Hani benim suyum?" diye soruyormuş meğer. Kamacı'da bu yazıyı yazarken göz hizamdaki çörten onların su yalakı, çanağı. Birkaç gündür gelmiyorlardı, belli ki o köşede su kalmamış. Kırk ikindiler bitti ya, ondan. Uzanamam oraya, uzanıp da su koyamam kargalara. Ne gemiler yakmışım, ne köprüler yıkmışım, geçmiş geçmişliğini bilsin, yola devam.

Kırk ikindili
Gül değilem
Gitara dönmem.

Pencereyi açık bırakırsan, hep sivrisinek girmez, bir şehir kelebeği de geliverir masana, bitirme yazmayı der gibi döner parmaklarımın etrafında. Bakakalırım kulağımda kuş korosu.

Plâk koymuştum az önce, Beethoven'in flüt, keman ve viyola için Serenadı. Re majör, op. 25. Çalanlar G. Madatov, D. Oistrakh, M. Terian, eski bir orta boy Sovyet plağından dinliyorum. Kapakta yedi mumlu bir avize. Birinci yüz bitmiş, farkında değilim. Kuş korosunu duyunca anladım. Kelebek dışarıya yolunu buldu. Plağın arkası hüzünlü başlıyor yaylılarla, ama sonra flüt neşemi geri getiriyor.

Geçen gün Çekmeköy'de oturan dostlardan dönerken bindiğim taksinin şoförü ben Cihangir deyince civelekleşti. Otuzuna merdiven dayamış, bira göbekli şoför Boğaz köprüsünden Barbaros'a inip Fındıklı'dan ya da Tophane'den Cihangir'e çıkacağı yerde Levent tarafına vurdu, ben n'apıyorsun deyince "aa dalmışım falan oldu yani". Niye daldığı damdan düşer gibi gelen sorusundan anlaşıldı. Beni epey süzdükten sonra, "Geyler falan var di mi, orada?" Soruyor ama biliyor gibi konuşuyor. Geyler, diyorum, her yerde var. Cihangir'de onlara katl-i vacip gibi bakılmadığı için bizim semtte daha rahatlar, daha görünürler. Herkes var Cihangir de, Elazığlılar başta olmak üzere, herkes var, her kesimden, inançtan, sınıftan insanın bir arada yaşayabildiği bir dünya semti. Ben de bunu seviyorum. Evet doğru diyor. Çoluk çocuk da seviyor mu bari, diye ağzımı arıyor şoför. Aaa unuttum, diyorum!

— Neyi ?

— Evlenmeyi.

— Nasıl yani?

"Evlenmek nasıl unutulur yaw" der gibi bakıyor bana. Ağzımı aradığını başka nasıl vurayım yüzüne. İnceliksizlik olur. Kitap okuyup

yazmaktan unuttum, diyorum. Gülüşüyoruz. Daha fazla ne o ağzımı arıyor, ne de ben sohbeti ilerletmek istiyorum. Cihangir hakkında yazı yazmam lâzım. Gün bana lâzım, tek bana lazım.

Evin önünde inmiyorum, neme lâzım. Kristal'in önünde iniyorum taksiden. O dört yol ağzında manzara falan yok ama bütün Cihangirliler, Musalla Taşı Sakinleri oraya ait ya, orası en güvenli merkez. Cihangir'in merkezi Cihangir Caddesi değil, Sıraselviler'in bittiği Defterdar'ın başladığı, Firuz Ağa Camii mevkii. Beton ağırlıklı bu bol esintili, bu deli dört yol ağzı. Enginara oturmuş Özkonak yanındaki kasabın önüne habire soyuyor. İki buçuk lira olmuş tanesi. Alıyorum dört tane, limon sık ye kütür kütür. Yılda en az 28 enginar yemeliymişiz mevsiminde, karaciğer temizlensin, rahatlasın diye.

Zargana gibi ince ama Camoka gibi güçlü bir adam eşarplı bir kadını sürüklüyor bağıra çağıra. Bir genç, kadına ha, bu yapılır mı yaw diye dellenen cengâver bir genç koşuyor, "N'abiyon nannn!" diye bağırarak. Ben irkiliyorum. Köşedeki Kristal'deki pizza, pide ustamız Samet çağırıyor beni içeri. Hocam gel bi çayımı iç! İçeri girerken dönerci Ali Usta'ya kolay gelsin dememek olmaz. Onun bas sesi ile "Sağol Hoccaaamm!" deyişini duydum mu, günüm iyi geçer. Sevgi hanım, nasıl oldunuz diye soruyor. Murat, "sakal yakışmış," diyor. İki gün görünmesem merak ediyorlar. Bensiz saadet tatmamışlar sanki. Çayımı içiyorum, Bu sıcakta fırın önünde kan ter çalışan Samet'e takılıyorum.

— Cehennem provası yapıyorsun ha Samet, ne şanslısın. Biz şaşıracağız, sen öteki tarafta gülecen bize."

Şimdi gülüyoruz. "Bana bir iş bulamadın hocam" diyerek güya sitem ediyor Samet, Haziran sıcağında fırın başında ya ve belli Sevgi Hanım'a takılıyor. Maaşına zam mı istiyor böyle bilmem. "Şeytan, diyorum, sen doğru yerdesin. Senin yerin burası." Sevgi hanım her zamanki zerafeti ile gülümsüyor, bir yandan çalışırken. Herkeste bir uyum.

Hayat ne güzel diye iç geçirerek çayımdan bir yudum daha alırken, zargana Camoka bir daha geçiyor.

— Nerde laynnn o babayiğit, nerde laayyn. Erkeksen çık ulaayyynn! diye öğürüyor çay bahçelerinde sohbet edenlerin üzerine. “Karım ulan o benim, ister ...erim, ister döverim. Çık ulaynnn, karımı korumak sana mı düştü layynnn!”

Herkes işinde gücünde, sohbette. Babayiğit de gitmiş, yok ortalıkta. Çay içenler, tıp oynarmış gibi, “görmezcilikten, duymazcılıktan” geliyorlar. Camoka bağıra çağıra, bütün zorbalar gibi ses ve görüntü olarak, kendince geçiyor işte bu sahneden. Uyum dediğim, böyle bir uyum. Lezzetli bir pilavdan çıkan taş işte. Taş çıktı diye pilavdan dönmek olmaz.

Musalla taşı sakinlerinin hepsi kuyum. Yine de, içimden Abdülcanbaz’ı geçiriyorum. Rahmetli Turhan Selçuk’un Osmanlı Süpermen’i, Neo’su, Batman’i. Şimdi burada olacaktı da ah, bu Camokaya “Çoot!” diye bir Osmanlı tokadı yapıştıracaktı. Yüreğimizin yağı erirdi ama adalet kime var ki kadına olsun.

Gemiler gelir, gemiler gider. Ocean Village, Costa Serena, Serenity, Celebrity bişey aa, birinin adı Ankara. Üç suyun birleştiği, Marmara, Boğaz ve Haliç, üç suyun kucaklaştığı bu aşk üçgeninde göz alabildiğine sonsuzluktur Cihangir. Cami bu yüzden manzarası en güzel tepeye kondurulmuş, merhum oğul Cihangir için ya.

Defterdardır, Kamacıdır. PazArt’ı gezsem... derneğe bir hayrım olsa. Cihangir daha fazla betona gark olmasa. Eve dönüşte yine Sıraselvilerden ineyim de Çiftlik Apt. önünde oturan amcaya selam vereyim.

Macide Tanır telefon ediyor. “Birtanem, Dolmabahçe’ye gidelim mi, çay, kahve içelim mi?” diye. Emri olur büyük ustanın. Bana böyle hitap edişini hak etmişimdir umarım. Derinlikli, incelikli ve üç fıkralı sohbet sonunda saray bahçesinin girişine yürürken manolya ağacının yere yakın alt dallarında henüz açmamış çiçeği kokluyor Macide.

Mimoza sandım
Dokununca solarmış

Beyaz manolya.

Babası ona manolya çiçeği hediye etmiş ama “Dokunma, solar” diye de tembih etmiş. “Aaa bilmiyordum, küstüm çiçekleri de öyledir, dokununca kapanır yapraklan, küserler ve bir süre sonra da kururlar. Bizim gibi değiller demek ki. Ben dokunmatiğimdir. Hiç küsmem.”

İki günde bir sulamayı unutmadığım kırmızı beyaz çiçekler açan yoksul çiçeği sardunyalar gibi hayat, ancak dokunursan veriyor kokusunu. Fesleğenler gibi arsız değiller.

Bunu dedim ya şimdi üç suyun birleştiği yere bakıyorum. Kız Kulesi ile Galata’nın hasreti: Başı sola çevir Kız Kulesi, sağa çevir Galata Kulesi. Vuslat olanaksız. Ama Cihangir bu iki sevgilinin ölümsüz duruşlarını görür.

En ucuzundan meyhanedir Sanatçılar Parkı. Birasını, sevgilisini ya da köpeğini kapan buraya gelir ve niyeyse “yangın meydanı” da denen merdivenlerde içerler, manzaraya karşı sevgiliye eşe dosta sarılır, çevre sakinlerini kızdırır, bezdirirler ama onların da hakkıdır ya bu güzelliği görmek, rahatsız olan olsun, hayat şimdi buradadır.

Annemin el işi örtüyü kaldırıp bir film koyuyorum DVD göstericiye. İskoç Lynn Ramsay’in yazıp yönettiği 1999 filmi. Ratcatcher. Oğlan filmin sonunda, uçsuz bucaksız yeşilliklere taşınıyor. Bütün sevdikleri de yanına geliyor, hayalinde. Darısı taş atan çocukların başına. Hayat bayram olsun onlar için de.

Bakır kanatlı kumrular konuyor pencereme.

Enginde yavaş yavaş günün minesi soluyor.

Böyle hüzünlü bitmesin ne günüm, ne de bu yazı. Sokağa çıkıyorum dolaşmaya; 20 Haziran 2010. Ay yarıyı geçmiş, büyüyor. Bahçemde bir gül hâlâ edepsizce kokuyor. Bir arkadaşımla karşılaşıyorum sokakta. Ben de sana geliyordum, diyor. Anlatmam lâzım, diyor. Sadece sana, diyor, aramızda diyor ve hayatının en büyük sırrını bana

sevinçle anlatıveriyor. Sonra rahatlayıp evine gidiyor.

Ve şimşekler iniyor üstüme, ani bir yağmur. Yaz sağanağı. Bu yağmur herkesi kavuştursa, özgürleştirse, huzur ve barış olsa. Yarın Aya lrini'de Oresteia'yı izleyeceğim ben. Barış olsun hep diye. Islanıyorum, eve dönüyorum. Elimde, komşunun kedilerine mama torbaları.

Kargaların çörteni de dolmuştur. Seviniyorum. Apartmandaki tadilat gürültüsüne kızıp pencereyi açıyorum, komşuya bağıracağım. Pazar günü bu ne gürültü diye. Fakat cami avlusundaki manolya ağaçları kocaman çiçek açmışlar yağmuru yiyince.

Cami damına da ekmek atmışlar, karga gelip onu buluyor. Kargalar hayat sanatkârları. Bana da bir haiku getirmiş manolya, yağmur ve karga.

Kargaya ne ki
Manolya açıyormuş
Damda ekmek var.